

V republiški odbor ZZZ NOV Slovenije prihajajo poročila občinskih komisij za rezervne oficirje in podoficirje o njihovem delovanju in doseženih uspehih v letu 1966/67. Poročilo iz Ptujja je bilo med prvimi. Ko smo ga prebrali, smo bili prijetno presenečeni. Vedeli smo, da je ptujska organizacija že vrsto let med najboljšimi v Sloveniji, toda za tako obsežno, načrtno in uspešno delo, ki ga izkazuje njihovo letno poročilo, potrjuje pa član naše Inštruktorske skupine, ki je bil dvakrat v Ptujju, zaslužijo ptujski rezervni oficirji in podoficirji s svojim vodstvom vred naše čestitke in priznanje

ZROP v ptujski občini najboljši v Sloveniji?

Pod vodstvom mladih ljudi

V ptujski občini imajo deset združenj rezervnih oficirjev in podoficirjev, v katerih so vključeni že vrsto let vsi rezervni starejšine, kar jih živi na območju te občine. Letos imajo 1002 člana, izmed katerih jih je več kot 70 odst. podoficirjev — torej precej več, kot pa znaša republiško povprečje. Druga značilnost je v tem, da je med njimi zelo malo udeležencev NOB (kakih 20 odst.), kar pomeni, da gre predvsem za mlajše ljudi.

Zato je povsem razumljivo, da morajo tudi v vodstvih prevladovati mlajši člani. Res je tako: v vodstvih združenj je mladih približno 70 odst., v občinski komisiji za rezervne oficirje in podoficirje pa 50 odst. Preden si ogledamo uspehe, ki jih je dosegla njihova organizacija, naj poudarimo, da so v Ptujju znani uresničiti izvrstno sodelovanje med ZROP, ZB NOV, občinskim organom za narodno obrambo in poveljstvom mariborskega vojaškega okrožja.

Vsak član povprečno na sedmih akcijah

Moramo priznati, da so si v Ptujju zastavili zelo obsežen program — obsežnejši, kot pa v marsikateri drugi občini. Niso se zadovoljili le s tem, kar jim je bila predpisala republiška komisija (ocenjevanje teritorija in taktična naloga »Obramba pred diverzantskim značilnim desantom«), temveč so po vseh združenjih organizirali še vrsto drugih predavanj (o vojni v Vietnami, o sodobnih kemijskih bojnih sredstvih, o vlogi in nalogah varnostne službe, o vojaško policijskih nalogah v miru in vojni, o jugoslovanski emigraciji na Zahodu in o splošni ljudski vojni in narodni obrambi). Na teh predavanjih in seminarjih je bilo več kot štiri tisoč članov.

To pa še ni vse. V vseh desetih združenjih so organizirali tudi reševanje taktične naloge (559 udeležencev), strelske vaje (524 udeležencev) in taktično-orientacijske pohode (467 udeležencev). Iz vrst rezervnih oficirjev in podoficirjev je bilo tudi 248 opazovalcev na raznih vojaških vajah v bližini Ptujja. Naposled naj omenimo še testiranje, ki so ga izvedli v vseh združenjih, udeležilo pa se ga je 517 članov.

Če dodamo še to, da so na »TV 15« in »Vojaški informator« naročili skoraj vsi rezervni oficirji in podoficirji, potem bo pač težko najti človeka, ki bi dvomil o upravičenosti našega priznanja.

Obrambna vzgoja prebivalstva

Vseh teh akcij, ki smo jih omenili, je bilo v ptujski občini 142, udeležencev pa 6398.

Toda združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev se niso omejevala le na strokovno izobraževanje svojega članstva, temveč so organizirala predavanja, predvajanje filmov in razne druge akcije s področja obrambne vzgoje tudi za prebivalstvo. Naj omenim, da so imeli 20 predavanj s 1186 udeleženci, na 59 filmskih predstavah pa je bilo 2751 gledalcev. Uspešno je bilo tudi delo in prenašanje tradicij NOB na mladino. To nam dokazuje po-

datek, da je bilo na pohodih mladinskih enot in rekonstrukciji pomembnejših dogodkov iz NOB na območju ptujske občine 1487, na raznih drugih akcijah pa še 1411 udeležencev.

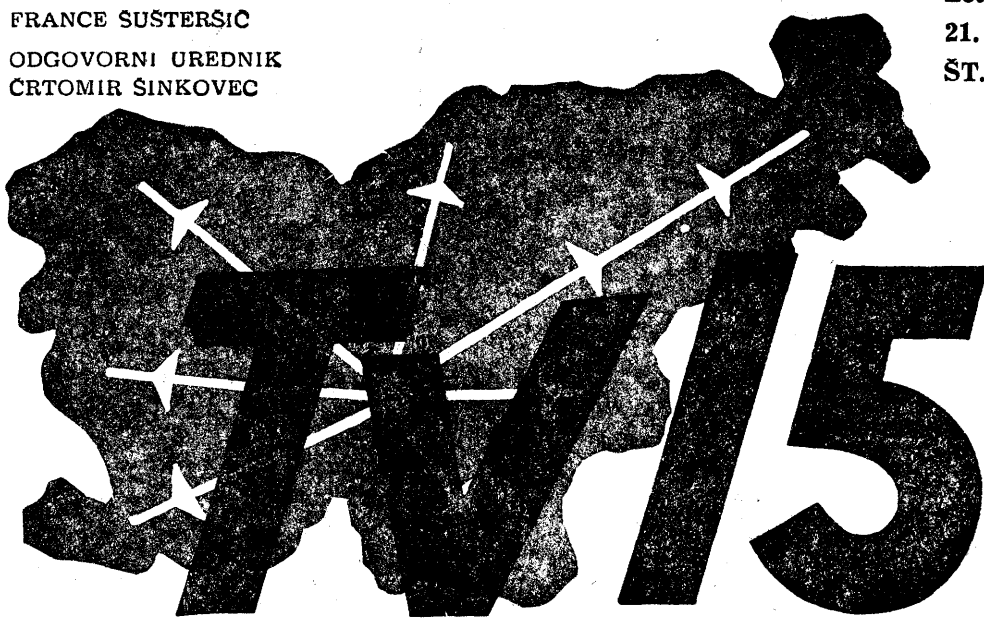
Pol milijona stroškov za 251 akcij in 13.233 udeležencev

Podatek je skoraj neverjeten, toda resničen. Občinska komisija za rezervne oficirje in podoficirje je namreč imela za vse svoje delo le 280.000 S-din, ki jih je bila prejela kot dotacije DSNO, in 300.000 S-din dotacije občinske skupščine Ptuj. Seveda pa tolikšnega dela s tako majhnimi finančnimi sredstvi ne bi bilo mogoče opraviti brez velikega razumevanja in požrtvovanja organizatorjev in izvajalcev teh akcij, pa tudi šolskih vodstev, ki so omogočila izvajanje strokovnega pouka v šolskih učilnicah, ne da bi zahtevala za to kakršnokoli odškodnino.

Ptujski primer je prepričljiv dokaz, kako je mogoče celo z neznatnimi stroški storiti marsikaj, če je vodstvo prizadevno, članstvo pa zavedno in disciplinirano.

S. P.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTO MIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Leto V
21. XI. 1967
ŠT. 46

Urejanje varstva VVI

Urejanje varstva vojaških vojnih invalidov je bil naslov razprave na razširjeni seji komisije vojaških vojnih invalidov republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije, ki je bila 17. novembra letos. Poleg članov komisije so bili na seji prisotni tudi podpredsednik republiškega odbora ZZZ NOV Franc Krese Čoban, sekretar Stane Bizjak in tajnik socialno zdravstvene komisije Slavko Kovačič ter predsedniki komisij vojaških vojnih invalidov občinskih odborov ZZZB iz Ljubljane.

V gradivu, ki so ga člani komisije prejeli že pred sejo, je opisan razvoj invalidske zakonodaje od leta 1946 do danes. V tem gradivu zasledimo med drugim tudi tole ugotovitve.

Mimo leta 1946, ko so bile invalidnine za tedanje razmere visoko določene, je kvaliteta invalidskega varstva prišla najbolj do izraza v letu 1959, ko so bili invalidski prejemki najbližje ravni doseženega standarda. Po letu 1959 so invalidski prejemki v primeri z dvigom standarda in osebnih dohodkov stalno zaostajali. Leta 1959 je znašala invalidnina invalida II. skupine (100% invalidnost) 15 tisoč 300 S-dinarjev. Od leta 1959 do danes so se invalidski prejemki osebnih vojaških vojnih invalidov II. skupine povečali za 190%, povprečni osebni dohodki delavcev pa za 330%.

Potem ko so v gradivu navedene vse invalidske zadeve, ki jih bodo v prihodnje urejale republike, in tiste, ki ostanejo v pristojnosti federacije, je precej obširno obdelan predlog, kako izboljšati stanje tistih osebnih in družinskih invalidskih upravičencev, ki prejema invalidski dodatek.

Invalidski dodatek so uvedli leta 1952 namesto linearnega zvišanja družinskih invalidnin, da bi materialno pomagali tistim invalidskim upravičencem, ki se v celoti ali pretežno preživljajo le z invalidskimi prejemki. Za osebne invalide znaša invalidski dodatek 238 N-din, za družinske upravičence pa 216 N-din. Če se uživalec invalidskega dodatka sam preživlja, se pravi da nima nikogar od ožjih sorodnikov, se mu ta dodatek zviša za 88 N-din.

V SR Sloveniji je skupno 30.667 invalidskih upravičencev, od tega 12.335 osebnih invalidov in 18.332 vdov in staršev padlih borcev. Invalidski dodatek prejema skupno 6215 invalidskih upravičencev ali 20,3% — od tega 1332 osebnih invalidov in 4883 vdov in staršev padlih borcev.

Povprečni invalidski dodatek znaša v SR Sloveniji le 194,50 N-dinarjev, kar je pač v ve-

čini primerov izplačuje le kot razlika med ugotovljenimi dohodki in višino invalidskega dodatka. Toda dodatek je — bodisi v celoti ali izplačan kot razlika — resnično preizek in bi moral doseči vsaj višino najnižje pokojnine (starostna 330 novih dinarjev, invalidska 300 novih dinarjev, družinska 290 do 300 N-din). Pokojnine z varstvenim dodatkom znašajo v SR Sloveniji 369 N-din.

V sejem gradivu je tudi navedeno, da je skupna komisija zveznega in socialno zdravstvenega zbora Zvezne skupščine za vprašanja borcev in vojaških vojnih invalidov predlagala Zvezni skupščini spremembo in dopolnitev zakona o vojaških vojnih invalidih in to:

S 1. januarjem 1968 se zvišajo invalidnine osebnih vojaških vojnih invalidov za 25 odstotkov.

V skladu z dvigom življenjskih stroškov v letu 1966 se za leto 1967 — od 1. januarja 1967

dalje valorizirajo invalidski dodatki, posebni invalidski dodatki in ortopedski dodatki za 12 odstotkov. Razlika bo izplačana že letos ali najkasneje v januarju 1968.

Valorizacijo dodatkov v skladu z dvigom življenjskih stroškov za leto 1967 bodo izvedli leta 1968.

Vsi družinski invalidski upravičenci bodo zdravstveno zavarovani v istem obsegu kot uživalci invalidskega dodatka.

Družinski invalidski upravičenci, ki se sami preživljajo, bodo dobili mesečno 100 N-din dodatka, ne glede na njihove dohodke. To je nova oblika invalidskega varstva.

Zboljšanje bo položaj vdov umrlih invalidov I. in II. skupine, ki so prejemale dodatek za nego in tujo pomoč. Verjetno bodo k družinski invalidnini prejemale še dodatke, ki ga je invalid prejemal za nego in tujo pomoč (490 N-din).

O vseh teh zadevah so udeleženci seje zelo živahno in temeljito razpravljali, a najdlje so se zadržali ob treh variantah predloga za ureditev invalidskega dodatka. Smo namreč pred sprejemanjem republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih, ki bo vseboval tudi določila za ureditev invalidskega dodatka. Zato so se vsi udeleženci seje zedinili za predlog, po katerem naj bi bil invalidski dodatek enoten in naj bi znašal 350 N-din mesečno. Pri določilih za upravičenost do dodatka pa naj bi se spremenili premoženjski pogoji, ostali pa naj bi starostni pogoji.

Skenili so tudi zahtevati, naj bodo republiški predpisi o vojaških vojnih invalidih čimprej izdelani in naj pridejo najpozneje v januarju v javno razpravo.

Sprejete sklepe bo komisija predložila seji republiškega odbora ZZZB, ki bo 21. novembra.

V. M.

KOMISIJA ZA REZERVNE OFICIRJE IN PODOFICIRJE ZVEZNEGA ODBORA ZZZB NOV JUGOSLAVIJE PRIPOROČA

sodelovanje združenj z garnizijami

dvomno zelo pomembna odločitev.

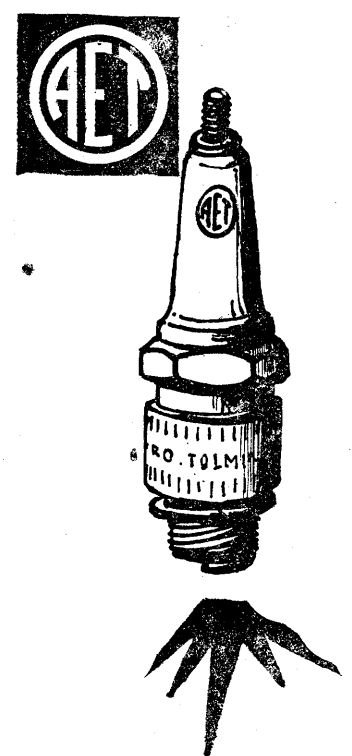
Na seji je bilo poudarjeno, da so se možnosti za izpopolnjevanje rezervnega starejšinskega kadra in aktivizacije mladih občutno izboljšale. Republiškim odborom in organizacijam borcev posameznih občin se priporoča, da se takoj povežejo s komandanti garnizij na svojih območjih.

Dalje je bilo v informaciji rečeno, da so priprave oz. na-

črti za izpopolnjevanje rezervnega starejšinskega kadra nared po vseh republikah in da so probleme v tej zvezi obravnavali na posebnih posvetovanjih.

Na seji so razpravljali tudi o okvirnem programu dela v letu 1968. V razpravi je bila deležna posebnega poudarka aktivizacija mlajših rezervnih oficirjev in podoficirjev.

Nazadnje je komisija sklenila pripraviti podroben načrt za delo v prihodnjem letu.

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomobilskega materiala.

Občanova beležnica

Potem ga niso več poznali...

»Bil je pač živčen. Kaj hočete! To mu je dala partizansčina. Ni čudno, da je naredil tak konec.«
Tako je kramljal nekdo, ko smo tih in s sklonjenimi glavami pospravljali papirje in se odpravljali s pokopališča. Toda misel o tem mučnem dogodku je dala pozneje povod za razna kramljanja o tem in drugih primerih. Ljudje smo pač ljudje, nekateri bolj občutljivi, drugi manj, nekateri imajo več sreče, drugi manj. Toda pri vsem tem velja nekaj — prehitro pozabljamo na ljudi, ki odidejo s položaja, z delovnega mesta — na ljudi, ki jih ne potrebujemo več.
Upokojeni spomenikar mi je povedal, kako je njega nekaj podobnega prizadejalo. Vsa leta po vojni je na vodilnih mestih raznih družbenih organov in organizacij. Toda zgodilo se je, da so sklicali upravni odbor, prav ko je bil on na dopustu in izvolili novo vodstvo, v katerem ni bilo več njegovega imena. Niti takrat, niti za tem ga niso obvestili o tem, nikar da bi se mu zahvalili za dolgoletno sodelovanje.

In drug primer. Deset let je bil v podjetju na vodilnih mestih političnih in samoupravnih organov, se zavzemal za napredek kolektiva in skoraj vsak popoldan, vsak prosti čas uporabljal za proučevanje raznega gradiva, za pripravo sej in sestankov itd. Ko je bil upokojen, ga niso več poznali. Niti na cesti ga ne pozdravljajo. Naslednji je pravil, kako se je dolga leta zavzemal za neko organizacijo. Snoval je smeje, dolgoročne načrte in končno uspel. Toda medtem je postal invalid in bil je upokojen. Ko so končno proslavljali ta uspeh, ga niso povabili, niti obvestili, nikjer imenovali.

In tako dalje, in tako dalje. Morda ne bi bilo prav, če bi imeli pred seboj samo take primere in ne bi omenjali tudi drugih, obratnih. Poznam veliko delovno organizacijo, ki redno vsako leto organizira izlet za svoje upokojence, jih vabi na vsako družabno prireditev, jim pošilja svoje glasilo, skrbi za njihov oddih, za življenjske razmere naslovov. Toda to so bele vrane.

Grez v glavnem za ljudi, ki se in se s polnim zagonom idealizma delujejo v samoupravnih organih in drugih organizacijah brez kakih gnetnih koristi. Prav zato pa iščejo pri vsem tem moralno zadovoljenje. Tega pa se ne da nadomestiti niti z nagradami in trinitnimi »plačili«. A to, brez sramu povedano, so v glavnem starejši borci — komunisti.

Končno ne gre niti za raziskovanje imenovanega primera (in morda še več takih), ki se je žalostno končal. Gre naslov za to, da v današnjem hitrem razvoju in individualnih hlastanjih za gnetnimi dobrinami marsikje izumira tisto tovarištvo, ki je bilo svoj čas steb moralnih vrtil človeka.

K. MAKUC

Različne oblike obdavčenja

Ze pred reformo, zlasti pa po njej so se hitro razširile različne oblike obdavčenja in taks. Ni problem v tem, da zajemamo del osebnega dohodka mimo zakonov, marveč v tem, da ljudi nismo veliko spraševali, ko so se zakaj sprejemali in v tem, da se ta instrumentarij ustvarja in razvija še vedno tako kot v času administrativnega sistema upravljanja gospodarstva. Razni davki in prispevki so skoraj popolnoma zunaj vpliva javnosti.

Komunist — 10. nov. 1967

Zmanjševanje skladov ob zviševanju osebnih dohodkov

V termoelektrarnah so se na primer ob polletju letos in v primerjavi s prvim polletjem minulega leta skladi zmanjšali za 42% na 33%, osebni dohodki pa so porasli za 22% na 32%, v industriji nafnih derivatov so skladi upadli ob polletju letos za 19% na 7%, osebni dohodki pa so se povečali za 31% na 45%. Zmanjšanje akumulacije in porast osebnih dohodkov na drugi strani lahko zasledimo tudi v nekaterih dejavnostih barvne metalurgije, v rudništvu, v podjetjih, ki proizvajajo različne mehanske, v podjetjih za žagan les in plošče, za stavbo mizarstvo, v proizvodnji bombažne preje, v konfekciji in še kje drugje.

Delavska enotnost — 11. nov. 1967

Številna protislovja

V sistemu socialnega zavarovanja obstajajo številna protislovja, ki se vse bolj zaostrejo. Kažejo se v tem, da so skoraj vse pravice in dolžnosti urejene z zveznimi predpisi, za zagotovitev teh pravic pa so odgovorni samoupravni organi skupnosti socialnega zavarovanja. Vendar pa ti zaradi limitiranja stopenj s strani federacije nimajo možnosti, da bi svoje obveznosti v celoti uresničili.

Gospodarski vestnik — 10. nov. 1967

Dolgoročna kadrovska politika

Delavski svet »Elektro-Banja-Luka«, podjetja za razdeljevanje električne energije, je pred kratkim sklenil, da sprejme 31 pripravnikov. Enoletni delovni odnos so sklenili z devetimi diplomiranimi ekonomisti, šestimi inženirji, dvema pravnikoma in 14 tehničarji. Ne gre za popolnitev praznih mest, ki jih niti ni, pač pa za dolgoročno kadrovske politike v našem podjetju, je poudaril direktor Slavko Rojc.

Borba — 13. nov. 1967

Milijarda dinarjev za razpise

Več kot milijardo starih dinarjev bo treba plačati te tri mesece — do konca januarja 1968 — za objavljene razpise natečajev za direktorje v slovenskih delovnih organizacijah (v gospodarstvu in družbenih službah). Nad 2300 delovnih organizacij jih namreč mora razpisati v skladu s temeljnim zakonom o vitvah delavskih svetov in drugih organov upravljanja. Če začnejo te razpise objavljati te dni (rok je določen od 1. novembra 1967 do 31. januarja 1968), bi morali dnevno približno blizu 30 oglasov.

Ekonomska politika — 11. nov. 1967

Velik izvoz koruze

370.000 ton koruze so izvozili iz Vojvodine do konca septembra. Vrednost tega blaga je 28 milijard S-din. Lani so iz vse države izvozili le 356.000 ton koruze, torej manj kakor pa letos le iz Vojvodine v prvih devetih mesecih. Cene na zunanjem trgu avgusta in septembra niso bile ugodne — 56 dolarjev tona koruze. Pozneje so narasle na 60 dolarjev.

Kmečki glas — 16. nov. 1967

Razprava o zaposlenih upokojenih

V ponedeljek so o predlogu zveznega zavoda za socialno zavarovanje, naj bi ustavili pokojnine zaposlenim upokojencem, govorili na plenumu zveze upokojencev Jugoslavije.

Anton Polajner je dejal, da predloga zveznega zavoda za socialno zavarovanje ni mogoče sprejeti kot dokončnega, temveč je treba o njem razpravljati, ker obstajajo različna mnenja in odzivi, ki jih je treba, preden se sprejme takšna odločitev, upoštevati.

Delo — 15. nov. 1967

Eden izmed poglavitnih razlogov

Situacija na trgu kaže, da se niti proizvodnja niti trgovina še nista znala zadovoljivo usmeriti k takim sortimentom in kvalitetam, ki bi ustrezale zahtevam stabiliziranega trga. Trdimo lahko, da je eden poglavitnih razlogov za prekomerno in nekurantne zaloge. Gospodarski vestnik — 14. nov. 1967

IX. seja CK ZK Slovenije. — Centralni komite ZK Slovenije je na svoji IX. seja razpravljala o idejnopoličnih problemih pri uresničevanju reforme, o predlogu pripravi za VI. kongres ZKS ter o predlogu sklepa o delitvi članarine. Razprava je bila ustvarjalna in polemična, v njej pa so člani CK razpravljali o delitvi dohodka, zaposlovanju, problemih vasi in o drugih vprašanjih.

Mika Špiljak v Romuniji. — Predsednik ZIS Jugoslavije Mika Špiljak se je mudil na štirnindnevem prijateljskem obisku v Romuniji. Ta povračilni obisk predsednika Špiljaka pri predsedniku romunske vlade Maurerju, ki je bil januarja lani na prijateljskem obisku v Jugoslaviji, je dal priložnost za izmenjavo mnenj o aktualnih mednarodnih problemih in razvoju bilateralnih odnosov.

Plenarna seja CK ZM Slovenije. — Osrednja točka dnevnega reda 16. plenarne seje CK ZM Slovenije je bila razprava o predlogu programskih načel in statuta ZM Jugoslavije. Osnutek statuta vsebuje dve možnosti za reorganizacijo osrednjega vodstva jugoslovanske mladine: na seji so se zavzemali, da bi osrednje vodstvo formalno po načelu republiških in ne, kot doslej, občinskih zastopstev.

V žarišču dogodkov

41 obtožencev pred solunskim sodiščem. — Pred vojaško sodišče v Solunu so postavili 41 ljudi, obtoženih, da so podtalno delovali, pripravljali sabotaže in razpečevali letake. Med obtoženci je okrog 30 študentov, več sindikalnih funkcionarjev, delavcev in uslužbencev. V drugem procesu pred atenskim sodiščem je javni tožilec rekel, da je grški skladatelj Teodorakis priznal, da se zavzema za obnovu parlamentarizma v Grčiji.

Nevarni spopadi na Cipru. — Na otoku Cipru so se pred nekaj dnevi spopadle čete etničnih skupin Grkov in Turkov. Padlo je okrog 25 ciprskih Turkov. Spopad je hudo zaostрил odnose med Grčijo in Turčijo; obe državi sta sporočili, da sta pripravljene na vojaško intervencijo zaradi položaja na Cipru. Turški premier Demirel pravi, da bi vsak nov spopad na Cipru lahko pomenil vojno z Grčijo.

Devalvacija britanskega funta. — Britanska vlada je devalvirala funt sterlinga za 14,3 %. Novi tečaj funta je 2,40 ameriškega dolarja namesto prejšnjih 2,80 ameriškega dolarja za funt. Do devalvacije je prišlo po hudem pritisku na britansko valuto, ki je trajal več tednov. Razvrednotenje funta predstavlja neuspeh triletnih politike premiera Wilsona, da bi rešil britanskega gospodarstva.

Nov program politike EGS. — Ministri za kmetijstvo držav, ki so članice Evropske gospodarske skupnosti, so začeli v Bruslju obravnavati nov program, po katerem bi povečali kmetijsko proizvodnjo v včlanjenih državah. Po novem programu naj bi v prihodnjih treh letih investirali nekaj nad 670 milijonov dolarjev v kmetijstvo skupnega trga, predvsem v nerazvita kmetijska območja.

Osnutka o rešitvi krize na Srednjem vzhodu. — Britanski delegat lord Caradon je v varnostnem svetu OZN predložil osnutek resolucije, ki poziva Izrael, naj umakne svoje čete z zasedenega arabskega ozemlja, zahteva ukinitve vojne stanja in predlaga posredovalca OZN za mirno rešitev krize. Arabske države z resolucijo niso zadovoljne. Svojo resolucijo pripravljata tudi Brazilija in Argentina.

Nova arabska konferenca na vrhu? — Irak je sprožil novo pobudo, da bi nujno sklicali sestanek voditeljev arabskih držav. Glede na potek dosedanje debate v generalni skupščini in varnostnem svetu OZN se je v večini arabskih držav utrdilo prepričanje, da je nujen potreben nov sestanek arabskih voditeljev. Na sestanku bi bilo treba izoblikovati politiko za odstranitev posledic izraelske agresije.

FLOSY je začela ofenzivo. — Oborožene sile fronte za osvoboditev okupiranega Južnega Jemena (FLOSY) so začele splošno ofenzivo proti Adenu. Fronta je sklenila začeti ofenzivo na vsem ozemlju, ker je v boju za oblast s svojo tehniko, narodnoosvobodilno fronto (NLF), izgubila bitko, to pa je sklenila prav v času, ko se Velika Britanija pripravlja na umik iz Južne Arabije.

Boj z gverilci na Borneu. — Z zahodne Jave so poslali na zahodni Borneo odred indonezijskih padalcev v boj proti kitajskim komunističnim gverilcem. Namestnik vojaškega poveljnika na Borneu trdi, da operacije dobro potekajo in da je morala gverilcev padla. Indonezijska časopisna agencija Antara poroča, da so prejšnji teden v dveh spopadih ubili 34 gverilcev, 40 pa so jih ujeli.

Ponovno bombe na Hanoi. — Po dobrih dveh tednih so Američani spet bombardirali Hanoi. Med civilnim prebivalstvom je bilo samo ob enem zadnjim bombardiranju nad 200 mrtvih in ranjenih. Osvobodilna fronta Južnega Vietnama je sporočila, da bo ustavila boje za božič, novo leto in mesečevo novo leto. V prihodnjem obdobju bodo ZDA povečale število čet v Vietnamu na 525 tisoč.

Premier Sato pri Johnsonu. — Japonski premier Sato je imel minul teden vrsto pogovorov s predsednikom Johnsonom in člani ameriške vlade o nadaljnji usodi japonskih otokov Okinava in Bonivo, ki sta še pod ameriško vojaško upravo, o omejitvenih kvotah na uvoz v ZDA, o vietnamski vojni in politiki obeh držav v Aziji. Pričakujejo, da bodo ZDA kmalu izročile Japonski otočje Bonivo.

Jemen je dobil sovjetske lovce. — Jemenski premier Mohsin Aini je sporočil, da je v Jemen prispela prva pošiljka reaktivnih lovcev MIG, kakor je bilo doslej določeno v sporazumu, po katerem bo Sovjetska zveza oskrbovala Jemen z orožjem. Tega orožja ne bodo uporabljali v ofenzivne namene; Sovjetska zveza ga je poslala, da bo zagotovljena varnost dežele.

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Aktivnost jeseniških veteranov

Odbor Zveze prostovoljcev borcev za severne meje 1918/1919 na jesenih se zelo intenzivno pripravljajo na 50-letnico bojev za severne meje, ki bo prihodnje leto. Če se niso mogli primerno praznovati 25. obletnice, ki je bila v času najhujšega preganjanja in teroriziranja našega naroda v letih okupacije, potem naj bo 50-letnica dobro organizirana.

Pred odborom stojijo dokaj zahtevne naloge, ki bodo terjale mnogo truda in prizadevnosti. Po programu, ki je že nekako predviden, bodo prihodnje leto organizirali predavanja o dogodkih pred 50 leti, ko je po razsulu avstroogrške monarhije nastala Jugoslavija, ki pa še ni imela točno določenih mej na severu, zaradi tega pa so bili ogroženi naši kraji ob tej meji.

Dalje je predvidena proslava na Jesenicah in tudi dokumentarna razstava, ki naj prikaže ves razvoj tiskarskih dosežkov, od borbe v Karavankah in tudi onstran meje, o sodelovanju prostovoljcev z Jesenic in okolice ter Zgornjesavske doline v bojih vzdolž vse severne meje, od Peči in Karavank pa do Podlunja.

Odbor je tudi mnenja, da bi postavili spominsko obeležje in sicer

pri Savskih jamah in na Petelinjku nad Ratečami. To sta namreč najbolj pomembna kraja iz takratnih časov, za prostovoljce z Jesenic in Zgornjesavske doline. Dalje razmišljajo tudi o obiskih krajev, kjer so se odigravale borbe in važni dogodki tu in onstran Karavank. Končno je bila sprejeta tudi zamisel o razviti prapora Zveze prostovoljcev borcev na Jesenicah.

O vseh teh načrtih in zamislih bodo seveda še razpravljali na sejah in sestankih, na katere bodo vabili tudi zastopnike občinskega združenja borcev NOV, ter drugih političnih in družbenih organizacij. Tako se nadejajo, da jim bo uspelo uresničiti predvideni program.

Seveda pa računa odbor na podporo vse naše javnosti. Če bo naletel povsod na toliko razumevanja, kot ga kaže zadnje čase občinski odbor ZVB NOV na Jesenicah, se posebno njen predsednik tovariš Franc-Slovenko Konobel, potem smo lahko prepričani na uspeh. Prav tako računa odbor tudi na pomoč skupščine občine Jesenice, ki gotovo ne bo nezainteresirana ob proslavi te važne obletnice. Lahko trdimo, da je dobra polovica še ži-

večih članov Zveze prostovoljcev borcev za severne meje 1918/1919 na Jesenicah in Zgornjesavski dolini bilo aktivnih tudi v dobi okupacije. Borili so se za naše severne meje v letih 1918/1919 in nato zopet, kot pripadniki narodnoosvobodilnega gibanja in zato jih ni malo, ki so člani združenja borcev NOV.

S. S.

Orav
najboljša ta hip!

Zakaj ne krediti za nakup zasebnih stanovanj

V pismu »Zakaj ne krediti za nakup zasebnih stanovanj« priobčenem 7. XI. 1967 v »TV-15«

Uspel množičen sestanek članov ZVB NOV Bežigrad

Nedavno je osnovna organizacija ZVB NOV Stacion sklicala množični sestanek, ki se ga je članstvo te organizacije udeležilo v polnem številu, kar bi lahko služilo kot vzor tudi drugim množičnim organizacijam s SZDL na čelu.

Zborovanju so prisostvovali tovariši Majda Gaspari, republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo, član predsedstva ZVB NOV SRS Slavko Kovarčič in odbornik Bežigrada v skupščini SRS. Vsi trije so poljudno, predvsem pa odkrito in jasno povedali, kaj se pripravljajo v zvezi s spremembami in dopolnitvami temeljnega zakona o pokojninah in invalidninah. Med drugim so posebno poudarili skrb odgovornih, da se čimprej rešijo vsa pereča vprašanja, ki tajejo državljane, predvsem pa nekdane borce.

Razprava, ki je sledila poročilu, je bila živa in množična, da že dolgo ni bilo take. Navzoči ljudje so se v veseljem ugotovili, da se ni nadejal tako odkrite in borbene razprave in obljubil, da bo o vsem obvestil tako skupščinski odbor kot skupščino samo, predvsem pa o perečih vprašanjih zaščite nekdanih borcev NOV. Zborovalci so enoglasno potrdili skupščino občine Ljubljana-Bežigrad, ki da je pokazala do bivših borcev toliko razumevanja, da so ji borce lahko v resnici hvaležni. Težki milijoni so bili vložen v stanovanja, ki so jih dobili borce NOV, pa tudi v obliki priznavanja je občina pokazala razumevanje za potrebe socialno šibkih članov Zveze borcev in bo s takim načinom tudi v bodoče pomagala vsem, ki so potrebni pomoči.

Članstvo želi le, da bi podobni sestanki še bili in to pogostejši, saj se na takih zborovanjih krešejo misli in predlogi, ki lahko rodijo primerne sode.

FRANJO KRISTAN

Odkritje spominske plošče pri Pintarju v Jevnici

Krajevna organizacija ZB NOV Jevnica bo dne 29. 11. 1967 ob 11. uri odkrila spominsko ploščo na hiši pri Pintarjevih v Dolgi nogi. Ob tem bomo obujali spomine na nekdane dogodke, zato vabimo kurirje, borce in aktiviste, ki so delovali na tem področju, da se udeležijo odkritja omenjene spominske plošče.

V začetku leta 1943 je starejši sin Jože odšel v partizane. Še isti mesec so hoteli Nemci ostalo družino preseliti. Toda dobili so le očeta, ki so ga odpeljali v Nemčijo. Ostali člani družine so pred selitvijo pobegnili. Sin Ludvik in hči Helena sta odšla v partizane, mati Angela pa se je skrivala vrnila domov. K njej so pričeli prihajati najprej pozamezniki, pozneje manjši in večje skupine partizanov. Tako je polagoma prej osamela hiša

postala zatočišče in zbirališče partizanov in aktivistov, ki so z delom ali z blagom pomagali osvobodilnemu gibanju. Konec leta 1943 je bil pri Pintarju že znan partizanski gospodarski center, ki je pozneje prešel v kurirsko javko. Ta je delovala vse do usodnega 29. novembra 1944. Tega dne so v našem jutru skoraj neopazno prišli Nemci iz smeri Janč, odkoder jih nihče ni pričakoval. Hiša je bila o prihodu Nemcev v vas obveščena, zato so partizani kolikor se je dalo hitro pobrali vse sumljivo in odšli. Le mati Angela tega ni storila. Upala je da ji bo uspelo preslepiti Nemce in rešiti hišo požiga. Njeni upi se niso uresničili, Nemci in Kozaki niso poznali usmiljenja. Čeprav stara in šibka se je mati Angela z Nemci sporekla. Vse to je Nemce ujezilo še bolj, zato so zažgali hišo in hlev. V plamenih pa je živa zgorela tudi mati Angela Hvala.

Ob tem pa je treba poudariti še to: da je hiša bila toliko časa zbirališče partizanov, je zasluga vaščanov in ljudi iz okoliških vasi. Vsi so delali z vsemi močmi za OF in ob vsaki nevarnosti takoj poslali sporočilo v Dolgo nogo. Tega dne pa niso bili dovolj hitri, verjetno pa je vmes posegla tudi izdajalska beseda.

Vsak član ZVB NOV

naj postane naročnik

»TV 15«

Po stezah naše zgodovine

Na pokopališču umorjenih v Dragi so pri vstopu v muzej (ulice v Begunjah napisani tile verzi:

V TEM GORSKEM SVETU,
KJER SO V LETIH ZLIH
POBJAJALI MOZE, OTROKE, ŽENE,
JE ZNOVA MIR, A DASI JE VES
TIH
MORILCE TOZI IN SLAVI
UMORJENE.

Rezervni oficirji iz krajevnih skupnosti Posavje, Črnuče in Stadio na smo pod vodstvom tovariša Antona Goloba obiskali na kraj 5. novembra, da se poklonimo hrabrim tovarišem, ki so trpeli in umirali v tem gorskem svetu in da položimo vence na mesta njihovega umiranja.

Kustos muzeja nam je pripovedoval, da je v tem zaporu bilo v letih 1941-1945 zaprtih več kot 12.000 mož in žena, od katerih jih več kot 800 ni dočakalo svobode. Bili so

ustrejeni, zverinsko mučeni ali pa odgnani v razna koncentracijska taborišča, od koder se niso več vrnili. Pretreseni nad takim početjem smo se napotili do Drage, skupne grobnice 300 padlih žrtev, kjer smo s cvetjem zasuli njihovo zadnje počivališče in z enominutnim molkom počastili njihov spomin.

V Radovljici se nam je pridružil narodni heroj Tone Dežman in napotil smo se na Jelovico in se ustavili v Dražgošah. Tovariš Dežman nam je pripovedoval o ustanavljanju prvih partizanskih čet na Gorenjskem, prvega gorenjskega bataljona, dalje o prvih bojih jeseniške, jelovške in trziške čete kot tudi o pripravah in poteku bojev na Dražgošah januarja 1942, kjer so Nemci doživeli popoln poraz.

Tovariš Dežmanu se najlepše zahvaljujemo za tako izčrpano pripovedovanje o bojih na Gorenjskem. Dr. Djoko Jelč

Na moje pismo, ki je bilo objavljeno v 36. številki »TV-15« in z obljavo pism tovarišev Petka in Vihrar, sem prejel več pism od tovarišev, soborcev brigad, ustanovljenih v SZ. Tako mi je uspelo, da sem dobil zvezo s tovariši spodbici z Gorenjske in iz Ljubljane, ki se že dalj časa ukvarjajo z željo, da bi uresničili srečanje preživelih borcev omenjenih brigad. S tovariši Slavjem, Remcem, Vilfanom in Sumljem smo se na sestanku pogovorili o nadaljnjem delu. Da bi prišlo do tega srečanja, je potrebno zbrati čimveč prijav tovarišev, bivših borcev brigad, ustanovljenih v SZ.

Zato prosim vse tovariše, da mi sporočijo svoje naslove in naslove tistih, ki teh vrstic morda ne bodo prebrali in to na naslov: Tone Poljanšek, Luče ob Savinji 23, in nam tako omogočijo pripravljeno delo, kar je prvi pogoj za uresničitev tega srečanja.

protifašisti, bodisi v redno vojsko Francije v Angliji ali Afriki, bodisi pa kot pripadniki odporniškega gibanja v sami Franciji. Na žalost je v tej osvobodilni vojni, ki se je začela v Franciji že 1939, padlo mnogo ljudi, med njimi so tudi naši.

Večina držav, katerih državljani so se bojevali za osvoboditev Francije, je že pokorščila, da so označili in uredili njihove grobove. Zanimanje, ali je to naredila tudi Jugoslavija. Če tega ni naredila, bi bilo prav, da bi to storila zdaj, da bi nekdo zbral podatke za vse, ki so pokopani na tujih tleh, na imajo še žive soborce in prijatelje.

Kako so naši bratci prišli v Francijo? Mnogo je bilo tiskanih izselencev, ki so odšli tja s trebihom za kruhom med obema vojnama. Mnogi pa so se znašli tam v nemških uniformah. Okupator jih je mobiliziral v svojo vojsko. V tujini so zvesti in pogumni vojni izkoristili prvo priložnost in se pridružili odporniški gibanju.

V veliko zadoščenje bi bilo njihovim sojem, če bi vedeli, da domovina ve za njihove grobove, saj so padli ne samo za Francijo, ampak tudi za svojo domovino.

MILAN CIRK

Ob tabornem ognju

Pred dobrim letom je s prevodom dela S. Friedländerja »Pij XII. in tretji rajh« ter z uprizoritvijo Hochhuthove drame »Namestnik božji« v MGL razprava o »molku Pija XII.« ob nacističnih koncentracijskih taboriščih in sistematičnem uničevanju Židov dosegla tudi nas. (Glej o tem: Marko Kerševan, »Čas, ko je cerkev zatajila,« Teorija in praksa, 10/1966.)

Naš verski tisk za široke množice je pohitel, da katoliške vernike duhovno obvaruje pred pohujšanjem, in začel braniti Pija XII. čisto v klasičnem stilu obrambe svete Cerkve pred zlonamernim obrekovanjem ter pri tem dokazoval:

— da papež ni bil zadosti seznanjen z nacističnimi načrti in ravnanjem;

— da je papež ukrepal, vendar so bili vsi njegovi koraki pri nemških oblasteh brezuspešni;

— da papež ni hotel javno in izrecno obsoditi nacistov, zato da bi tako preprečil še hujše preganjanje Židov.

Zoper argumente, ki so pobijali vsako od teh trditev in ki so jih v svojih delih o Piju XII. in odnosu katoliške cerkve do nacizma na podlagi zgodovinskih dokumentov navajali ugledni avtorji, kot C. Falconi, G. Zahn, G. Lewy, G. Nobecourt Friedländer, Hochhuth, so nastopili poleg tega, da so redno objavljali podatke, da je Cerkev pomagala tej ali oni skupini Židov, še z nekim odločnim ugovorom: avtorji, kot npr. Friedländer, se opirajo »skoraj izključno le na sovražne, pristranske viire (glej »Družina«, 12/1966). Resnica da bodo razkrili dokumenti iz vatičanskih arhivov, ki so jih prav takrat začeli objavljati...

Zdaj so ti dokumenti izšli že v treh knjigah: zbrali in komentirali so jih štirje neoporečno zvesti katoliški pisec, jezuiti P. Blet, R. Graham, A. Martini in B. Schneider. Sklepi, ki iz-

hajajo iz tega gradiva, so tile (če jih povzamemo po hamburškem listu »Der Spiegel« z dne 21. VIII. 1967, ki začelja svoj članek z besedami: »Štirje jezuiti so nehote pomagali Hochhuthu...«)

— Pij XII. je bil že prav od začetka precej natančno seznanjen z dogajanjem na zasedenih ozemljih in v koncentracijskih taboriščih;

— vatičanski državni sekretariat je npr. v zvezi s Poljsko hotel na zahtevo poljskih škofov večkrat intervenirati, pa ga je papež zadržal;

— če je papež protestiral — nekajkrat v tajnih memorandumih — je protestiral zgolj proti temu, da so na zasedenih ozem-

ljih cerkev ovrzali v njeni dejavnosti, proti kršitvam verske svobode in, v najostrejšem dokumentu, proti umoru duhovnikov na Poljskem.

Resnica, ki jo odkrivajo vatičanski dokumenti, je skoraj do potankosti enaka tistemu, kar Pij XII. obitatu Hochhuthu in Friedländer. Tudi zadnje točke obrambe — teze o preprečevanju še hajšega zla — niso objavljene dokumenti v ničemer bistveno podprli. Se vedno velja Friedländerjevo vprašanje: če je bilo s »hujšim zlom« mišljeno še večje število nedolžnih žrtev, kako naj razložimo, da so se konec leta 1943 papež in visoki cerkveni dostojanstveniki želeli zmagoviti odpor Nemcev na Zahodu, in so, kot kaže, privolili, pa čeprav samo začasno, v nadaljnji obstoj vsega nacističnega iztrebljevalnega stroja. Se vedno velja vprašanje, ki izhaja iz ugotovitev C. Falconija: kako je mogel papež ne le molčati, da bi preprečil večje zlo, temveč ob 350 tisoč poklanih pravoslavnih prebivalcih izražati

svojo naklonjenost »iskrenemu katolicizmu« Anteja Pavelića, medtem ko je že 2. junija 1945 — tokrat ne da bi se bil bal še hujšega zla — javno obsodil vladu Titove Jugoslavije za »umore duhovnikov etc.«

Ne bi znali odgovoriti na vprašanje, čemu pogrevamo afero z molkom Pija XII., če bi vedeli odgovor na to, čemu nas verski tisk za široke množice papeža tako vztrajno in sistematično brani pred takimi obtožbami (zagrebški »Glas konila« je še v eni zadnjih številki spet priobčil daljši sestavek v njegovo obrambo).

Odgovor, da je treba braniti papeža pred zlonamernim obrekovanjem nasprotnikov Cerkve, ne vzdrži kritike; glavni

MOLK PAPEŽA PIJA XII. IN NAŠ

kritiki ravnanja Pija XII. so iz katoliških vrst. Mauriac, eden največjih katoliških pisateljev, se je spraševal o molku Pija XII., a prav gotovo ni nasprotnik Cerkve; francoski katoličani okrog revije »Esprit«, ki je lani v oktobru objavila oster članek na temo »Cerkve in nacionalsocializem«, prav tako ne; Hochhuthovo delo je delo globoko religioznega človeka; ugledni dunajski katoliški profesor zgodovine Friedrich Heer, ki v zvezi z nacističnim pokolom Židov v svoji najnovejši knjigi očita Cerkvi še kaj hujšega kot le nepravilno ravnanje v zadnji svetovni vojni (»Cerkve je odgovorna za pokol 6 milijonov Židov«), velja za katoliškega misleca. Cemu nas verski tisk za široke množice ne omenja kritike Pija XII. v katoliških vrstah?

Ajete, ob katerih se vzburkajo duhovi, ponavadi niso zanimive toliko zaradi povodov samih, dosti bolj zaradi mišljenj in stališč, ki se ob tem pokažejo. In če s tega vidika obravnava-

Komisija, ki je vredna zaupanja

Zaradi vedno večjih vprašanj in tudi težav, ki so jih občutili zaposleni bivši borci v jesijski železarni, se je občinski odbor ZZZ odločil predložiti samoupravnemu organu, naj bi namesto dosedanje občinske komisije za zadeve borcev imenovali stalno. Razen tega je večina članov občinske komisije že odšla v pokoj. Samoupravni organi so predlog sprejeli in imenovali sedemčlansko komisijo, njen predsednik pa je postal obratovodja šamotarne Roman Stana.

Komisija je imela svojo prvo sejo že 1. junija. Iz početkov kadrovske službe železarne so ugotovili, da je v njej zaposlenih veliko število borcev, ki stanujejo v jesijski in radovljanski občini. Komisija je sprejela kot smernice za bodoče delo vseh 18 točk, ki jih ji je predlagal občinski odbor ZZZ. Med drugim so tudi sklenili, da bodo naredili ločene sezname vseh, ki še imajo priznано dvojno delovno dobo med NOB pred 9. septembrom 1943 in po njem, posebno skrb pa bodo posvetili tistim, ki so bili po ječah in taboriščih. Zaradi težav, da bi upokojili vse tiste izpred 9. septembra, ki imajo že 35 let delovne dobe, bo komisija podrobno preučila njihovo starostno sestavo in socialno stanje.

Komisija bo skrbela za borce tudi drugače. Tako bodo poskušali otroke padlih in umrlih, pa tudi še živčih borcev spraviti do boljše kosa kruha. Kar 31 borcev ne dosega minimalne višine dohodka na člana družine, med njimi so štirje celo kritični. Izobrazba borcev je tudi razmeroma nizka, saj imajo le trije visoko izobrazbo.

Ugotovili so, da je imela železarna glede dodeljevanja stanovanj borcem do njih pravilne odnose.

Seje se je udeležil tudi tovarniški zdravnik. Na podlagi lanskega dogovora z zdravstveno službo so sklenili začeti z zdravstvenimi pregledi borcev od 1941. in 1942. leta.

Lanski odpusti nekaterih že upokojenih, pa še zaposlenih borcev so dvignili mnogo prahu v javnosti. Zato je komisija sklenila, naj bi pravna služba ponovno pregledala vse pogodbe. Če te niso v skladu z zakoni, naj bi ukrepali. Pri tem bodo tudi razčistili spore okoli tega, da lahko borci pred 9. septembrom 1943 delajo tudi 40 let, če niso hoteli s 35 leti v pokoj. V bodoče nameravajo odločno preprečiti vsak poskus, da bi med prvimi odpustili prav borce zaradi ugodnosti pri upokojevanju.

Na drugi seji 7. julija je komisija sklepala o nekaterih pritožbah zaradi neustreznih delovnih mest članov in zaradi neupoštevanja priporočil, naj bi na nekatera delovna mesta imenovali člane ZZZ. Pri tem so razpravljali tudi o tem, koliko izmed lani devetih odpustenih se je ponovno zaposlilo. Samo tri primere smatrajo kot zanesljive, urejene, tri kot neurejene, trije pa, ki niso socialno ogroženi, so odklonili pomoč pri iskanju nove zaposlitve.

21. julija so spet razpravljali o nekaterih pritožbah, predvsem glede dodeljevanja stanovanjskih kreditov. Stanovanjska komisija železarne naj bi naredila točen seznam, koliko je kdo dobil, da bi imela komisija točen pregled.

8. avgusta so sklicali razširjeni sestanek, ki so se ga udeležili zastopniki uprave in samoupravnih organov železarne ter občinskega odbora ZZZ, oziroma občinske skupščine. Namen sestanka je razložiti predsedniku občinskega odbora ZZZ, ki je dejal, da se je zadnje čase okoli borcev v železarni nabralo toliko neurejenih zadev in težav, da se morajo takoj lotiti njihovega urejanja. Dejal je tudi, da je še vedno 63 zaposlenih borcev brez

stanovanj, ker prosijo zanj, 101 borcev v železarni prejema posebni dodatek za zaposlene borce od tega 22 od junija dalje. Poskušali bodo za vse te najti ustrezna delovna mesta, če so zanje sposobni, da bi zaslužili toliko, da jim tega dodatka ne bi bilo treba.

Zaradi gospodarskih težav, v katerih se je znašla železarna v zadnjem času, so sklenili priporočiti upravi, naj ne odpušča redno zaposlenih borcev, če pride do večjih odpustov. V skrajnem primeru naj bi odpuštili le pogodbeno zaposlene. Pa še v tem primeru naj bi komisija obravnavala vsak posamezni primer z vidika socialnega stanja prizadetega.

V tovarno sprejemajo samo delavce, ki imajo 6 razredov osnovne šole. Kljub temu bodo pogojno sprejeli 6 sinov borcev, ki nimajo te izobrazbe, toda z obveznostjo, da v najkrajšem času zamujeno nadoknadijo. Za to, da bodo hodili v šolo, bosta skrbeli komisiji za socialna vprašanja pri občinskih odbori ZZZ Radovljica in Jesenice.

Na seji 15. septembra so spet razpravljali o enem izmed odpustenih borcev in ugotovili, da še ni odprto njemu obljubljeno delovno mesto kontrolorja vložkov v obratu Javornik.

Vsi v železarni zaposleni borci Prešernove brigade naj bi se sestali. Nekdanji komandant Dušan Svart-Duša naj bi jim v zgodovino brigade vpisal posvetilo.

Bila se stoletnica železarne, zato naj bi neke postavili spomenik železarjem v spomin na njihovo predvino in medvojno dejavnost. Spomenik naj bi postavili na sedanje grobišče padlih na Jesenicah, kjer bi uredili park, grobnico in mavzolej. Tam bi bili posmrtni ostanki vseh padlih med zadnjo vojno, zraven naj bi bila spominska kapela padlim med prvo svetovno vojno.

Na naslednjo sejo 22. septembra so povabili zastopnike občinskega odbora ZZZ Jesenice in Radovljica, občinskega komiteja ZKS Jesenice, tovarniškega komiteja, sindikata železarne in sveta občine ter uprave železarne. Poudarili naj bi vlogo komisije za zadeve borcev pri delavskem svetu železarne glede na temeljne ukrepe v zvezi z reformo ter stalstva in zaključke VII. plenuma CK ZKS glede zaposlenih borcev in njihove vloge v samoupravnih organih. Predsednik občinskega odbora ZZZ Slovenko je navzoče seznanil s podatki o dejavnosti komisije, pri tem pa je posebej poudaril, da bi morali imeti z borci več potrpljenja zaradi njihovega socialnega in zdravstvenega stanja, ki pogosto ni najboljše. Zaradi velikega števila že zaposlenih borcev je tudi število problemov veliko, je dejal. Zaradi tega bi morali samoupravni in

upravni organi tesneje sodelovati in najti skupni jezik. Da nihče ne bi mogel občutiti borcev kakih predpravic, naj bi s statutom uredili njihove pravice. Nadajše so ugotovili, da je med 74 honorarno zaposlenimi v železarni le 10 članov ZZZ, zato tudi ne bi bilo težav, če bi po močnem odpustu vseh honorarcev borci le še ostali.

Na zadnji seji 9. oktobra so sprejeli zaključke iz prejšnjega posveta. Predvsem bi morali kar najhitreje urediti stanovanjske razmere. Po 22 letih naj bi jih ne urejali samo s prednostno listo. Pri razpisu prostih delovnih mest naj bi upoštevali, če je bil kdo borec, saj imajo ti velike delovne izkušnje in so zvesti socialističnemu družbenemu redu.

Centralni delavski svet je že nekaj dni priporočila komisije za zadeve borcev sprejel in priporočil upravni odboru, naj jih prouči, oziroma naj se loti izvrševanja.

Kot se vidi, je komisija pridno delala in s tem opravila svojo vlogo.

K. Z.

Naročite!

V knjižni zbirki NOV in POS je doslej izšlo sedem knjig. Samo letos so izšle knjige **Prešernova brigada**

(57,50 N-din), **Pohod Štirinajste** (28,56 N-din), **Prva in druga prekomorska brigada** (36,50 novih din) ter **Tretja prekomorska brigada** (35,50 N-din). V teh publikacijah so avtorji objektivno spregovorili o tistih časih, ko se je odločalo usoda slovenskega naroda. Ovekovčeni so slavno pot in boje partizanskih enot, v katerih so borci za svobodo v najtežjih dneh naše zgodovine pokazali zgledno junaštvo, iznajdljivost, samoodpoved, vztrajnost, požrtvovalnost in druge vrline, s katerimi so se odlikovali.

Zato so knjige zbirke NOV in POS zelo primerne za šole in za vsakega, ki se zanima za zgodovino, bodo pa tudi dobrodošle za obdaritev:

- doraščajoče mladine
- bivših borcev NOV
- pripadnikov JLA
- članov samoupravnih in družbenih organov, zaslužnih delavcev itd.

Ko se ob delovnih jubilejih in drugih slavnostih (dan Republike, dan JLA, itd.) odločate za nakup spominskih daril, boste gotovo dobro ravnali, če se boste odločili, da daste v roke odraslim in mladini knjižna dela, ki jih bodo obogatila s spoznanjem tistih vrtil, ki jih imenujemo partizanska tradicija.

Knjige je izdalo Časopisno založništvo podjetje »Soča« v Novi Gorici. Vezane so v celoplatno in jih dobite v vseh knjižarnah, lahko jih naročite tudi pri založbi.

NEREŠLJIVA UGANKA

Pred kratkim mi je pisal znanec, doma nekje od Ljutomer, s katerim sva bila več časa skupaj v koncentracijskem taborišču Flossenbürg. Potožil mi je, kako težko je njegovo življenje, ker je bolan in nesposoben za delo. Že pred časom je zaprosil za priznanje dvojne delovne dobe za dobo, ko je bil v zaporih in taboriščih, a je dobil rešeno le za enojno dobo. Če bi mu priznali dvojno štetje, bi imel toliko let delovne dobe, da bi lahko zaprosil za invalid-

sko upokožitev, tako pa ne more. Ali naj grem živ v grob, pravi? Po njegovem pripovedovanju je aktivno sodeloval v narodnoosvobodilnem gibanju že leta 1942. Ko se je pripravljaval, da gre v partizane, so ga aretirali z nahrbtnikom na ramenih. Bil je zaprt v Mariboru in Ptuj, nato pa do konca vojne v koncentracijskem taborišču.

Podoben je tudi drug primer. Znanec, ki je bil prav tako v tem koncentracijskem taborišču, je bil v NOV in nato od Nemcev zajet. Prišel je v taborišče v začetku januarja 1945 in bil tu do evakuacije taborišča. Priznalo ima dvojno štetje za čas, ko je bil v NOV, za one mesece pa, ki jih je prebil v koncentracijskem taborišču, pa le enojno.

Imamo pa druge primere, ki so očitno v nasprotju z gornjimi. Nekdo na primer se vse do konca vojne ni mogel opredeliti za naše narodnoosvobodilno gibanje. Stal je pač ob strani in čakal na to, kaj bo prinesla bodočnost. Danes sicer pravi, da je simpatiziral z našim gibanjem, a da se zaradi družine ni mogel izpostavljati nevarnosti. Ko pa je bila v maju razglašena splošna mobilizacija, je seveda, kot vsi drugi »prišel za orožje« in se čez kakih deset dni vrnil domov kot partizan. Tako ima po zakonu priznано 10-odstotno pokojnino, ker ni imel 40 let delovne dobe.

Poznam še bolj drastičen primer. Do konca vojne je svetovno verjel v zmago nacistične Nemčije in temu primerno tudi uravnaval svoje življenje. Tudi ta se je odzval pozivu mobilizacije v maju 1945, ker mu pač drugega ni kazalo, saj je končno le uvidel, da Nemčija propada. Tudi ta je odšel v »oborožen boj proti nacizmu« in tudi on ima pravico na 10 odstotkov kot borec od leta 1945.

Nekaj je tu, česar ne morem

razumeti. Primer dveh predanih aktivistov in borcev, katerima se ne prizna status borca, čeprav imata potrdila o svojem sodelovanju z narodnoosvobodilnim gibanjem. Na drugi strani pa ljudi, ki niso do konca vojne vedeli, kje je njihovo mesto, ter se šele po sili razmer »partizane«. Ali ni tu neka nelogičnost? Človek, ki se je že od vsega začetka opredelil za naš narodnoosvobodilni boj (podobnih primerov je kar precej), je nesebično aktivno sodeloval do aretacije, morda več kot leto ali dve, bil trpinčen od gestapa in nato do konca vojne prebil v raznih taboriščih, ne dobi priznanja za svoje aktivno delo niti do aretacije, zato ker nima priznanega dvojnega štetja za čas, prebit v zaporih in taboriščih.

Moj končni zaključek je takle: nekdo je za svojo pasivnost med dolgo dobo okupacije nagrajen, ker se je po zlomu nacizma odzval mobilizaciji, medtem ko doživlja oni, ki je bil pripravljen vedno sodelovati, razočaranje.

Morda mi bo kdo pojasnil, kje je tu logika.

S. S.

Kravate Tekstilne tovarne »SVILANIT«, Kamnik, so modne in so pojem moške elegancije. Prilagojene so vsem okusom in za vsako priliko.

Dr. Ivo Juvančič:

OKTOBER 1917 OB SOČI

Že 28. septembra je von Below s Kraussom šel na Bovško »na ogled«. Izpod Svinjaka sta si generala ogledovala situacijo: prvo, drugo, tretjo italijansko bojno črto, zadnja je bila na Stolu. Poveljnika 14. armade so motile »črne lise na Rombonu« (Krauss l. c., str. 39) in Krauss mu je pojasnil: 80 jih je; to so skalne kaverne, v katerih tiče italijanski topovi. Za vsako da je predvideno po en top, ki bo tolkel v odprtino vsake kaverne. To pa ni bilo potrebno, ker je 24. oktobra pomagala Avstrijem megla, da italijanski topovi niso mogli streljati.

14. armada je 4. oktobra 1917 izdala navodila za napad. Zlomila je sovražno fronto pri Bovcu in pri Tolminu ter prodrla naprej do Humina (Gemone) in Cedada (Civiale). To je bil načrt za Kobard (Caviglia l. c., str. 71). Od 23. septembra so prihajali vlaki in vozili vojaške enote, ki so se zbirale okrog Beljaka, Celovca, Ljubljane. Vozili so municijo, topove, opremo, hrano. 2400 vlakov je bilo potrebnih, da so v štirih tednih in pol prepeljali vse potrebno (Krauss l. c., str. 27). In nato je prišlo najtežje: od Trbiža, Kranjske gore, Bohinja, Sv. Lucije (danes Most) je bilo treba vse spraviti na fronto. Čez Predel, ta je bil v dometu italijanskih topov, čez Vrščic na Bovško. Čez Komno na Krn... Vojaki so morali pljuniti v roke, ker ni bilo zadosti vprežne živine, ker je že bila prešibka zaradi podhranjenosti, kot vojaki sami. Tako so vlačili topove na Lipnik, zaboje municije... Težki 35-centimetrski topovi niso mogli čez Vrščic, ki je imel vrsto cestnih prenikskih predorov, morali so čez Predel in nato ob dolini Koritnice, 500 metrov od italijanske fronte, v Soči, kjer jih je večina stala. Moral je biti to peklenški trušč, saj so vsi tovorni avtomobili vozili po jeklenih obročih; gum namreč ni bilo več!

Caviglia je italijansko fronto dobro označil (l. c., str. 113): »Poskušali smo zapreti vsa okna, pustili pa vrata odprta, branili smo alpske steze, pozabili smo pa na široke ceste.« Kako je bilo to mogoče? Odgovor po Cavigli ni enostaven. Predvsem, in to je najvažnejše, je vsa italijanska vojska skozi 28 mesecev, ves čas vojne, bila stalno v ofenzivi. Od vrhovnega komandanta Cadorne mimo vseh generalov, oficirjev do zadnjega podoficirja, vsi so poznali le eno povelje: Avanti! In to je hotela tudi večina v Rimu, vlada, patrioti. Samo ofenziva je veljala in teh je bilo na Soči že 11. Gorici so res zavzeli, največ ozemlja pa prav na Banjščicah šele avgusta. Se po tej zadnji ofenzivi so bile lokalne: od 4. do 15. septembra brezuspešno napadajo Skaberjel; še 29. septembra je na Banjščicah lokalni napad, en armadni zbor »popravlja« svojo bojno črto. Pa je že 19. septembra Cadorna dal povelje, da je treba preiti v obrambo, v defenzivo. Edini učinek je bil ta, meni Caviglia, da »ni bilo napadov velikega stila« ali »razpored enot je ostal ofenziven« (l. c., str. 34). To se pravi, da vojaki reče v prvih strelnih jarkih, vsa artilerija je razmeščena kar najbližje fronti, prav tako vsa skladišča hrane, opreme, municije. Celo vojaški kino in javne hiše, žene mnogih oficirjev... Tako je bilo npr. v Kobardu.

Pojav vojakov bavarskega alpskega zbora na tridentinski fronti, bil je sovražni prevrta, je kar čudovito uspel. Do 18. oktobra je Cadorna pregledoval položaje te fronte (Caviglia l. c., str. 35). Najbrže so ga motili dogodki iz leta 1916, ko so Avstriji pri Asiéro-Asiagi poskušali zlomiti italijanske linije. Šele 18. oktobra se je Cadorna vrnil in že naslednji dan imel dolg razgovor s poveljnikom II. armade Capellom. Capello je bil odgovoren za vso ogroženo fronto od Bovca do Banjščic. Šele sedaj je odklonil Capellov ofenzivni načrt, ki je bil v tem, da bi enote z Banjške planote v primeru sovražne ofenzive prešle takoj v ofenzivo: ali na Cepovan—Tolmin, ali Trnovo—Vipavska dolina, kot bi pač kazala potreba. (O tem razpravlja jasno Caviglia na več mestih r. a. str. 38—39 in še str. 77.)

Cadorna prepove vsako ofenzivo in zahteva nujno defenzivo. Ali ta »odločitev bi nujno zahtevala premike v celotni razporeditvi II. armade«, to je zapustiti bi morali prvo vojno črto vsaj na nekaterih mestih in se umakniti na drugo; drugič: umakniti bi morali artilerijo. Takega povelja pa Cadorna ni izdal, pravi Caviglia in meni, da »verjetno general ni smatral za verjetno novico, da sovražni napad stoji pred vratmi« (isti l. c., str. 78). Zato Capellovega ofenzivnega načrta ni nadomestil z nikakim defenzivnim načrtom. Ukaz je dal za defenzivo in nič več. Nihče višjih in ne nižjih oficirjev ni računal z možnim umikom s prve črte, ali s prostovoljnimi, ali s prisilnim. »Ni bilo okrožnic o tem, ne zemljevidov, skic, ki bi imele označene črte, ceste, pota za možen umik in za možne ustavitve.« (Caviglia l. c., zlasti str. 54.)

Ker se je vseh 11 soških bitk bilo v znamenju italijanske ofenzive, da se odpre pot na Trst in v Vipavsko dolino, je vsa italijanska vojska bila razporejena predvsem med Tolminom in morjem. Tu je na 50 kilometrov dolgi fronti stalo 40 italijanskih divizij. Od Tolmina do Svice je bilo 600 kilometrov, kjer je stalo komaj 22 divizij. Poglejmo še razmestitev enot na ogroženem delu med Bovcem in Tolminom. Capello, poveljnik II. armade, je tu imel od Rombona do Tolmina IV. a. z., ki mu je poveljeval general Cavaciocchi s štabom v Kredu. Armadni zbor je štel tri divizije za 44 kilometrov dolgo fronto: 50. pri Bovcu je poveljeval gen. Arrighi s štabom nekje pri Serpenici ali Žagi. V Drežnici je bil štab 43. divizije generala Farisoglio, v Smasti 46. divizije, ki je držala odsek Sleme—Mrzli vrh, medtem ko je prejšnja držala Krn. Povprečno je vsaka divizija imela 15 kilometrov fronte.

Pred Tolminom (od Tolmina do Sela) je stala ena sama divizija, in sicer 19. generala Villanija, ki je pa že spadala pod XXVII. armadni zbor generala Badoglija. Držala je 13 kilometrov najbolj ogrožene fronte.

Na Banjščicah, ki so jih zasedli avgusta 1917, je na 21 kilometrih stalo kar devet divizij; vsaka je imela le nekaj več kot 2 kilometra fronte. Tu je bilo koncentrirano tudi največ artilerije (pri XXVII. II. r. VI. a. zboru). Prav za ta odsek Banjščic je bila tudi dana rezerva v dolini Idrije (Judrio). Glavna rezerva za vso soško fronto je bila okrog Palmanove v Furlaniji.

(NADALJEVANJE)

VERSKI TISK

pa tudi papežev našega časa — ker bi sicer bil prizadet ugled svete cerkve? Skratka po načelu: eno je načelo nasploh, nekaj čisto drugega pa ravnanje danes in tukaj;

— ali pa jim morda ne gre toliko za ugled Cerkve in papežev nasploh, temveč za ohranitev nedotakljivega sijaja določenega papeža — Pija XII. in s tem vsega, kar le-ta simbolizira: fanatični antikomunizem, duha križarske vojne proti »brezbožnemu komunizmu«. Janez XXIII. in koncilski večina sta obračunala s takim duhom in težko bi bilo razumeti, da bi se nekateri cerkveni krogi s koncilskim duhom razhajali prav v tej točki.

In če še končamo, spominjajoč se drugega vatikanskega koncila: na drugem vatikanskem koncilu je bilo poudarjeno, da so pogosto katoliški verniki sami krivi, če nekatoličani marsikdaj težko spoznajo oziroma sploh ne morejo spoznati pravega obličja Cerkve. Treba je reči, da je res tako...

E. K. (Teorija in praksa)

»Ljubljanske opekarne«

LJUBLJANA
CESTA NA VRHOVCE 2

IZDELUJEJO
IN NUDIJO SVOJIM ODJEMALCEM

- VSE VRSTE STREŠNIKOV
- BOBOROVCEV
- ZIDAKOV
- VOTLAKOV
- MODELARNE BLOKE
- STROPNIKE
- IN DRUGE OPEČNE IZDELKE
- PO NAROČILU

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

LETALA ALI RAKETE?

Bombe na padalih

Ce letala med bombardiranjem lete pre nizko, jim to utegne biti nevarno. Poškodujejo jih lahko drobci eksplozivnih bomb, pa tudi zračni priisk, ki nastaja ob eksplozijah, ni kar take. Vsem tem nevarnostim se skušajo Američani izogniti, tako da uporabljajo bombe, obseane na majhna padala. Bombardiranje je sedaj za letala ne le varnejše, temveč tudi natančnejše.

Na sliki vidimo bombnik »Vulcan« med spuščanjem bomb na padalih. Vsaka izmed enainvajsetih bomb, ki jih lahko ponese s seboj, tehta po tisoč funtov.

Vojaska veda in tehnika

Giblivi bunker proti partizanom

Največja skrb Američanov v Vietnamu je v tem, kako uničiti partizane oz. kako se obvarovati pred njihovimi iznenadnimi napadi. Menijo, da bo njihovim posebnim odredom, namenjenim za protipartizanski boj v Vietnamu in drugod v svetu, močno pomagalo novo oklepno transportno vozilo SWAT (Special Warfare Armoured Transporter). To vozilo je težko 7.500 kg, vanj pa gre 12 vojakov. Na dobrih cestah lahko razvije 165 kilometrov na uro. Ne glede na osebno oborožitev vojakov, ki so v njem, je transporter oborožen še z mitraljezom 7,62 mm in z metalcem bomb. Vozilo je dolgo šest, široko pa skoraj dva metra in pol.

Gigantsko transportno letalo

Američani poročajo, da so v Sovjetski zvezi vključili v vojaško zračno transportno enoto tudi že znano orjaško letalo An-22, ki ima v NATO oznako »Cocks«. To letalo leti s hitrostjo skoraj 700 kilometrov na uro. Če vanj naložijo 80 ton tovara, bo lahko brez vmesnega pristanka napravilo 6.000 kilometrov dolgo pot. Obremenitev pa je lahko manjša, da bi bilo več prostora za gorivo. V tem primeru bo letalo opravilo daljšo pot. Tako na primer bo An-22 letel 12.000 kilometrov daleč, ne da bi se mu bilo treba spuščati, če mu ne bo treba voziti z več kot 45 tonami tovara. Letalo An-22 spada s svojimi 250 tonami med največja letala na svetu.

Atomsko orožje so sprva nameravali uporabljati v obliki bomb. Bilo je očitno, da je atomska bomba izredno povečala moč letalstva in njegov pomen v sodobnih razmerah.

Hkrati z jedrskim orožjem pa so izpopolnjevali tudi raketno oborožitev, kar je pripeljalo do tega, da je letalstvo bilo ob monopolni položaj gleda delovna v »tretji dimenziji«. Odločil izhaja tudi vprašanje, če bi se bilo treba še nadalje oslanjati le na letalstvo in ga izpopolnjevali ali pa na raketno orožje.

Vsaka sodobna strategija se mora oslanjati na ta strategijska sredstva, s katerimi je mogoče sovražnika onemogočiti. V nasprotnem primeru je strategija navadna teorija, ki je ni mogoče uporabljati tudi v praksi. Vse dotlej, dokler niso vključili v oborožitev balističnih izstrelkov, je celotna nadgradnja strategije počivala na strateških bombnikih. Strateško letalstvo je svoj pomen dokazalo med drugo svetovno vojno, izgubilo pa ga ni vse do sredine petdesetih let. Še nakazane možnosti balističnih izstrelkov niso mogle ogroziti takratnega pomena strateških bombnikov. V ZDA in Veliki Britaniji — edinih zahodnih deželah, ki sta imeli strateško letalstvo — so trdovratno dokazovali, da bodo strateški bombniki ohranili svoj pomen vsaj še petnajst do dvajset let. Sprčo tega so dajali konstruiranju in gradnji strateških bombnikov vso prednost, prav tako pa tudi njihovu jedrskemu orožju. Tako je nastalo na tisoče ameriških in britanskih strateških bombnikov, ki so bili osnovni element takratne doktrine Zahoda. V korist strateških bombnikov so nenehno zapostavljali raziskavo balističnih raket.

Pomembna prelomnica glede strateških pogledov na vojskovanje je bila izstrelitev prvega sovjetskega umetnega satelita v 1957. letu. Potem ko ga je Sovjetska zveza močno prehitela, je Zahod svoje napore preusmeril z bombnikov na balistične rakete in jim dal popolno prednost.

Prehod na razvoj balističnih raket je naletel na hud odpor zlasti v strateškem letalstvu. Tam so dokazovali, da so rakete novo orožje, ki svojo vrednost še ni dokazalo v bojnih okoliščinah, da ga ni težko uničiti in da potrebujejo vrsto let, če ga želi izdelovati v večjih

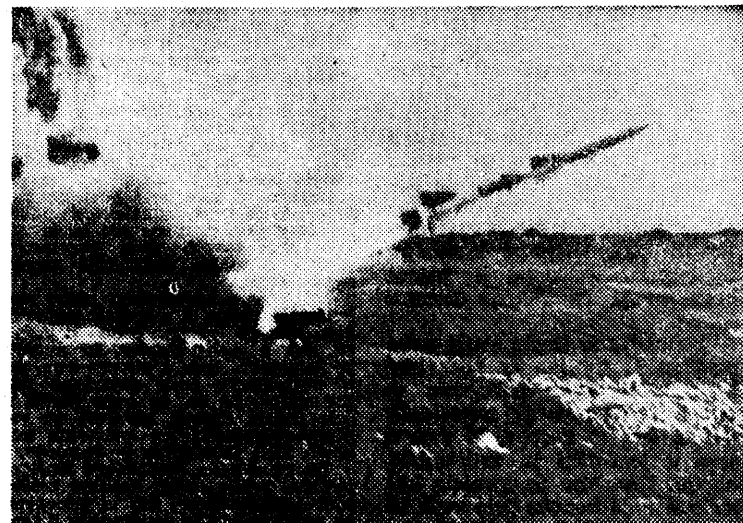
množinah. Zahtevali so, naj še nadalje pripravljajo nove vrste strateških bombnikov, ki bi jih vključili v oborožitev okrog šestdesetega leta. Opozicija je skušala spremeniti tudi uradno stališče glede prednosti, ki jo je bila dobila proizvodnja raket. Zgodilo pa se je, da so bile prve serije raket zaradi naglice, nenačrtnega dela in precejšnje napake njegove zmogljivosti dokaj slabe. Zato so jih zadržali v oborožitvi le nekaj pet let. Na škodo nadaljnjega razvoja strateških bombnikov so se lotili intenzivnega dela za drugo serijo raket (»minuteman«, »polaris«). Ko so jih med 1964. in 1966. letom vključili v oborožitev, so bombniki postali v primerjavi z raketami orožje drugega pomena. Še 1961. leta je v ZDA znašalo razmerje med bombniki in balističnimi raketami 10:1, 1966. leta pa že 1:4.

Tako so se Združene države Amerike kot glavni zagovornik uporabe strateškega orožja dokončno odločile za balistične rakete. Celotna vojna v Vietnamu ni dvignila pomena strateškega

letalstva, čeprav to opravlja tam vrsto taktičnih in operativnih nalog. Med to vojno so celo sklenili, da bodo do 1971. leta ohranili le še kakih 450 bombnikov (še 1961. leta so imeli kakih dva tisoč strateških bombnikov), s čemer se bo razmerje med balističnimi raketami in letali spremenilo na 5:1.

Velika Britanija je imela podobna stališča vse do 1957. leta, ko je bombnike prestavila na drugo mesto. Ko pa so 1964. leta izločili iz oborožitve balistične rakete »thor«, so se Britanci spet začeli oslanjati na bombnike. Vendar ne daljajo novih, temveč so se omejili le na modernizacijo sedanjih. Združene države Amerike so jim poslale nekaj deset letal F-111, ki so namenjeni za strateške naloge. Že sedaj, ko vgrajujejo ameriške rakete »polaris« na svoje podmornice, pa govore, da bodo postale podmornice konec tega desetletja njihovo poglavitno strateško orožje, bombniki pa bodo drugega pomena.

Francija je v začetku tega

Izstrelitev protiletalske rakete na nekem našem poligonu

desetletja postala tretja dežela na Zahodu, ki je dobila strateške letalske sile, sedaj pa, oslanjajoč svojo strategijo na bombnike, načrtuje, da bo 1971. leta že imela precej balističnih raket. Takrat bodo rakete postale glavno, bombniki pa pomožno strateško orožje.

Raketno strateško orožje omogoča izvajanje mnogih strateških nalog, ki jih sicer strateški bombniki ne morejo opra-

viti. Nekateri menijo, da bi za strateške in taktične naloge lahko uporabljali lovska letala. Navzlic temu pa strateškim bombnikom prisojajo večji pomen v morebitni jedrski vojni kot pa v omejenih vojnah. Najsi bo tako ali drugače, obdobje strateškega letalstva, ki je šlo na tisoče letal, je dokončno za nami.

Odlikovanja iz francoskih topov

Marsikomu ni znano, da so se Karadjordjevi uporniki v boju s Turki spopadli tudi z Napoleonovimi vojniki. To se je zgodilo v začetku junija 1807. leta, ko sta bili Turčija in Napoleonova Francija zaveznici.

Ko je vojvoda Jakov Nenadović oblegal Bijeljino in Višegrad z namenom, da bi po osvojitvi teh mest pritisnil proti Sarajevu, je bosenski vezir Hasan paša zaprosil za pomoč maršala Marmonta, poveljnika francoskih okupacijskih enot v Dalmaciji in kasnejšega guvernerja Napoleonove Ilirije. Takoj nato je tudi uporniški svet poslal v Dubrovnik, kjer je francoski maršal imel svoj sedež, poziv, naj Francozi nikar ne podpirajo »najreakcionarnejšega carstva na svetu«. Toda Napoleonovi poveljniki so v upornikih videli ruske ali avstrijske zaveznike in so zato sklenili, da bosenskem vezirju pošljejo nujno pomoč.

Iz Dubrovnika je prek Travnika in Sarajeva krenila neka francoska brigada s 3500 vojniki

in dvajsetimi topovi. Pridružilo pa se ji je še 72 inženirskih oficirjev, ki naj bi Turkom pomagali graditi utrdbe.

Uporniki so bili močno presenečeni, ko so na čelu turških odredov zagledali tudi francoske enote. Ker so bili prepričani, da bo Napoleon, ki je nenehno poudarjal, da je »varuh svobode«, prej ali slej podprl njihov osvobodilni boj, so se hoteli spopadu izogniti. Komandantu francoske brigade pa je bila diplomacija malo mar in je upornike napadel takoj zatem, ko ga je dohitelo kakih de-

set tisoč turških vojakov. Jakob Nenadović se je umaknil na levi breg Drine do Ramnje, kjer se je s svojimi devetimi tisoči upornikov močno utrdil.

Francosko-turški napad se je začel s hudim topniškim ognjem, nato pa so se juriji vrstili drug za drugim. V nasprotnem napadu so uporniki zajeli sedem francoskih topničarjev s štirimi turškimi in dvema francoskima topoma. Medtem je Jakob Nenadović pripravil nasprotno veliko presenečenje: previdno je prešel Drino in sovražnika napadel na njenem desnem bregu. Pognal ga je v beg in pri tem so mnogi sovražnikovi vojaki utonili v reki. Zrtev med Srbi ni bilo malo, saj jih je padlo kakih devetsto, še mnogo več pa Turkov — kakih pet tisoč. O francoskih izgubah ni podatkov.

Uporniško vodstvo je bilo sicer zaradi tega spopada s francoskimi enotami močno vznemirjeno, vendar Napoleonova politika tudi kasneje ni bila ne boljša ne slabša kot poprej.

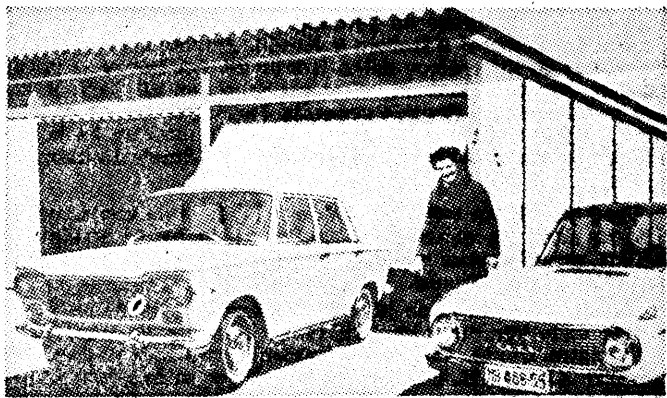
Mnogo kasneje, 1864. leta, ko so proslavljali petdesetletnico drugega srbskega upora, so izbrona, iz katerega so bili napravljeni zaplenjeni francoski topovi, skovali odlikovanja Takovskega križa, ki so jih nato podeli preživelim udeležencem tega upora.

Kdor zdravje ljubi,
ne pije veliko.
Če pa pije,
pije Hermeliko!

Montažne garaže

- iz jeklene konstrukcije
- hitra montaža
- po zelo ugodni ceni

- Garaže so primerne za vse vrste osebnih in dostavnih vozil
- Dvižna pločevinasta vrata lahko brez napora nemoteno odpirate in zapirate ob vsakem vremenu
- Polnilni sten je iz 5-centimetrskih kombiniranih plošč, kar ustreza izolacijski vrednosti 12,5-centimetrskega opencnega zidu
- Izmere: dolžina 5 metrov, širina 3 metre, višina spredaj 2,5 metra, višina zadaj 2 metra
- Garaže izdeluje in montira po želji naročnika vrstno ali kot enojček:

KINO SPORED

- KINO »UNION«, CELJE
21. do 26. 11. 1967 »Adios Gringo«, italijanski barvni
od 22. do 25. 11. »Visoka šola nezvestobe«, italijanski
25. in 27. 11. »Glinasti golob«, jug.
28. in 29. 11. »Asfaltna džungla«, ameriški kinotečni
- KINO »METROPOL«, CELJE
22. do 26. 11. 1967 »Maševanje podzemlja«, fr. ital. barv.
od 25. do 30. 11. »Nespravljivi«, ameriški barvni
- KINO »DOM«, CELJE
22. do 26. 11. 1967 »Skrivnost bele opatice«, zah. nemški barv.
od 27. do 30. 11. »Nedokotana povest«, zahodnonemški
- KINO »TRIGLAV«, LJUBLJANA
23. in 24. 11. 1967 »Pred vojno«, jug. film. komedija
od 25. do 27. 11. »Kraljica Colorada«, amer. barv. CS
od 28. do 30. 11. »Kralj petroleja«, nem.-jug. barv. CS pustolovski
- KINO VEVČE
22. in 23. 11. 1967 »Amerika-Amerika«, ameriško-grški
od 24. do 26. 11. »Sto peklenjskih dni«, nem.-jug. barv. western
od 29. in 30. 11. »Tudi to se dogaja«, angl. zabavni barv.

Orla
najboljša ta hip!

- KINO ZALOG
25. in 26. 11. 1967 »Dolge ladje«, angl.-jug. barv. CS
29. in 30. 11. »Lažnivka«, slovenski (predstave ob 18. uri)
- KINO ZADOBROVA
22. 11. 1967 »Lažnivka«, slovenski
25. in 26. 11. »Fanny«, ameriški barv. CS
29. in 30. 11. »Normani«, ital. barv. CS spektakel
- KINO »SVOBODA«, SLOVENSKA BISTRICA
21. do 23. 11. 1967 »Krvavi denar«, amer. stand. črno-beli
od 24. do 26. 11. »Golli in mrtvi«, amer. CS barv.
28. in 30. 11. »Gospodar Havajev«, amer. CS barv.
Za dan republike
»Atentat«, češki CS
- KINO »POHORJE«, SLOVENSKE KONJICE
22. in 23. 11. 1967 »Soba štev. 13«, nemški
25. in 26. 11. »Herkul osvaja Atlanto«, ital. barv.
29. in 30. 11. »Spartak«, ameriški barvni
- KINO KRKA, NOVO MESTO
23. 11. 1967 »Zgodba o moji neumnosti«, madžarski
od 24. do 27. 11. »Vse o Daisy Clover«, amer. barv. CS
od 28. do 30. 11. »Bomba ob 10.10«, domači barvni CS

Fotografija z vprašajem

Spet se obračamo na naše bralce, naj pomagajo pojasniti, kaj predstavlja ta fotografija, kdaj je nastala, kje in kdo jo je posnel. Iz podrobnosti na njej lahko sklepamo, da je nastala v poletnem času, morda 1943, ko je naša vojska nosila titovke in triglavke, pa tudi druga pokrivala. Najbrž je skupina borcev legla v senco, da bi počivala, morda je pri politični ali vojaški uri?

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Poveljnik Samarskega mednarodnega polka

V težkih dneh mlade sovjetske republike se je med rdečearmejci borilo tudi na tisoče internacionalistov. Velike zaslugе si je v tem času pridobil Emil Čop. »Voennij vestnik (10/1967) ga ima sicer za Srba, toda po imenu in priimku bi sodili, da je Slovenec, ali pa je morda doma v Gorskem kotaru.

Emil Čop je med imperialistično vojno 1914–1918 služboval v srbskem korpusu, ki je bil sestavljen del ruske vojske.

»Nesmiselna vojna,« se spominja Emil Čop, »nam je utrdila prepričanje, da je iz vsega tega revolucija še edini izhod. Ko smo se na fronti srečevali z revolucionarnimi ruski vojniki, so se tudi nam začele odpirati oči.«

Moštvo srbskega korpusa je z velikim veseljem sprejelo februarso revolucijo. Drug za drugim so si sledili mitingi in se medsebojno obiskovale delegacije, dokler niso od korpusnega poveljstva zahtevali, naj neha sodelovati v imperialistični vojni.

Komandanta korpusa je revolucionarno gibanje njegovega vojaštva spravilo v strah in je v dogovoru z začasno vlado zagotovil vojakom in oficirjem, da bo korpus izstopil iz ruske vojske in da se bo vrnil domov. Vojaštvo pa se s tem ni strinjalo. Da bi to preprečili in dvignili zavest svojih ljudi, so člani polkovnega komiteja Aleksej Dundić, Čop, Radkevič in drugi sklenili, da se upro pri-segi jugoslovanskega kralja. Ob tej priložnosti so stopili iz vrste in si strgli epolete z ramen. Več kot deset tisoč vojakov je sledilo njihovemu primeru.

Nato je prišlo do pregona revolucionarnih vojakov in oficirjev. Maja 1917. leta je korpusno naglo sodišče obsodilo na smrt z ustrelitvijo vrsto revolucionarnih voditeljev, med njimi tudi Čopa. Obsodba so tudi izvedli. Čop je bil huda ranjen, toda prebivalci vasi Zavodovke (v nekdanji Hersonski guberniji) so ga pobrali, odnesli in mu pomagali, da se je nekako prebil v Kijev.

Brž ko je bil spet na nogah, je Čop obiskal svoje stare prijatelje, ki jim je uspelo rešiti se iz ujetniškega taborišča »Darnica«. Njihovega veselja, ko so ga spet videli med sabo, skoraj ni moč opisati. Bilo je, ko da je bil prišel z drugega sveta.

V začetku 1918. leta sta Jugoslovanci M. Canak in E. Čop organizirala v Kijevu rdečearmejski odred, ki se je boril s poljsko Centralno Radjo in nemškimi okupacijskimi enotami. Kmalu pa se je razmere močno poslabšale in odred se je moral umakniti proti vzhodu.

V Poltavi je Čop naletel na starega znanca iz Kijeva in člana ukrajinske vlade Čudnovskega, ki so ga belci kozaki še z nekaterimi sodelavci imeli za talca. Ponoči pa je Čopov odred ob pomoči Čudnovskega in mestnih aktivistov razpršil upornike in osvobodil mesto. Na železniški postaji so našli vrsto transportov z dragocenim materialom, ki bi utegnil priti Nemcem v roke. Zato je Čudnovski naročil Čopovemu odredu, naj transport z najdragocnejšim materialom spremlja do Penze.

Emil Čop

nejšim materialom spremlja do Penze.

Tam je Čop zvedel za ukaz sovjetske vlade, podpisan s strani V. I. Lenina, o ustanovitvi redne Rdeče armade.

Sedmega julija 1918. leta sta Emil Čop in Stojko Ratkov, člana okrožne sekcije za ustanovitev jugoslovansko-sovjetske voj-

ske, objavila poziv, namenjen Jugoslovancem, ki so se takrat zadrževali v Rusiji. V tem pozivu z naslovom »Naša obveznost je priključiti se« beremo tudi tole:

»Nikakor ne smemo dovoliti, da bi imperializem zmagal. Naše zasluženo ljudstvo nam ne bo oprostilo, pa tudi ne zgodovina, če bomo mi, jugoslovanski delavci, kmetje in vojniki, v teh težkih dneh pustili naše ruske tovariše same v hudem boju s tujimi in domačimi zavojevanci.

Tovariši Jugoslovanci! Vsi v vrste Rdeče armade! Vsi k orožju! Naj živi svobodna delavska Rusija!

Kmalu zatem je bil ustanovljen Samarski mednarodni polk, njegov poveljnik pa je postal Emil Čop. Polk se je udeležil mnogih bojev s sovražniki revolucije.

Po končani državljanski vojni je Emil Čop še dolgo ostal na raznih poveljniških položajih v sovjetski milici. Sedaj pa je že upokojen in živi v Celjabin-sku, kjer še vedno aktivno sodeluje v družbenopolitičnem življenju.

Upokojeni polkovnik
M. STAROV

»Živi jezik« iz blinde

Sestega dne po ustanovitvi udarne ugledniške skupine so Petra poklicali v štab 1. brigade, ki se je bil nastanil med zidovjem požgane šole v Škalici. Komandant Srdjan Uzelac je bil naslonjen na kolce in zatopljen v globoke misli.

»Prišel sem, tovariš komandant, klical si me,« se je oglašil Petar.

Komandant je vstal in stopil proti njemu.

»Odkar je modra divizija prišla v te kraje, nam je Gacka dolina velika uganka,« je dejal. »Koliko je sovražnikov v Otočcu in bližnjih krajih, kaj nameravajo storiti to zimo in na kaj se prav sedaj pripravljajo — na vsa ta vprašanja bi bilo treba najti odgovor. Podatkov s terena nimamo, niti nanje ne moremo računati. Zato naj se del udarne skupine neopazno vtihoči v Otočec in nam pripelje živi jezik — ne glede na to, če gre za vojaka ali oficirja. Torej, potrebujemo živi jezik iz Otočca, nato pa bomo že poskrbeli, da nam bo spregovoril...«

»Razumem, tovariš komandant,« je Petar odgovoril, brž ko je komandant končal.

Proti večeru se je trinajst izbranih skojevcev in partizincev iz 13. divizije, trinajst partizanskih komandosov, preoblekle od glave do pete v nemške uniforme. Komandir skupine Petar Frković, ki je bil sicer namestnik bataljonskega komandanta v 1. brigadi, je na sebi imel oficirsko obleko; na nogah škornje iz telečjega boksarja, prek uniforme pa oficirski dežni plašč. Drug drugemu so se zdeli smešni. Šal pa je bilo konec šele tedaj, ko je Petar poveljeval po nemško:

»Zbori!«

Borci so se hitro razvrstili in se zvrstili, kot to zahteva vojska pravila.

»Odslej pa do vrnitve bomo Nemci in, službeni jezik nam bo nemščina,« je ukazal Petar. V vrsti sta razen petih Ličanov in šestih Primorcev stala še po en Nemec in Italijan. Nemškega vojaka, ki je bil član Komunistične partije Nemčije in ki je ob prvi priložnosti pobegnil med jugoslovanske partizane, so imenovali kar Kaplar, medtem ko njegovo pravo ime ni znano. Gino je bil italijanski obveščevalni oficir, ki je služboval v Gomirju, po italijanski kapitulaciji pa stopil v 13. divizijo.

Ko se je zmrznilo, se je kolona začela spuščati po pobočjih hribov. Snega je bilo čez kolena. Borci, ki so bili na

čelu, so se morali pogosto menjavati. Ni jim bilo lahko gajiti po globokem snegu. Tako je kolona počasi lezla od hriba do hriba in v gluhih noči ni bilo slišati drugega kot oddaljeno pasje lajanje, žvižganje vetra in tuljenje volkov.

Ko so se oglašili prvi petelin, se je skupina že vzpenjala po pobočjih Svičkega vrha. Od tod so imeli le še nekaj sto metrov do vrha, pod katerim je kot na dlani ležal Otočec na eni, in Kom-polje na drugi strani. Borci so se zaustavili tik pod vrhom. Petar se je usedel v sneg in se pri tem naslanjal na staro hrastovo deblo. Drugi so sedli okrog njega. Po krajšem molku je dejal:

»Tu bomo predanili. Poiščite si kaj za izpod sebe, da se ne boste prehladili.«

Skozi ogolele veje so se prebijali prvi sončni žarki. Komandir je z roba jase opazoval cesto, po kateri so hodili Nemci in ustaši. Cesta je kar kipejala: po njej so drsili kamioni in robotale verige na njihovih kolesih... Nemcem se je mudilo proti Senju, kjer so imeli poveljstvo svoje divizije.

Proti večeru je bil načrt že gotov: zasedo bodo postavili na cesti tik pred Otočcem, kjer se Nemcem še sanja ne, da bi se tam kdaj pokazali partizani.

Ko so se v mestu prižgale prve luči, se je skupina začela spuščati proti cesti. Med Kom-poljem in Otočcem je cestni usek in tam so se borci razporedili po obeh straneh. »Živi jezik« naj bi ujeli Petar, Kaplar, Gino in Arbez, vsi drugi pa naj bi jim pomagali, če bi prišlo do boja.

Čakali so, kdaj bo mimo prišel kak kurir ali patrolja oziroma se pripeljalo kako vozilo ali limuzina s kontrolnim oficirjem. Partizanski »Nemci« ga bodo najprej »legitimirali«, nato pa pohiteli po cesti čez Brlog. Bilo bi prenevarno, če bi njihove sledi peljale zunaj poti. Šal so vendar tudi oni »Nemci«!

Noč se je čedalje bolj odmi-kala. Povsod vladala tema in tišina. Zaseda se je pogreznila v sneg in čaka na svoj trenutek. Oči begajo sedaj na eno, potem pa na drugo stran, od Otočca do Kom-polja. Zaman. Ko da bi Nemci vedeli za postavljeno jim past, so to noč udobno prespali v svojih vojašnicah.

»Se malo bomo počakali. Morda pa bo le kdo prišel,« je Petar šepetal sam zase, čeprav tega še ni več verjel. Tedaj pa so nepričakovano pred mestom

posvetili žarometi, takoj nato pa se je oglašil ropot motorja. Petar se je vznemiril. Stopil je proti Arbezu in mu polglasno dejal:

»Kaj pa, če prihaja kaka večja kolona? Dani se in zato nas lahko odkrijejo. Le stežka se bomo umaknili.«

Kmalu so ugotovili, da se jim bliža eno samo vozilo. Vsi štirje so stopili na cesto in hodili po njej, ko da bi patrolirali. Petar in Arbez sta nekoliko zastala, spredaj pa sta z brzostrelkama, obešenima na vrat, hodila Kaplar in Gino. Ko je vozilo pripeljalo izza ovinka in so zagledali njegove obrise, jim je zastal dih. Blinda!

»Vraga, ta ima pa trdo kožo. Moj šarec je ne more preluknjati,« je tiho dejal Arbez, vendar ga je Petar sunil s kolmočem, češ naj molči. Kaplar je dal znak, naj se vozilo ustavi. Zavore so zaškrpale in blinda je obstala. Takoj nato se je na njej dvignil pokrov in nekdo iz posadke je pogledal skozi odprtino.

»Inate mogoče vžigalice?« je povprašal Kaplar in iz žepa potegnil cigareto. Nemec v blindi se je zravnil in dvakrat ali trikrat kresnil, dokler ni zagorel steni. Kaplar je nato še njemu ponudil cigareto, vendar je ta ni hotel vzeti.

»Vas zebe?« ga je vprašal Nemec, medtem ko mu je prižigal cigareto.

»Zelo,« je odgovoril Kaplar in pihnil prvi dim.

»Mudi se nam,« je dejal Nemec in začel spuščati pokrov. Kaplar je upal, da bo kdo prišel ven in se z njim pogovarjal. Ker pa se to ni zgodilo, je začel drugače.

»Hej, prijatelj! Pa saj vam je zadnja guma povsem prazna,« je s kislim obrazom dejal in z nogo drezal po zadnjem kolesu. V odprtini se je pokazal še drugi član posadke, se naslonil na rob in skočil na cesto. Da bi bolje videl, je pokleknil ob kolesu. Tedaj pa sta nanj skočila Petar in Kaplar ter ga odvrlekali kakih deset metrov stran, medtem ko je Arbez skozi luknjo na blindi vrzel bombo. Hip kasneje je odjeknila strašna eksplozija, iz vozila pa sta se prikazala dim in ogenj...

Petar je ujetnika čvrsto držal, Kaplar in Gino pa sta mu z robcem zamašila usta. Nato so se borci razvrstili v kolono in krenili. Za njimi je ostala goreča blinda. V koloni pa so sedaj imeli še enega Nemca. Ta je bil nacist — »živi jezik«, ki ga je potreboval štab brigade.

Miraš Stoknić

LOJZE UDE

BOJ SLOVENSKE PROSTOVOLJCEV ZA SEVERNO MEJO

Poglavitno, kar je bilo treba slovenskemu narodu storiti med prvo svetovno vojno in ob razpadu Avstro-Ogrske, v tako imenovanem prevratu, je bilo osvoboditi se izpod nemškega in madžarskega gospostva, njegovega zatiralskega in potlačevalnega sistema. Načelo pravice narodne samoodločbe, do lastne države, je bilo med motoričnimi idejami tistega časa. Ob razpadu Avstro-Ogrske je bilo treba to načelo realizirati z vojaško zasedbo vsega slovenskega ozemlja in z vzpostavitvijo slovenske oblasti na tem ozemlju. Treba je bilo preiti k sklepnim dejanjem. Odločilni pa so bili prvi meseci po prevratu. To so bili meseci razmajanih nemških in madžarskih oblastnih pozicij na slovenskem ozemlju, negotovosti starih oblastnikov, psihološke prizadetosti vojnih poražencev. To so bili meseci, ko so se nove mednarodne politične grupacije, navezovanje stikov med nekaterimi dotedanjimi sovražniki nasproti drugim narodom, morda celo dotedanjim zaveznikom, šele začele oblikovati. Mislimo tu konkretno predvsem na tedanji imperialistični Rim, ki je v Dunaju in Budimpešti videl povojne zaveznike proti novi državi Jugoslaviji, predvsem proti Slovincem. Pa tudi druge antantne države, ki so bile proti združitvi Nemške Avstrije z Nemčijo, so gledale na Avstrijo z neko dobrohotnostjo, pripravljene jo podpreti in napraviti kar najbolj življenjsko zmožno, v državno razmejitvenem pogledu predvsem na škodo Slovincem. Čehi so bili na to situacijo pripravljeni neprimerno boljše kakor Slovenci. O vsem tem govori obširna zgodovinska literatura, mnogo dokumentov.

Narodna vlada SHS v Ljubljani (to je bil njen uradni naziv), sestavljena iz dveh glavnih meščanskih strank, to je Vseslovenske ljudske stranke (klerikalcev) in Narodno napredne stranke (liberalcev) ter iz Jugoslovanske socialdemokratske stranke, vsega tega ni razumela ali predvidevala. (Komunistična stranka na Slovenskem je bila, kakor znano, ustanovljena šele marca meseca leta 1920). Nekaj opravičil za takratno Narodno vlado je le v dejstvu res velike, vsestranske stiske, v kateri se je slovenski narod znašel v prevratnih dneh: Italija je v smislu Londonskega pakta 26. aprila 1915 in po pogojih premirja dne 3. novembra 1918 kot antantna mandatarica zasedala slovensko ozemlje: Istro, Trst, Goriško, Kanalsko dolino, dele Notranjske in Gorenjske. Pozornost Narodne vlade je bila v teh dneh obrnjena predvsem na italijansko stran. Skozi Slovenijo je drvela razpadla avstro-ogrška vojska na domove, treba je bilo oskrbeti hiter in kar mogoče redovit prehod preko slovenskega ozemlja, da ne bi prišlo do izgrediv in ropov. To je bila druga nevarnost. Glede severne meje, meje nasproti antantnim vojniim sovražnikom, Nemcem in Madžarom, pa je bila Narodna vlada prepričana, da bo začetna tako, kakor bo to kot »antantna zaveznica« v družbi s Srbijo zahtevala. Še 2. decembra 1918 sta tedanja slovenska meščanska politična voditelja Korošec in Žerjav, ki sta se vrčala iz Pariza od razgovorov z nekaterimi antantnimi in srbskimi državniški domovi, zatrjevala, da je popolna izpolnitev naših zahtev glede severne meje zagotovljena (Slovenec in Slovenski narod, 3. decembra 1918). Organizacija nove, slovenske vojske je morala tedaj premagovati še neko posebno težavo: vojno naveličanost, protivojaško razpoloženje slovenskega ljudstva.

Jugoslovansko deklaracijsko gibanje (od 30. maja 1917 dalje) je vedno s poudarkom zahtevalo tudi konec vojne, sklenitev miru. Vojaki, ki so se vrnili iz ruskega ujetništva, so prinesli domov predvsem doživetje, kako je treba napraviti konec vojni. Ljudsko revolucionarno razpoloženje je ves čas vsebovalo tudi hrepenenje po miru. Zanašanje na pomoč srbske vlade in vojske je bilo prva dva meseca po prevratu prav tako nerealno, kakor zanašanje na pomoč antantie, Wilsona, na mirovno konferenco. Srbska vojska je zasedala le ozemlje »Velike Srbije«, Jugoslavija še dolgo ni bila mednarodno pravno priznana. Prva jugoslovanska koncentracijska vlada je bila sestavljena šele 20. decembra 1918. Pariška mirovna konferenca je začela z delom šele 12. januarja 1919.

V taki situaciji je bilo treba hitro ukrepati. Pravico narodne samoodločbe je bilo treba dejavno izvajati, zasesti kar mogoče več slovenskega ozemlja, vzpostaviti na njem slovensko oblast in tako začrtati državno mejo svoje države. Čakanje je posebno na tuje opazovalce delalo vstoje nezainteresiranosti na ozemlju, ki ne bi bilo zasedeno takoj ali kmalu po prevratu. Mirovno konferenco je bilo treba postaviti pred izvršeno dejstvo. To je bilo tembolj potrebno in realno, ker velesile, ki so odločale o mirovni konferenci, glede severnih mej Jugoslavije na slovenskem odseku ob prevratu še niso bile v ničemer vezane s kakršnimi pogodbami (kakor npr. ob koncu druge svetovne vojne z moskovsko deklaracijo 1. novembra 1943 glede Avstrije).

Prvi so se v tej situaciji znašli Slovenci v Mariboru: slovenski pesnik, ob prevratu major, poveljnik mariborskega črnovojniškega okrožja, Rudolf Maister, s slovenskim vojaštvom dotedanjih avstrijskih polkov, posebej 26. strelskega polka (štajerski Slovenci) in 128. artilerijskega polka (Slovenci iz bližnje Kranjske) pa tudi slovenskih vojakov iz drugih polkov, ki so imeli v Mariboru sedež svojih tako imenovanih nadomestnih bataljonov (kadrov) kakor 47. pešpolka, 108. artilerijskega in 5. dragonskega polka. Znašli so se tudi predstavniki tedanje politične oblasti na Štajerskem, Narodni svet za Štajersko. Že 1. novembra 1918 se je Maister polastil štacijskega poveljstva v Mariboru, Narodni svet pa ga je imenoval za generala in za vojaškega poveljnika vse slovenske Štajerske (»SHS vojaško poveljstvo za Spodnji Štajer«, pozneje »Štajersko obmejno poveljstvo«). Ustvarjen je bil prvi zaroček slovenske vojske. V razpravi »Boj za Maribor in štajersko Podravje leta 1918/19« (Zgodovinski časopis, letnik XV, leto 1961, str. 65–165) je dokumentarno opisan boj slovenskih prostovoljcev na štajerskem odseku slovensko-nemške meje, od 1. novembra preko uspele mobilizacije (po svoji odločnosti izvedena proti volji ljubljanske Narodne vlade, v nasprotju z njenim pozivom dne 8. novembra 1918), razorožitve Schutzwehru 23. novembra 1918, odločnega nastopa v velikih demonstracijah mariborskih vse-nemških nacionalistov 27. januarja 1919, boj za Radgono v začetku februarja 1919, do mariborske pogodbe 13. februarja 1919.

(NADALJEVANJE)

NAGRADNA
PRODAJARUSKIH RIB
IN KOMPOTOV609 LEPIH
NAGRAD

PREHRANA

Kravate Tekstilne tovarne »SVILANIT«, Kamnik, so modne in so pojem moške elegancije. Prilagojene so vsem okusom in za vsako priliko.

Nacistični kongres

Pred nekaj dnevi se je v hannovrski koncertni dvorani končal kongres zahodnonemške neonacistične stranke NPD. Stranka je medtem doživela in preživela hud notranji boj med najvišjima voditeljema Thielom in von Thaddenom. Zmagal je Adolf von Thadden ali »Adolf II.« (»Adolf I.« je seveda Adolf Hitler) in njegovo zmago je potrdil tudi sedanji kongres: z velikansko večino 1293 glasov proti 32 so ga izvolili za predsednika.

Bilo je v dobrem starem slogu. Koncertno dvorano v Hannoveru so za to priložnost spremenili v velikansko pivnico in delegati so z vrčki piva v rokah prepevali staro himno »Deutschland, Deutschland über alles«, se drli na vse pretege in pozdravljali svojega firerja.

Na drugi dan kongresa je Adolf von Thadden pojasnil nekaj stališč stranke. Tako je z evropskega zemljevida odstranil Avstrijo (kot Hitler leta 1938) in zatrdil, da mora Zvezna republika Nemčija prevzeti varstvo nad Južno Tirolsko. Von Thadden je

Razgledi s 46. vzporednika

rekel: »Pritisk, katerega žrtve so Nemci na Južnem Tirolskem, je mogoče samo zato, ker se naš narod nima več za strnjeno etnično-nacionalno skupino, marveč izdaja samega sebe, sprejema kapitulacijo in postaja smešni klovn ysega sveta.« Govornik je zahteval »nov in zdrav nacionalizem«. Potem je nadaljeval: »Ravnanje naših italijanskih zaveznikov v NATO z Nemci na Južnem Tirolskem je možno samo zato, ker nemški narod noče več priznati skupne dediščine krvi in je zato izdajalec. Sami bomo krivi, če izgubimo nacionalno zavest. Sami smo krivi, če so si izmislili »avstrijski narod« kot izgovor, da so Nemci na Južnem Tirolskem prepuščeni sami sebi.« Po mnenju Adolfa II. »nemški narod uničujejo od zunaj, vsak dan ga zastrupljajo«.

Potem so prebrali program stranke. To je storila bujna nemška plavalaska. V programu je vseomogoče: tako zahteva po »popolni elektrifikaciji železnic« kot zahteva po »obrambi mladine pred škodljivimi vplivi«. Predvsem pa so pomembne tiste točke v programu NPD, ki obravnavajo zahodnonemške meje. NPD seveda ne priznava sedanjih vzhodnih meja ZRN, seveda sploh ne priznava Nemške demokratične republike, zahteva intervencijo Bonna za zaščito vseh nemško govorečih ljudi v Alzaciji, Južni Tirolski in celo v Romuniji... Toda program molči o sredstvih, s katerimi naj bi izvajali takšno politiko. Kaže, da njegova milost von Thadden še ne misli na vojno in si še ne želi, da bi bila Zahodna Nemčija oborožena z atomskim orožjem. V bistvu se program NPD precej ujema s programi desničarskih zahodnonemških strank, pri čemer zavija še nekoliko bolj na desno.

Na koncu kongresa je Adolf von Thadden priredil tiskovno konferenco. Tudi tokrat je govoril o Avstriji in Južnem Tirolskem. »Trdim, da avstrijski narod ne obstaja, temveč obstaja avstrijska država, ki je leta 1955 sklenila, da bo nevtralna. Zato je aneksija nerealistična. Interese Nemcev na Južnem Tirolskem morajo braniti vsi Nemci in ne samo Nemci, ki živijo v Avstriji.« Potem je začel govoriti o »zdravem nemškem narodu«, se pravi, da se je spet lotil na kongresu začete misli, močno podobne nekdanjim nacističnim idealom o čisti rasi. Povedal je, da je »zdrav narod tisti, ki veruje v ideale, patriotizem in disciplino«. Po njegovem mnenju je tako v komunističnih in socialističnih deželah, zato so narodi v njih zdravi. (Tako smo dobili kompliment iz ust neonacistov...) Nehote je dejal, da je Nemška demokratična republika bolj zdrava kot Zvezna republika Nemčija. In ko ga je neki nemški novinar vprašal, ali so bili Nemci zdravi v bližnji preteklosti, je odgovoril: »Da, bili smo zdravi pred vojno«.

Zahodnonemški tisk, RTV in javnost se za kongres neonacistov niso dosti zmenili. Po starem običaju: češ saj jih je malo, nič hudega nočejo itd. Koncertno palačo so stražili kordoni policajev, tako da so bili neonacisti na varnem. Za druge ni tako poskrbljeno. Na primer za komuniste: komunistična partija je v ZRN že leta in leta prepovedana.

Najemniki ne mirujejo

Se pred nekaj leti je bila francoska Tujska legija edina redna najemniška vojska na svetu. V njej so bili nekdanji esesovski oficirji, kriminalci, obupanci, pustolovci in ne nazadnje ljudje, ki so jih na silo »novačili«: zlasti razni emigranti, ki so jim obljubljali gore zlata in uspešno kariero, v resnici pa so postali najeti klavci. Ena izmed mnogih zaslug francoskega predsednika Charlesa de Gaulleja je tudi ukinitve te sramotne vojske.

Toda nekaj podobnega je še ostalo na svetu: vojska oziroma komandosi belih najemnikov v raznih afriških državah, predvsem v Kongu. Kot je bila francoska Tujska legija namenjena bojem v takratnih francoskih kolonijah (predvsem v Indokini in Alžiriji), so sedanji najemniki vojska, ki jo najema predvsem portugalski in belgijski kapital, da bi izpodnesla nove gospodarje afriških držav: domačine. Ravno ti najemniki so največje zlo današnjega Konga in dežela bi že davno živelja mirneje in bolj, ko bi ne bilo najemnikov, ki kdaj pa kdaj priredijo »upor«, streljajo in koljejo in načenjajo mir.

Tako je od časa do časa. Pred kratkim so »uporniki« spet skušali prevzeti oblast, vendar se jim ni posrečilo. Toda odnehal niso in bržkone še ne bodo kmalu. Njihova najvišja poveljarja polkovnik Jean Schrame in kapetan Bob Denard sta za zdaj ukazala umik v Ruando. Za kaj se sploh bojujejo ti najemniki?

Njihovi odgovori so zelo različni. Od koristolovskih do »političnih«:

»Skozi deset let je bil moj poklic vojskovodja. Spominjam se kapetana, s katerim sem bil zaprt v Parizu in ki je nenehno ponavljal: »Kaj pa naj storim, saj nisem vojna industrija, da bi lahko preusmeril proizvodnjo...« Torej poklicno vojskovodja.

Kapetan Maurice Lassimone je pred leti premagal modre čelade OZN pri Jadotvillu. Ko je prišel k Combeju po plačilo, ga ni dobil. Stopil je v nasprotni tabor. Torej maskevalnost.

René Faulques, ki je bil prvi rabej v Alžiriji, potem ni mogel prenesti »poraza«. Odšel je v Kongo in poročila OZN so zelo gostobesedna, kadar govorijo o njegovih masovnih pokolih v Katangi. Zdaj je v Jemenu. Faulques kolje in strelja iz političnega prepričanja: v vsem vidi rdečo in rumeno nevarnost, komuniste in Kitajce. »Streljanje naših nasprotnikov je bilo zelo natančno. Gotovo imajo ruske ali kitajske instruktorje.« Torej politika.

Jean Baptiste De Troey: »Nič krutega ne počnemo. Ko pridemo na uporno področje, ne lovimo ujetnikov. Ubijamo. Ubijamo čisto. Ubijamo tudi pse, ker žro trupla in bi lahko prenašali bacile. Če se kdo preda, ga zaupamo katanškim žandarjem. Ti mu dajo piti bencin, nato pa ga zažgo.« Zakaj je najemnik? Da bi premagal »azijski vpliv« in da bi pobegnili iz rutinirane in urejene Evrope. Torej politika.

Margeridon je bil najemnik v Kongu in Jemenu. V Jemenu je bil na strani rojalistov. Zakaj? »Ker so boljši. Emirji so intelektualci. Veliko so potovali, poznajo svet, zato morajo prevzeti oblast.« Nič pa ga ne gane, da so ujetniki okovali, jim prikovali kroglice k nogam in jih kot sužnje vlačili iz taborišča v taborišče. Tudi on ne mara rutine. Torej pustolovstvo: zdaj bi rad v Vietnam, ker je v Kongu vse »izrabljeno«.

In denar. Stevilni najemniki so zelo bogati. Zaradi plačila in predvsem zaradi plena. Nekateri med njimi se bolj zanimajo za akcije na raznih borzah kot za vojaške operacije.

Tako. Vsak je najemnik po svoje. Toda nihče ne bi bil najemnik, če ga ne bi kdo najel. Se pravi, če ne bi imeli portugalski kolonisti in belgijski velekapitalisti interesa spodbujati režimov v komaj osvobodjenih in neodvisnih afriških državah. Denar, ki gre za plačila najemnikov, je neznatna malenkost z denarjem, ki prihaja iz Afrike, kjer imajo evropski industrijski koncerni, predvsem pa belgijska »Union minière« ter »Société générale«, vso oblast nad naravnimi bogastvi. In ker se kapitalisti ne nameravajo odpovedati temu bogastvu, v afriških državah ne bo miru. In najemniki bodo še naprej klali.

STANE IVANC

Teodorakisov »Nikdar«

Neznan spoštovalec skladatelja Mikisa Teodorakisa je prethitopil iz antenskega zapora najnovejšo kompozicijo tega najpopularnejšega grškega glasbenika — Samica »Bubulinasa« ni zlomila Mikisa Teodorakisa. — Njegova pesem »Nikdar« dokazuje, da Teodorakis ni zlomljen.

Borbenega duha Mikisa Teodorakisa, najpopularnejšega grškega skladatelja, bivšega narodnega poslanca, utelešenje levičarskega odpora diktaturi grške polkovniške zarote, ni zlomilo niti njegovo večmesečno bivanje v temnici »Bubulinasa«, zloglasni centrali atenske tajne policije, kjer čaka na skorajšnje sojenje zaradi »veleizdajniške dejavnosti«. (15. novembra je bil pred posebnim vojaškim sodiščem v Atenah proces proti 31 ljudem, obtoženim, da so skušali vreči grški vojaški režim in da so člani subverzivne ilegalne organizacije »domoljubna fronta«. Teodorakis ni bilo v dvorani, ker leži hudo bolan v bolnišnici.)

V teh dneh je uredništvo znanega britanskega liberalnega dnevnika »The Guardian«, ki izhaja v Londonu in Manchesteru, sprejelo tekst in note najnovejše Teodorakisove pesmi. Partitura te pesmi nosi podpis »Mikis Teodorakis — 22. oktober 1967«. Iz znane atenske temnice jo je prethitopil neznan policaj, pristaš odpora. Teodorakis je tekst te pesmi, ki nosi naslov »Nikdar«, napisal v grščini. Pesem je namenjena Grkom v Grčiji in v tujini.

Ta drzna poteza grškega skladatelja, človeka, ki je sigurno najbolj zaslužen za prodor grške pesmi v svet, ima velik pomen. Predstavlja demanti vest, ki jo je sprožila vladna tajna policija in njena propaganda, in sicer da je Teodora-

kis v zaporu »moralno kapituliral« in da bo njegov proces predstavljal pravi spektakel. Če se širijo tudi nasprotni glasovi, da je proces proti Teodo-

rakis odložen. To so samo glasovi. Proces je že najavljen — Teodorakisu bodo sodili zaradi »veleizdaje« in »zarote« po 509. členu kazenskega zakonika, ki

RAZSTAVA O OKTOBRSKI REVOLUCIJI

V galerijskih prostorih v Mestni hiši v Kranju je bila odprta razstava o oktobrski revoluciji v Rusiji, ki jo je pripravila kustos Gorenjskega muzeja v Kranju Ana Benedetič.

Razstava obsega 200 fotografij, raznih fotokopij umetniških del ruskih slikarjev in nekaj barvnih reprodukcij ter fotografije posameznikov z Gorenjske, ki so sodelovali v rdeči armadi. Razstava je zelo obsežna in nudi gledalcu kronološki pregled dogodkov revolucionarne borbe v letih 1917 do 1921 v Rusiji in njenih sosednjih deželah. Zlasti pa je iz fotografiskih dokumentov razvidno sodelovanje Slovencev-Gorenjcev v revolucionarnem času v Rusiji in pri uporu v Judenburgu.

Otvoritve razstave so se udeležili tudi preživeli borci rdeče armade in svoji umrlih, katerim je bila podarjena knjiga o oktobrski revoluciji v Rusiji.

V Kranju je bila razstava odprta do 16. novembra, nato pa so jo prenesli na Jesenice in morda jo bodo tudi v Kamnik.

predpisuje smrtno kazen.

Najnovejša Teodorakisova pesem je samo navidez ljubavna. Izza ljubezenskega sporočila se skriva nekaj spretnih in subtilnih namigov, ki govorijo o želji pesnika — skladatelja, da sporoči vsem tistim, ki jim je pesem namenjena, o mukah, ki jih je pretrpel in o tem, da v zaporu niso zlomili njegove volje. V tej pesmi se lahko tudi jasno razbere, da so predstavniki polkovniške hunte v tajni policiji ponudili Teodorakisu življenje in svobodo, če podpisuje deklaracijo pokornosti. Kakor je znano, Teodorakis tega ni naredil.

Teodorakisova pesem »Nikdar« se sigurno že širi po podzemnih kanalih Grčije in daje novega poleta opoziciji režima, ki je iz dneva v dan močnejša. Po najnovejših vesteh so na otoku Kreti že začeli delovati prvi gverilci, nadaljevalci starih grških gverilskih tradicij.

Kravate Tekstilne tovarne »SVILANIT«, Kamnik, so modne in so pojem moške elegance. Prilagojene so vsem okusom in za vsako priliko.

Partizanska ljudska pesem

Partizanova žena

Za vasjo je čredo pasla
vsa vesela dan na dan,
s hrepenenjem gor je zrla,
kjer je vriskal partizan.

Oj, le vriskaj, oj, le vriskaj,
da bo slišal te tirani!
Zanj se bliža dan propada,
nam pa vsem rešitve dan.

Ko bi mogla, ko bi smela,
šla bi k njemu tja v goro,
z njim ostala bi do zmage,
ki prav kmalu prišla bo.

Vse trpljenje partizanov
bo poplačano s krvjo.
Smrt fašistom in nasilju,
v borbo vsi za svobodo.

Ce moj dragi bi življenje
za pravico sveto dal,
mi v tolažbo in veselje
sanko zlati bo ostal.

Ko mu pevala bom pesmi,
gledal me bo nasmejan,
pravila o očiku dragem:
bil je hraber partizan.

Nabrusimo srpe*

Nabrusimo srpe, že klas dozoreva
in žetve bogate napočil je čas!
Naj jeklo zapoje, naj pesem odmeva,
nabrusimo srpe, zrel je klas.
»V boj za svobodno življenje!«
gre klic od vasi do vasi,
ker sicer nas čaka sužnost, trpljenje,
za nas več izbire druge ni.

Na gruntih že davno nam banke sedijo,
obresti in davki nam pijejo kri;
od žuljev se naših pijavke redijo,
zaman kmet zmoji se in trpi.
O čujte nas, mi smo prodani,
oj, kmet, spametuj se, spreglej:
zdaj plug naj počiva, le vkup vsi tlačani,
nabrusimo srpe, hajd naprej!

Nekje je dežela, kjer vlada svoboda,
kjer srečen je kmečki in delavski rod;
tam kmeta ne guli nobena gospoda,
kdor dela, ta uživa truda plod.
Mi bratje smo vaši po rodu,
Slovenci, le urno na plan!
Naš čas je napočil, dani se na vzhodu
in žetev je zrela, srpe v dlan!

* Pesem je partizanska varijanta stare slovenske ljudske pesmi.

Imeli smo ljudi...

Antonija Kašpar

Nedavno je v Smartnem pri Ljubljani, v mošćanski občini, umrla Antonija Kašpar, po domače »Sokljica Tona, stara 78 let. Pokojnica je vse svoje življenje preživela v Smartnem, izhaja iz delavske družine. Do poroke se je preživljala z dinarjenjem.

Poročila se je ob koncu prve svetovne vojne, da bi čez štiri leta že postala vdova s tremi otroki. Moža, po rodu Čeha, so uničili posledice vojne.

Po moževi smrti so se zanjo začeli težki časi. Spet je dinarila, obdelovala košček zemlje in vzvila pridke na trg. Trije sinovi pa so rasli, da bi doživeli novo vojno.

Jože, po partizansko Peter, je odšel med partizane septembra 1941, njegov brat Franci-Bradač decembra istega leta, Stefan pa maja 1942. Jože in Franci sta bila že pred vojno člana SKOJ, leta 1941 sta postala tudi člana KP.

Franci je padel maja 1942 na Jančah kot mitraljezec v II. grupi odredov, Stefan pa 1944 na Menini kot bataljonski komandant v Slančevski brigadi. Samo Jože je srečno dočkal konec vojne kot kapetan, delal je v centralni tehniki.

Ze pred vojno je Antonija sodelovala z delavskim gibanjem ob sinovih in bratih, od katerih je bil Ignac Presetnik-Gol član KP že od leta 1936. Ze pred vojno so imeli pri hiši tudi bunker. Leta 1941 se je vključila v delo za osvoboditev in opravljala vse tiste drobne navede, nepomembne reči, ki pa so bile še kako važne in nevarne. Pri njej so se skrivali voditelji, se skajali kurirji, zdravili ranjeni. Polet 1942 so jo aretirali belogardiisti iz »Vodovoda«. Okusila je strahote italijanskih in belogardijskih zaporov, nato pa so jo poslali na Rab, od koder so jo vrnila se je po italijanski kapitulaciji in se takoj znova vključila v delo OF. Kmalu so jo spet zaprli, jo izpustili, toda morala se je vsak dan javljati in je živela pod stalnim nadzorstvom. Kljub temu svojega dela ni prekinila. Tudi po vojni je ves čas delala kot aktivistka, vse do smrti je bila članica odbora ZB Smartno. Za svoje delo je prejela medaljo za hrabrost in red zasluze za narod z zlatim vencem.

Z njeno smrtjo smo izgubili eno izmed tistih slovenskih mater, ki so vzgojile svoje sinove v borce za svobodo in socializem, pa tudi same niso stale ob strahu, ko so doživljali boj za te velike cilje človeštva.

V spomin Urhovi mami

Nedavno je umrla tovarišica Marija Škrbec, po domače Urhova mama iz Dolnjih Poljan pri Ložu. Partizani in aktivisti, ki so se v časih tveganja pridružili v tem predeleju Notranjske, so jo prav dobro poznali, saj je bila prava partizanska mati vsem, še posebno pa kurirjem na bližnjih karavlah.

Urhova mama se je vključila v OF že leta 1941 in začela materialno podpirati prve partizanske borce. Delala je skupaj s svojimi sinovi — vseh pet je odšlo v partizane že leta 1942.

Ker je bil okupator obveščen, da se na Dol. Poljanah čisto zadržujejo partizani in da ljudje podpirajo svojo vojsko, je v roki ofenzivi julija 1942 izropal in zažgal vasico. Drugič pa se je nad prebivalci te gorske vasi znesel v jeseni 1942, ko je do tal požgal vsa vasa, ljudem pa prepovedal obnavljati domove. Tako so morali iskati vaščani strehe pri svojih sorodnikih in znaneih v vaseh po Loški dolini.

Urhovo mamo in njenega moža so preganjali in z grožnjami zasliševali Italijani ter zahtevali, da povesta, kje so njuni sinovi, kje so partizani. Na vsa njihova vprašanja sta jim kleno odgovarjala, ostala sta neizmirljiva in neustrašna.

Ves čas do osvoboditve je imela Urhova mama tesen stik s partizani in aktivisti. Bila je aktivistka OF, kurirka in obveščevalka. Čeprav stara 60 let, se ni ustrašila nobene naloge, nobene težke poti.

Taka je ostala tudi po osvoboditvi, vse do svoje smrti. Velik krvni davek je morala plačati za zmago revolucije. V času NOB je izgubila dva sina. Sin Lojze je padel kot kurir leta 1944 v Babnem polju, Jožeta pa so kot borca 14. divizije ujeli Nemci na Stajerskem in je umrl v internaciji. Sin Karel je za posledicami naprovov NOV umrl nekaj let po vojni.

Ko sem Urhovo mamo pred dvema letoma obiskala na Dol. Poljanah, kjer je skupaj s sinom in njegovo družino na obnovljenem domu preživljala jesen svojega življenja, si nisem mislila, da je to tudi slovo od nje, saj je bila vkljub visoki starosti še polna življenjske moči in sposti še polna življenjske moči. Ziva je bila njena pripoved na tiste čase, ko se je ponoči sama iz Vrhnike odpravila v temne gozdove Ravnice gore, neseč kurirjem ali terenskimi aktivistom sporočila, da sovražnik pripravlja hajko in naj se takoj umaknejo. Kolikokrat jih je rešila in enkrat je nekaj minut pred njimi prišla v logor in kurirje rešila. Pa še, kako jo je prestregel domačin-belogardiist, ko je nesla poln nahrbtnik hrane in ji grozil, da jo bodo ustrelili zaradi njenega sodelovanja s partizani. S svojimi klenimi besedami pa ga je le pregovorila, da je ni izdal. Vsa je bila v spominu in svoje tri fantke, katerim se je sedaj pridružila. In vendar je žalostno dejstvo, da se ob njenem odprtem grobu ni v imenu ZB nihče posvetoval od nje, da bi ji zadnjič rekel »Hvala mami, za tvoje nesebično delo«. Zato naj bodo te skromne vestice, posvečene spominu na Urhovo mamo, dokaz hvaležnosti nekdanjih borcev in aktivistov, v katerih spominu bo vedno živel kot vzgled borbene in predane slovenske žene in matere.

Marta

ora
najboljša ta hip!

MILE PAVLIN:

Kaj sem videl v Moskvi

Vse se je zgodilo tako naglo in zarne nepričakovano... V Moskvo pojdes, so mi rekli, na proslavo 50. obletnice oktohrske revolucije... Toda do proslave je manjkalo samo še deset dni. Kako naj v naglici uredim formalnosti s potnim listom, ko smo še do nedavna slišali, da sovjetske oblasti pri izdajanju viz niso ravno preveč hitre...

Potem sem zvedel, da ob jugoslovanski službeni vizi sovjetska vstopna ni potrebna, pri nas pa je trajal ves postopek okoli izdajanja — dve minuti. Že imam rezervirano vozovnico za spalnik Beograd—Moskva, še obisk samopostrežne trgovine, nakup živil za vsak primer, nekaj daril tudi spada zraven, potovalna torba je polna in pot pod noge...

Ko sedem v Beogradu nekako ob 21. uri v vlak, skoraj verjeti ne morem, da je šlo vse tako enostavno in naglo. Že je tu jugoslovansko-madžarska meja, budijo me najprej jugoslovanski cariniki, nato obmejni organi, na oni strani meje se vse ponovi s strani njihovih madžarskih kolegov, samo v obratnem zaporedju. Že je na obzorju Budimpešta. Še nekaj ur in spet nas obiščejo madžarski cariniki, vlak zdrdža prek obmejne Tise in se ustavi v prvem sovjetskem mestu, v Čopu. Obmejne formalnosti so nekoliko daljše, toda ko rektne, nato naše vagon dvignejo, odnejo, vozčke, pripeljejo pa drugo, že take za širše tirnice, kakršne so v Sovjetski zvezi. Počasi se začne mračiti, ko nas električna lokomotiva vleče proti Karpatom, kjer so se pred več kot 50 leti bojevali naši očetje, stari očetje in strici. Potem je prišla še dolga ruska noč na kolesih, ki so si jo nekateri skrajšali z obiski jedilnega vagona in imenitnim armenskim konjakom.

Jutro nas je dohitelo nekje pri Kijevu. Vlak brzi čez obširno ravnino, vedno manj je polj, zamenjajo jih brezovi in jelševi gozdovi, med katerimi je vedno več smreke in jelke. To so znani brjanski gozdovi, v katerih so delovali najmočnejši sovjetski partizanski odredi. Ob železnici slutiti okoli tu in tam ostanke okopov, tod je potekala bojna črta prav po železniškem nasipu.

Spet bo kmalu noč. Po 46 urah vožnje bomo v Moskvi. Vlak se ustavi na železniški postaji pod ogromno strešno konstrukcijo. Moskva, to vele mesto, okoli izmed največjih na svetu, ima nad 10 železniških postaj, ki se imenujejo po mestih, kamor peljejo iz njih: Kijevska, saratovska, leningradska, kazanska, smolenska itd.

KAJ JE VELEMESTO...

Kaj je vele mesto in kako se v njem počutiš kot takde podeželan iz mesteca, ki mu pravimo Ljubljana, sem občutil šele naslednji dan, ko se je bilo potrebno prijaviti, obiskati veleposlaništvo ter pogledati to in ono. Moskva ima bližnjo okolico (spet po ruskih pojmi, do 100 km naokrog) kakih 8 milijonov prebivalcev. Samo krožna cesta okoli strnjene mesta je dolga približno 110 kilometrov. Preračunano v kvadratne kilometre znaša površina mesta nekaj nad 900 kvadratnih kilometrov, premer pa kakih 35 km. Torej je mesto veliko kot Gorenjska tja od Ljubljane do Naklega in od Trčiča pa do Skofje Loke. Mnogi valovi po njeni, ne več množica, ampak človeško morje, ki pljuska ob stavbe, proti katerim je ljubljanski neotičnik pritlikavec, se zliva v podzemsko železnico in na železniške postaje obmestne električne železnice. Ubog in izgubljen se počutim; če ne bi obvladal jezika, bi bil še kot mutec, tako pa si vsaj lahko pomagam, da kaj povprašam. Čeprav sem že tretjič v Moskvi, se le s težavo znajdem v labirintu ulic, trgov, bulvarjev, prospektov in uličic. Dva krat so zame mislili drugi in me vodili ali vozili po mestu, samo gledal sem, skrb za orientacijo pa prepustil prijateljem. Zdaj moram za to skrbeti sam in presneto je težko. Preden kaj najdeš, mineta najmanj dve uri, čas pa je dragocen, redko vidiš Moskvo, zato skušaj kar najkoristnejše uporabiti sleherni minuto, se vrniti s čimveč vtisi. Tedaj pride rešitev sama po sebi: taksi. Soferji poznajo svoje mesto, čeprav ne dočela. Ko jim potožim, kako se težko orientiram, me tolažijo, češ: Vi ste šele dan ali dva v Moskvi, mi pa stajno živimo tukaj, prevozimo na dan tudi po 300 ali še več kilometrov, pa še mi vsega ne vemo in moramo spraševati miličnike...

Mimogrede si ogledujem mesto, primerjam ga s svojimi pojmi iz prejšnjih dveh obiskov — leta 1945 in 1962 — pa s predstavami iz filmov in knjig. Je že tako, da tam, kjer živimo vsak dan in smo sproti priče spremembam, vsakdanjim in malenkostnim, ki šele seštetje po več letih pomenijo nekaj, kar se da opaziti, sprememb ne zapažamo. Odveč bi bilo pisati o velikanskih spremembah med leti 1945 in 1962, ki sta prva dva mejnika pri mojem spoznavanju Sovjetske zveze. Tisti, ki so Rusijo poznali v letih 1914—1918, lahko opazijo še večje razlike. Zato se opiram predvsem na razliko med leti 1962 in 1987, ki znaša samo 5 let.

NAPREDEK

Najprej mi pade v oči, da se ljudje veliko bolje in bolj oblačijo. Pred petimi leti si še srečal posameznike s širokimi hlačami, na račun katerih je bilo že toliko šal. Pa ženski klobuki iz let 1930—1935... Zdaj je to že nepovratna, davna preteklost. Ljudje so sodobno, evropsko oblečeni, vsaj v povprečju, čeprav ne manjka skromnosti. Vidiš pa tudi posameznice, ki so oblečene, kot da so se pravkar pripeljale z modne revije kje v Parizu, prav tako tudi ne manjka stank v značilni ruski kmečki noši. Napredek me razveseli. Če je kak narod v preteklosti toliko pretrpel v vojnah in revoluciji, potem je to ruski, in kako naj bi mu ne privoščili uspehov in boljšega življenja!

Oko mi drsi po stavbah. To so bloki, zelo skromni — saj je bilo treba dati ljudem najprej streho nad glavo in bi bil zločin graditi razkošno — ali pa so značilne »torte«. V sredini mesta so še stare stavbe, celo dvonadstropne, nekdanji plemiški dvorci. Toda marsikje se dvigajo proti nebu povsem moderne stavbe iz jekla, aluminija in stekla. Bloki, ki jih gradijo zdaj, niso več tako skromni. Ni več take sile glede stanovanj in lahko mislijo tudi na kaj več kot samo na streho nad glavo...

Spet pojav, ki ga lahko povežemo z oblačenjem in vsem drugim. Ko človek zadovolji najnujnejše potrebe, hoče boljše in lepše. Če so bile nekdanje dobre hlače, samo da so bile, zdaj zahtevamo lepo blago in moderen kroj...

Odveč bi bilo tudi primerjati osebno življenje raven človeka v SZ ali v kateri izmed visoko razvitih kapitalističnih držav, saj je splošno znano, da si sovjetski ljudje zavestno stiskajo pas. To pa zato, da bi svojo deželo gospodarsko okrepili. Marsikdo si ne more predstavljati, kako to, da po 50 letih sovjetske oblasti tega cilja še vedno niso dosegli. Vzrok temu pa je nepoznavanje razmer v SZ.

Upoštevati moramo, da je bila Sovjetska zveza v 50 letih obstoja dejansko najmanj 7 let v vojni, tolni vojni. Nadaljnji najmanj deset let se je država vojskovala v posameznih predelih kot na primer v Srednji Aziji in na Daljnem vzhodu ali pa živel na robu vojnega spopada. In pa razsežnost dežele! Ta je za vsakogar, ki tega ni sam okusil, skoraj nepojmljiva. Stotine kilometrov deviških pragov in brezovnih step čaka pridnih rok, te prihajajo samo iz naravnega prirastka (ne tako kot na amerškem »divjem zahodu«, kamor so najmanj sto let drli kolonisti iz prenaseljene Evrope).

Relacije so tu vse drugačne kot pri nas. Nekako tako: za nas bi bila tovarna s 50.000 delavci gigant, za SZ pa bi ena sama taka tovarna pomenila vse prelozo za zadostitev potreb po tem ali onem blagu.

V mehanične primerjave življenjske ravni pri nas, na zahodu in v SZ, radi posegajo tisti, ki jim socializem ni preveč pri srcu in ki zato iščejo dokaze tam, kjer jih ni, pri tem pa pozabljajo, kaj je mogoče in kaj ni. Ničesar pa ne more več zanikati ogromnega napredka SZ v zadnjih petdesetih letih, ki je državo iz tretjerazredne velesile spremenil v drugo gospodarsko najmočnejšo državo sveta, njeno armado pa vsaj na raven ameriške, če ne višje. V sami SZ pa je vsakomur jasno, da še nikoli niso živeli tako dobro kot zdaj, čeprav še ni vse tako, kot bi si želeli. Ta zavest je podlaga moralne enotnosti ljudi v SZ in v njenem imenu brez večjega godrnjanja junaksko še vedno dajejo na stran za nove in nove investicije; na žalost pa morajo žrtvovati mnogo, kar bi lahko porabili drugače, za orožje.

Ogromna so tudi naravna bogastva SZ, ki so za zdaj še skoraj neizkoriščena. Začetki jih izkoriščati pa pomeni graditi in graditi, to pa spet pomeni — stiskati pas.

In stiskajo ga, pri tem pa na lastne oči vidijo, da iz tega nekaj nastaja, da njihovo življenje kljub vsemu postaja vsak dan boljše, čeprav ni še tega ali onega. Če smo nekoč poslušali šale na račun Rusov in njihovega pozebljenosti po urah in fotografiranih, zdaj na debelo kupujemo sovjetske ure in fotoaparate po razmeroma nizkih cenah. Če smo nekoč poslušali šale na račun oblačanja sovjetskih ljudi, zdaj tankaj nastaja nova moda, ki bo najbrž kmalu teknovala s pariško in drugimi. Da ne govorimo o raziskovanju vesolja, pa o nagle razvoju trgovske mornarice, novih modernih železnicah in vsem drugem, s čimer nas vsak dan znova presenečajo.

Take in podobne misli me obhajajo, ko hodim po Moskvi, gledam, se pogovarjam z ljudmi, računam in sklepam. Pa se spominim nečesa, kar sem bral nedavno v enem izmed naših časopisov ob izidu Pasternakovega »Doktorja Živaga«: da nekateri ljudje ne vidijo v revolucijah, kakršna je bila oktobrska, prav nobene haska, samo morje prelite človeške krvi. Take trditve odločno zanikata tako Sovjetska zveza kot naša domovina. Ne ena ne druga ne bi

dosegli tega, kar sta, če bi se v njihju ohranil kapitalizem, čeprav se morda komu zdi razlika neznatna, če jo gleda v podatkih uradnih statistik, po katerih je povprečni porast proizvodnje v socialističnih državah nekje med 5—8 odstotkov, v kapitalističnih pa morda med 1—3 odstotki...

VSE JE V TEMI, NATO ZAŽARI

Pa pustimo taka razglabljanja, povrtno se k predpraznični Moskvi. Kot je vse v njej ogromno, so ogromni tudi napisi, zastave, dekoracije. Skoda, da ponoči ne morem fotografirati, si mislim, ko balon dvigne visoko nad Moskvo velikansko Leninovo sliko in vanjo uperijo zornost. Skoda, da ne morem posneti ogromne stavbe kdove katere ustanove, polne neonskih luči, ki se prižigajo in ugašajo v ritmu. Na strehi je iz luči sestavljena podoba »Aurore«. Vse je v temi, nato zažari na jamboru rdeča signalna svetilka, ki oddaja sporočilo, zatem se zabliska strel iz topa, ki je dal znak za juriš na Zimski dvorec. Prižgejo se luči v črti, ki teče vzdolž strehe na obe strani. Tako je odmevalo po vsem svetu, kar se je zgodilo v Petrogradu, in to so zdaj simbolično ponazorili na strehi ene izmed moskovskih palač.

Če bi pri nas praznovali tak jubilej, bi morda priredili množično zborovanje, ki bi se ga udeležilo, recimo, 300.000 Slovencev. V SZ si česa takega ne morejo dovoliti. Po istih merilih bi se zborovanja udeležilo vsaj 20 milijonov ljudi. Kje bi dobili takšen prostor zanje, kako bi jih pri-

DELEGACIJA ZRB NOV JUGOSLAVIJE NA SPREJEMU NA KOMITEJU SOVJETSKIH VOJNIH VETERANOV. ČLAN DELEGACIJE JE BIL TUDI PREDSEDNIK ZRB NOV SLOVENIJE TOVARIS FRANC LESKOSEK-LUKA

peljali skupaj, nato pa spet razvozli? Kako bi jih prehranili, kako poskrbeli za red in higieno?!

Zato centralne proslave v SZ ni bilo. Pač pa so slavili že dolgo pred 7. novembrom po šolah, uradih, tovarnah in drugje. Slavili so tudi v centralnih vodstvih družbenih organizacij, po ustanovah, v armadi itd. Pač vsak v svojem krogu. Seznam teh proslav, odkritij razstav, posvetov, sprejemov, slavnostnih sej in vsega drugega, kar se je dogajalo v Moskvi in Leningradu tiste dni, bi bil neskončno dolg. O podrobnostih pa so poročali tudi drugi naši časopisi, ki so izhajali vsak dan in so njihovi dopisniki pošiljali vesti v svoja uredništva po telefonu ali pa so gledalci sedeli pred televizorskimi sprejemniki. Nadalje so izročili namenu mnogo tovarn, šol, železnic, tik pred prazniki so dosegli tudi nov uspeh v raziskovanju vesolja z združitvijo dveh satelitov. Omeniti moram še otvoritev televizijskega centra Ostankino v Moskvi, najvišje stavbe na svetu, ki je s svojo višnostjo in ostrino dala Moskvi nov značilen videz.

Končno naj omenim še to, da je sovjetski človek čutil praznik tudi osebno. Po ulicah je bolj kot drugače vrvelo ljudi, ki so imeli tri dni dela prostih. Poveslili so se, kaj popili (kdo bi jim zameril), se odpotili, posedeli dlje kot navadno pred televizorskimi sprejemniki, ki so več dni predvajali filme o revoluciji in o junških časih po njej. Skupine mladih ljudi so hodile po ulicah in prepevale ob spremljavi harmonik in kitar. Zvečer na praznik pa je bilo spet vse na ulicah, ko je 50 topov izstrelilo po 50 saliv, vmes da so švigale na vse strani neba rakete vseh mogočih barv in oblik, tako da so nebo zastrili oblaki dima. To so bili edini oblaki nad Moskvo v prazničnih dneh. Kot bi tudi narava praznovala, je bilo v teh dneh za moskovske razmere nenavadno toplo, živo srebro se je komaj spustilo pod ničlo. Niti najstarejši ljudje ne pomnijo ob tem času takega vremena, so mi pripovedovali, in tudi sam se spominjam treh zim v Sovjetski zvezi, ko je ob tem času bilo že pošteno mraz, vsaj 20 stopinj pod ničlo, in je že zdavnaj zapadel sneg.

Všek vsega pa je bila velikanska tradicionalna parada na Rdečem trgu.

Dobiti vstopnico za na Rdeči trg je bilo vedno zelo težko. Lahko si predstavljamo, kaj bi bilo, če bi milijoni radovednežev pridriili pred Kremelj. Pomagalo mi je naše veleposlaništvo, pa novinarska izkaznica, da sem postal lastnik majhnega kosčka papirja z mojim imenom in rdečimi zastavami ter napisi, da imam pravico vstopiti na novinarsko tribuno. Moral sem mimo najmanj 15 kordonov milice, da sem se znašel ob Leninovem mavzoleju, na njegovi levi strani, kjer je že taborila vojska novinarjev, oborožena z različnimi fotoaparati, med katerimi so bili nekateri zares podobni mitraljezom in ročnim protitankovskim mišometom. Najmanj 2000 jih je bilo iz vseh držav sveta, vseh barv in noš, jezikov in navad. Indijec s turbanom, črni, do nosu v debel kožuh zaviti Anglež ali Američan, ki mu tudi na južnem tečaju ne bi bilo mraz, elegantni Italijani, prav tako v kožuhih, le da ne tako debelih, kot ga ima tisti Anglosas, ki se je najbrž uračunal in preveč zares vzel pravilice o ruski zimi... Gnetejo se okoli prodajalk čaja in peciva, iz ust se jim dviga para. Čakajo, da se začne. Imeli bodo kaj poročati svojim uredništvom, kaj bodo Rusi pokazali vse, kar mislijo, da je vredno pokazati, predvsem nova, strašna orožja...

Do sekunde točno se začne ceremonial. Komendant parade generalni polkovnik Ivanovski raportira maršalu Grečku, obrambnemu ministru. Fotem obišče vsako enoto posebej, zaželi zdravja, vojaki odgovorijo v en glas in jima prav tako zaželi zdravja. Nato čestitata obletnico, vojaki odgovorijo s trikratnim »hura«.

STARE BOJNE ZASTAVE

Potem govori Grečko s tribune na Leninovem mavzoleju, nazadnje pa se začne parada. Medtem govor

cirji enot kopenske vojske, nahimovci vojne mornarice. V ti dve šoli jemljejo otroke, ki se med obveznim šolanjem učijo tudi vojaške vede. Nekako tako kot so bile kadetnice v nekdanji Avstriji...

Kratek premor, novinarska brigada vzvalovi kot morje, obnemir mrzlično pripravljajo raznovrstne kamere, daljnogleda, magnetofone in kdove kaj še vse... Nekje od daleč se sliši zamolkel hrup. Prihaja motorizacija...

Slavna kantemirovska tankovska divizija je spel na čelu. Jeklene posasti, proti katerim so najtežji tanki II. svetovne vojne neobojljivi, je prva. Za njo drviyo mimo vedno nova in nova strašna orožja. Nove »katjuše« z množico cevi, podobne orglam, medtem ko so stare »katjuše« imele le tračnice. Protitankovske vodilne rakete, pa povsem nove rakete zemlja-zrak, seveda na kamionih, po tri na enem. Tank, ki je obenem tudi amfibija, prevladuje. Zanj reka ni več ovira, v hipu se spremeni v bojni čoln. Pa težki topovi, ki lahko streljajo tudi granate z jedrskim nabojem. En sam amortizer imajo, skrit v podaljškcu cevi. Spet letalska pehota s tanki in topovi, ki jih je moč prevažati s helikopterji. Novinarska brigada neutrudno snema, čeprav pričakuje še nekaj...

Prva vrsta raket, najmanjših, za njo druga, ki so že večje, pa tretja, s spet večjimi. Mislim, zdaj so pripeljali največje, pa pripeljejo nove še večje, in spet mislim, da so zadnje in največje. Toda spet ugotovim, da sem se zmotil, in tako se mi zgodi najmanj petkrat. Ni fotoparata, ki ga ne bi lastnik naprezal do skrajnosti, kamere brnijo kot čmrlji, čeprav hrup mrtvičji ušesa in je ves ogromni Rdeči trg zavrt v oblak izpušnih plinov.

Rakete, tiste, ki letijo do vsakega cilja na zemlji, so zadnje. Samo valčice na gosenicah tehta najmanj 120 ton, raketa pa je taka kot zvonik kakor naše farne cerkve. Vsaka ima številko z najmanj šestimi številnimi mesti. Vidim, kako novinar poleg mene, najbrž Američan, hiti zapisovat številke. Vsega si ne zapomni, zato sprašuje sosede. Jaz pa pomislim, da je to otročarija, saj vemo, kako ni nujno, da bi bile številke zaporedne. Kdo ve, ali imajo takih raket res toliko, da morajo nanje pisati šestštevilična števila, ali pa samo nekaj deset in ali stotin... Kaj bi bilo, če bi se nekoč sprožilo to orožje!

Strah me je ob tej misli, zamalo se mi zdi, da je mir v svetu odvisen od ravnotežja sil; računam, koliko šol, bolnišnic, stanovanj in vsega drugega, kar potrebuje človek, bi naredili z denarjem, ki ga človeštvo zdaje za orožje, orodje smrti. Vsekakor pa SZ nima interesa ogrožati drugih držav, saj ima sama dovolj zemlje in bogastva in ji ne bi pretila nevarnost krize, če bi nehala proizvajati tunke, rakete in drugo. O drugi strani pa kaj takega ne moremo trditi.

ŽELIM SI...

Želim si, da bi prav tu, na Rdečem trgu, nekoč dočakali zadajo vojaško parado na svetu, kjer bi slovesno izročili vse orožje v muzej in v staro železo. Mislim, da si tega želi tudi vse sovjetsko ljudstvo, ki je v preteklosti huje kot vsa druga ljudstva trpelo zaradi vojn...

Vojaške parade je konec. Trg preplavijo telovadci, ki nosijo rdeče zastave. Iznenada se njihove vrste razmaknejo, skozi presledke jurjašjo otroci, čaka poplava jih je. Gostom dajejo šopke rdečih nageljnov, nato pa se umaknejo.

Mimo nas začno korakati nepregledne množice Moskovčanov, vlečejo vozove z gesli, maketami, na vrhah pa balone, morje rdečih zastav začne utrjati oči. Novinarska brigada se razhaja, vsak hiti proti postji, da bi čimprej oddal poročilo ali razvil filme. Čez nekaj ur bo ves svet videl, kakšna je bila parada in katera nova orožja so pokazali Rusi. Vojaški strokovnjaki bodo s povečevalnimi stekli raziskovali vsako podrobnost na povečanih posnetkih raket in skušali ustvariti načrte za še močnejša, polpolnejša orožja, ki bodo poržila še več denarja, odtegnjenega proračunu za šole in bolnišnice...

Toda množica, nepregledni gozd rok, nog in glav, ki koraka mimo, pomeni nekaj drugega. Pomeni, da je socializem postal taka sila, ki je ni mogoče uničiti z vojno in nasiljem. Kljub napakam, začasnim in posameznim umikom, se približa kvišku kot rastlina k soncu, noben mraz je ne more uničiti...

Nekaj ur kasneje smo sedeli v nekem moskovskem stanovanju. Gospodar je odprl steklenico šampanjca, nalili smo si kozarce, ne samo enkrat. Ruska navada so zdravice, brez teh je težko izpiti kozarec, zato smo začeli ugibati, na kaj naj zdaj pijemo. Pa je rekel nekdo: »Pijmo za svetlo prihodnost človeštva«.

Da, za svetlo prihodnost človeštva! Toda koliko krvi je preteklo v njenem imenu, koliko trpljenja je že doslej terjala ta cilj, ki pa se veli kotkrat zdi še zelo daleč! Svetla prihodnost človeštva pa pomeni predvsem samo eno: da ne bo nikoli več vojne.

Človeštvo, ali boš imelo dovolj notranje moči in razsodnosti, da je ne boš začelo?

VSE ZA ZIMSKI ŠPORT

zopet v III. nadstropju trgovske hiše **nana** v Tomšičevi ulici 2

- smučl vseh vrst in velikosti, z okovjem in brez njega
- varnostne vezi Tyrolia, Marker, Unikrom
- smučarski čevlji
- drsalke

Nakup tudi na potrošniški kredit!

Glodenska slatina

OSVEŽUJE...

- TUDI
- Z VINOM
- S SADNIMI SOKOVI
- S KAVO
- Z ŽGANIMI PIJACAMI

ZDRAVI...

- BOLEZNI SRCA IN OŽILJA
- BOLEZNI LEDVIC
- BOLEZNI PRESNAVLJANJA
- ŽIVČNE BOLEZNI

»Aero« Celje

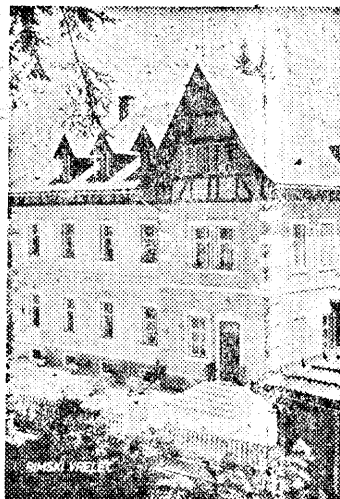
TOVARNA AERO CELJE

Preden izbereš svojo vzmetnico me dobro poglej: samo mene kličejo **Jogi**

... kajti vzmetnic je mnogo, Jogi pa samo tista, ki jo proizvaja **MEBLO**

ALFA STUDIO - 67 - M.D. 5

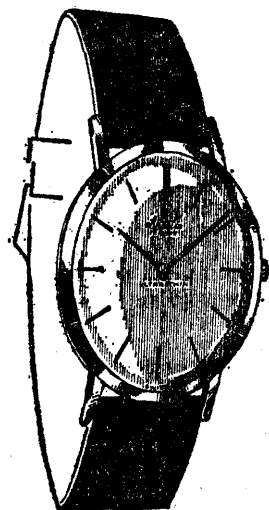
Gostinsko podjetje

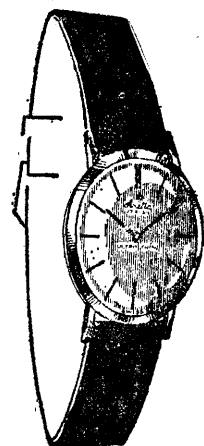
»Uršlja«

Ravne na Koroškem

priporoča krajevnim organizacijam ZZB NOV, ZVVI in ZROP ter posameznikom obisk Rimskega vrelca v Kotljah na Koroškem. Zdravilna voda — prenočišča — restavracija — čudovita okolica, znana iz del Prežihovega Voranca — muzej. Večje skupine naprošamo, da javijo obisk pisмено ali na telefon 24/2 Ravne ali na upravo podjetja, telefon 9 Ravne. Tudi ta košček naše zemlje je privlačen in mikaven za našega delovnega človeka.

ARETTA
ULTRA THIN

- med elegantnimi in preciznimi urami je najcenejša znamka
- Generalno zastopstvo »LA CLESSIDRA«
- Trst — Piazza S. Antonio Nuovo N. 4-I. nadstropje
- IMPORT — EXPORT
- Prodaja na veliko in drobno
- Velika izbira zlatnine po tovarniških cenah!
- Izreden popust — Garancija

Pri opremi stanovanj ne pozabite na tapecirane izdelke v raznih izvedbah, ki jih dobite v vseh boljših trgovinah

Sprejemamo individualna naročila za opremo domov, hotelov, kinematografov in podobno.

S solidnimi izdelki in zmernimi cenami se priporoča

TOVARNA OBLAZINJENEGA POHIŠTVA

»NOVA OPREMA«

SLOVENJ GRADEC

FOTELJ SAN MARINO

VELIKO
NAGRADNO
ŽREBANJE

Vlagatelji vseh vrst vezanih hranilnih vlog, torej tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki ste že ali boste do 31. decembra 1967 vložili najmanj 2000 N-din na odpovedni rok nad eno leto, sodelujete pri velikem žrebanju

- 1 osebni avtomobil Renault R 16
- 1 traktor Zetor 2011
- 1 osebni avtomobil FIAT 850
- 10 športnih oprem po izbiri po 500 N-din
- 10 fotografskih kamer QUARZ
- 10 loncev ECONOM

77 NAGRAD

- 3 motorni čolni LIBIS
- 2 šotora PULA
- 2 motorni žagi STIHL Contra
- 5 magnetofonov Sonet
- 10 jedilnih servisov
- 12 garnitur kuhinjskega orodja
- 10 hranilnih knjižic po 200 N-din

ZVIŠANE OBRESTI

- za navadne vloge 6,25 %
- za vezane vloge z odpovednim rokom nad eno leto 7 %
- za vezane vloge z dvoletnim odpovednim rokom 8 %

Vezane hranilne vloge sprejemajo tudi hranilne blagajne pri delovnih organizacijah in vse pošte, ki poslovno sodelujejo z enotami naše banke

Zaupajte nam svoje denarne posle

Opravimo jih hitro, natančno in zaupno pod najugodnejšimi pogoji

- Zbiramo sredstva občanov in delovnih organizacij za stanovanjsko graditev
- dajemo posojila za nakup, graditev in dograditev ter obnovo stanovanj, komunalnih naprav, garaž in počitniških hišic
- dajemo posojila kmetijskim varčevalcem
- dajemo posojila občanom
- odkupujemo tuja plačilna sredstva in prodajamo tuje valute, čke in kreditna pisma za službena, zasebna in turistična potovanja
- odpiramo zasebne devizne tekoče račune in jih obrestujemo po 4 do 6 %
- odpiramo žiro račune občanom

Brezplačna pojasnila in nasvete s področja bančnega poslovanja posredujemo v vseh naših poslovnih enotah

V Ljubljani: osrednja poslovna enota, Subičeva 2 ● podružnica: Mestna hranilnica ljubljanska, Copova 3 ● Ekspoziture v Ljubljani: Bežigrad, Moste, Stara Ljubljana, Siška, Viš ● Podružnice zunaj Ljubljane: Beograd, Domžale, Kamnik, Kočevje, Trbovlje ● Ekspoziture zunaj Ljubljane: Cernomelj, Grosuplje, Hrastnik, Litija, Logatec, Medvode, Rakov, Ribnica, Vrhnika, Zagorje

Ob obletnici ustanovitve 1. makedonsko-kosovske brigade

Trnova je bila pot makedonskega ljudstva do svobode vse od turških časov pa do konca zadnje svetovne vojne. Bogata in lepa dežela je vzbujala skomine »velike Bolgarije«, »velike Grčije« in tudi v Jugoslaviji ni imela pravice do svojega imena, saj je veljala le za »južno Srbijo«. Takoj po kapitulaciji Jugoslavije pa je deželo zasedla bolgarska vojska. Osvobodilna vojna, ki se je drugod po Jugoslaviji razvila razmeroma hitro, je v Makedoniji zaradi oportunističnih elementov precej dolgo ostala v začetni stopnji.

Sele v začetku 1943. leta, ko je prišel v Makedonijo Svetozar Vukmanović-Tempo, so zmagali v partijskih organizacijah odločni in borbeni elementi, začela se je množična vstaja. Nastali so partizanski odredi, nato pa so ustanovili 1. makedonsko-kosovsko brigado.

Ta je bila zgled resničnega internacionalizma. V njenih vrstah so se bojevali pripadniki vseh jugoslovanskih narodov, pa tudi manjšin. Tako tam naj-

demo Makedonce, Srbe, Crnogorce, Hrvatce, Slovence, Šiptarje, Italijane, Turke, Ruse, Bolgare, Grke, Zide in druge.

V njenih vrstah se je bojevala tudi posebna »slovenska četa«. Ustanovljena je bila v Debarcih julija 1943, še pred ustanovitvijo brigade, ki prav te dni praznuje svojo 24. obletnico.

Pot slovenskih fantov do makedonskih partizanov ni bila lahka. Največ je bilo Primorcev in Istranov, ki so jih mobilizirali v italijansko vojsko ali posebne kazenske delovne enote, pa so izkoristili prvo prič-

že marca 1943. Za svoje sodelovanje in hrabrost so prejeli posebna priznanja in priznanja komandanta Enverja Hodže. Kasneje so se pridružili v Elbasanu tovarišu Tempu na poti v Makedonijo kot osebno spremstvo.

Slavko Gabršček, Albert Stanič, Marjan Vidmar, Lojze Zidar, Peter Galo, Karlo Ipavec, Zdravko Jug in Andrej Makovec ter drugi so se pridružili makedonskemu bataljonu v Debru junija 1943. Mitja Hribovšek ter Ivan Mejač sta pobegnili iz taborišča ter se priključila odredu »Damjan Gruev« julija 1943.

Po do sedaj zbranih podatkih je štela »slovenska četa« 39 borcev, od katerih jih je samo 9 ostalo živih. Četa je sodelovala v vseh bitkah, tako tudi pri osvoboditvi Kičeva, Debra, Gostivarja, Struge, Peškojpe, Prilepa in Skopja. Slovensko pesem so ponesli po Kajmakčalanu, Kožufu, Karaormanu ter po vardarski dolini, Egejski Makedoniji in Karadžovi. Zal so za njimi ostali tudi grobovi.

ora
najboljša ta hip!

ložnost ter ušli, celo iz Grčije in Albanije. Drugi pa so pobegnili iz raznih koncentracijskih taborišč ali zaporov.

Viktor Kos, Ugo Valentinčič, Karlo Šteker in Ivan Podgornik so postali partizani v Albaniji

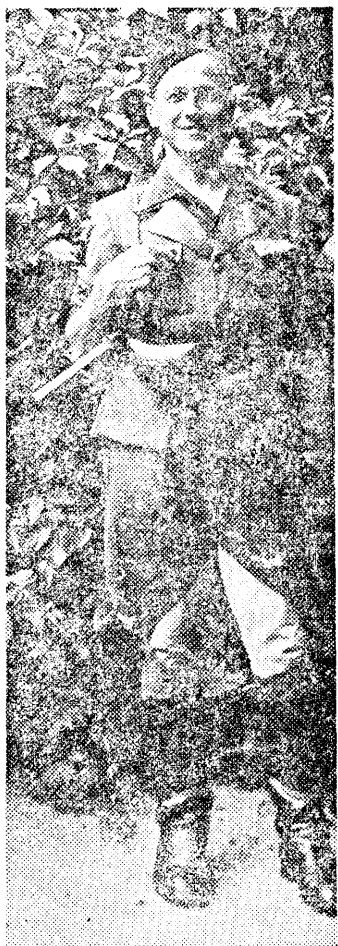

FEBRUARSKI ALI »BOGOMILSKI« POHOD MAKEDONSKIH BRIGAD

Jubilej Franca Zalaznika-Leona

Letos dvajsetega novembra bo Franc Zalaznik-Leon, eden izmed prvoborcev na Štajerskem, praznoval svojo šestdeseto obletnico. Ob tem jubileju sva se pogovarjala, kako se je preživel pred vojno, o njegovem sodelovanju z narodnoosvobodilnim bojem in o tem, kaj počenja zdaj, ko je v pokoju.

Franc Zalaznik je bil rojen na Vrhniki, v družini malega posestnika. Ko je bil star trinajst let, se je zaposlil v ope-

karni kot fizični delavec, tako slabe gmotne razmere so bile v družini. Spominja se, kako se je v letih 1923 do 1926 izučil za ključavničarja. Vendar v Sloveniji ni našel zaposlitve, zato si je poiskal delo v Kragujevcu. Delo je dobil le za toliko časa, dokler niso dogradili velike centrale. Potem je moral znova iskati zaposlitev. Dobil jo je v Niku v kurirnici državnih železnic in ostal tam, dokler ga niso leta 1928 poklicali na odsluženje kadrovskega roka v Mostarju. Vojaško suknjo je sle-

kel leta 1929 in se zaposlil pri privatnem ključavničarju Francu Oblaku v Zg. Logatcu. Čez dve leti je bil sprejet na delo pri državnih železnicah v Mariboru, kjer je delal, dokler ni 22. februarja 1942 stopil v vrste NOV in POS.

V Mariboru se je seznanil z znanim revolucionarjem ing. Jožetom Hermankom. Med njima je kmalu nastalo tesno sodelovanje. 26. aprila 1941 je ing. Jože Hermanko poslal Franca Zalaznika na Dunaj, kjer naj bi vključeval Slovence v odporniško gibanje. Med drugim je Zalaznik tukaj organiziral sabotaže, zbiral prispevke za NOV in bil povezan z organizacijo odpora v Mariboru. Kljub potrebnim previdnostim in konspiraciji je bila 22. februarja 1942 aretirana Zalaznikova pokojna prva žena Terezija. Zaradi tega je Zalaznik odšel v partizane in se priključil prvi štajerski enoti v zasavskih revirjih, ki je takrat štela 16 borcev. Ta enota se je v aprilu istega leta povečala že na bataljon in Zalaznik je postal v tej enoti vodnik. Kot se spominja, so se od aprila 1942. leta naprej skoraj vsak dan udarili z nemškimi enotami. Ta partizanska enota je namreč stalno napadala v Trbovljah, Zagorju, Hrastniku in v Savinjski dolini. Med drugim se spominja, kakšna usoda je doletela Saleško četo. Ustanovljena 26. aprila 1942 je bila junija istega leta razbita, njen komandir Miha Pintar-Toledo (španski borec) je padel, komisar pa ranjen, padla sta tudi dva borca. Njega so takrat imenovali za komandirja in mu dodelili nekaj borcev razbite Saleške čete. Novo ustanovljeni četi, ki ji je poveljeval Zalaznik od 1. junija do 6. oktobra 1942, se je priključilo tudi nekaj borcev iz prejšnje razbite čete. Poslej pa se je četa pridružila Prvem pohorskem bataljonu in Zalaznik je postal komisar 1. čete v bataljonu. 20. novembra 1942 je odšel s soborcom Tonetom Urihom-Kristlom na politično delo na teren. Kljub terenskemu delu je Zalaznik velikokrat zahajal v sam Prvi pohorski bataljon. Posebno ga nanj vežejo spomini, kako je bil vodil bataljona, ko je le-ta odhajal na razne akcije. Njegovo zadnje srečanje z bataljonom je bilo 26. decembra 1942. leta.

Septembra 1943 se je Zalaznik skupaj s Tonetom Urihom-Kristlom udeležil poli-

tične konference v Kotljah pri Ravnah na Korškem pri Benu Kotniku. S konference, ki jo je vodil Pavel Zavar-Matjaž, sta bila poslana Zalaznik in Niko Rojs-Srečko v predele Slovenskih goric, kjer do takrat še ni bilo organiziranega sodelovanja z narodnoosvobodilnim bojem. Zalaznik se spominja, da sta to nalogo dobro opravila. Zato tudi ni slučajno naključje, da se je Zalaznik kot član okrajnega komiteja KPS za Maribor prostovoljno javil, da bi organiziral narodnoosvobodilno gibanje na Kozjaku. Semkaj je odšel s Frančkom Letnikom-Brankom 17. januarja 1944. Prvega maja 1944 je že pripehjal na Ostri vrh 7 partizanskih borcev iz enote Jožeta Lacka. Borec se je pridružil Jur — Jarc, eden izmed prvih partizanov na Kozjaku, ki je tukaj poznal vse kmete, kmetje pa njega. Tako je postalja narodnoosvobodilno gibanje na Kozjaku zelo uspešno. Konec maja 1944 so že imeli ustanovljen Lackov bataljon, konec junija že drugega in v avgustu 1944, ko je prišel na Kozjak komandant Murat, je združil vse tri bataljone v Lackov odred in postal njegov komandant. Poslej se je Zalaznik nekaj časa zadrževal na mariborskem okrožju in se ponovno vrnil na Kozjak 10. novembra 1944. Skupaj z Jožetom Gričarjem-Metodom naj bi tukaj ustanovila Okrajni komite KPS Maribor levi breg, Okrajni odbor OF, ZMS in AFŽ. Za sekretarja okrajnega komiteja KPS so izvolili Zalaznika, pozneje za sekretarja okrajnega komiteja KPS Maribor — okolica, kjer je bil do junija 1945, potem je postal predsednik OLO Maribor — okolica, leta 1950 poverjenik na Oblastnem odboru Maribor, predsednik Okrajnega odbora ZB NOV Maribor itd. Leta 1954 je bil izvoljen za republiškega poslanca in opravljal te dolžnosti do 1958. leta. V tem času je hudo zbolel in bil upokojen. Kljub temu ga lahko srečujemo kot neumornega človeka, vedno je namreč pripravljen pomagati bišemu partizanu in sodelavcem narodnoosvobodilnega gibanja.

Preživeli borci in sodelavci kličemo Franca Zalaznika »Se na mnoga leta, Leon!« Ta kratak opis pa naj mu pove, da se ga borci in sodelavci narodnoosvobodilnega boja radi spominjamo.

D. MIKLAVEC

Nekje v podnožju Karaormanu, v vasi Lokov, so vaščani postavili spomenik Ivanu Podgorniku, Albert Staniču, četni komandir, je padel v boju za Oraov dol. Četni komisar Janez Rupnik je padel v boju za Debar. Junaško je padel, obkoljen od balistov blizu Kičeva, Slavko

Gabršček. Tudi Ugo Valentinčič in Karel Šteker sta padla, obkoljena od bolgarskih fašistov. Najhujši je bil »februarski« ali »bogomilski pohod« februarja 1944 od Kajmakčalana na Poreč, ki je trajal 15 dni. Gora Bogomila nad Prilepom je bila prizorišče najhujšega spopada.

Nad 60.000 moderno oboroženih sovražnikov je obkolilo brigado z 800 borci. Bosi, slabo oblečeni in sestradani borci pa so se kljub vsemu prebili prav mimo bolgarskega štaba, kjer jih niso pričakovali. Na tem pohodu je padlo 11 Slovencev.

M. H.

VZNEMIRLJIVO ŽARIŠČE:

Že več let smo priča terorističnih napadov v Južni Tirolski. Bombe eksplodirajo, strelji pokajo in nedolžni ljudje umirajo. Velika večina južnotirolskega prebivalstva odklanja atentate. Atentatorji, ki jih v Avstriji imenujejo »Bumser«, so policiji dobro znani. Od časa do časa jih postavijo tudi pred sodišče. Tam jih oprostiti ali pa jim odmerijo nizke kazni. Nato se nevarna igra začne znova in nudi dovolj gradiva za obsežne članke v časnikih.

ZGODOVINSKO OZADJE

Južna Tirolska s svojim glavnim mestom Bozen (Bolzano) je bila do zloma avstro-ogrške monarhije v novembru 1918 del avstrijske dežele Tirolske. Večina prebivalstva so bili Tirolci, manjšina pa Italijani. Italija je z mirovnimi pogajanjmi v St. Germainu dobila mejo na Brennerju in s tem tudi območje Južne Tirolske. V času Mussolinijevega fašističnega režima so močno vsiljevali italijanizacijo v teh krajih in Južni Tirolci so izgubili svoje politične in kulturne pravice. To so nacisti od časa do časa močno izkoristili, ne da bi Južnim Tirolcem kakorkoli pomagali.

V marcu 1938 je Mussolini nepriznato opazoval nemško zasedbo Avstrije, čeprav se je prej zavzemal za neodvisno Avstrijo. Hitler je po zasedbi Avstrije leta 1938 brzojavil Mussoliniju: »Duce, mikoli vam ne bom tega pozabil.« In žrtve te hvaležnosti so leto pozneje postali Južni Tirolci. Da bi si pridobil prijateljstvo Italije, je Hitler sklenil z Mussolinijem pakt, v katerem je bil predviden izgon večine Južnih Tirolcev. Preselili so jih na ozemlja zasedenih Češkoslovaške, Avstrije in pozneje tudi Sovjetske zveze. Hitler je s tem povzročil Južnim Tirolcem največjo nesrečo v njihovi zgodovini.

Po zlomu tretjega rajha so morali Južni Tirolci zopet bežati in šele po osvoboditvi Italije jim je bilo omogočeno vrniti se v staro domovino.

NADALJNJA RAZOČARANJA

Južni Tirolci so upali, da si bodo v Italiji pridobili politično in kulturno avtonomijo in tesne stike z novo demokratično Avstrijo. Toda zgodilo se je drugače.

Brez vednosti in pristanka avstrijskega parlamenta je takratni avstrijski zunanji minister dr. Gruber ob pariški mirovni pogodbi z Italijo leta 1946 sklenil sporazum z italijanskim ministrskim predsednikom de Gasperi-jem. Sporazum, sklenjen v rekordnem času, so potrdili s 13 glasovi proti 6 glasovom socialističnih dežel in ga uvrstili v mirovno pogodbo. Pogodba ni bila jasna in ni Južnim Tirolcem zagotovila zaželenih političnih ter kulturnih pravic, pa tudi ne avtonomije province Bozen, po kateri so tako hrepeneli.

Za Južne Tirolce in za avstrijsko demokratično javnost je ta sporazum pomenil pravi živčni pretres. Toda ko je ta sporazum prišel pred parlament, so proti njemu glasovali samo komunistični poslanci.

PRVA KRIZA

Pod vodstvom reakcionarnih sil so v Južni Tirolski ustanovili SVP (Južnotirolsko ljudsko stranko) kot politično-zbirno organizacijo. Toda kljub nezadovoljvi ureditvi v Južni Tirolski so poslanci SVP v italijanskem parlamentu nenehno glasovali vedno le za italijanske krščenške demokrate in proti levi. V nekaterih zadevah je šla SVP še bolj na desno in se je družila celo z neofašisti (italijansko socialno gibanje), čeprav so bili le-ti zagrizeni nasprotniki demokracije in manjšinskih pravic.

Konec leta 1953 je naenkrat prišlo do velike politične krize, ne da bi se razmere v Južni Tirolski kakorkoli spremenile. Kje so bili vzroki temu? V ekstremnih desničarskih organih Zahodne Nemčije in Avstrije se je iznenada pojavilo geslo »pravice do samoodločbe za Južno Tirolsko«. To geslo se je rodilo v vrstah tistih, ki želijo s silo spremeniti državne meje, ki so nastale po letu 1945. Takratni predsednik borskega zveznega parlamenta Ehler je v članku »Nemci onstran meje«, priobčenem v listu »Mittelbayrische Zeitung«, izjavil: »Južna Tirolska ni avstrijska, marveč nemško vprašanje.«

V februarju 1956 je zahodnonemški poslanec SPD Wenzel Jaksek zahteval odločne korake Adenauereve vlade za »prenehanje preganjanja Južnih Tirolcev«. Zahodnonemški prometni minister in pristaš revanšističnih sil Hans Christoph Seeholm je na nekem južnonemškem sestanku leta 1960 govoril o »trpljenju južnotirolskega prebivalstva«. Italijanska vlada je protestirala proti temu govoru.

Postalo je jasno, da izkoriščajo južnotirolske probleme za propagando, visoko donosno kampanjo v povsem druge namene. Eksplozivno zahodnonemškega imperializma je pri tem lažnem hujškanju šlo za to, da bi načeli vprašanje državnih meja v Evropi.

Reakcionarna avstrijska glasila so temu vneto pritegnila. V časnikih so se pojavili članki z naslovi »Avstrija zahteva odstopitev Južne Tirolske«, »Končanje z južnotirolsko politiko mehkih kolena«, »Južna Tirolska v plamen« itd. Histerično hujškanje naj bi tako bilo v pomoč začetemu terorizmu. Propaganda za nemško Južno Tirolsko se je z vstopom Zahodne Nemčije v NATO še okrepila. K temu je veliki italijanski časnik »La Stampa« zapisal: »Južna Tirolska naj bi tako bila začetek vsesplošne revanšistične politike in združevanja nemških dežel na vsenemški osnovi.«

DOLGA ROKA BONNA

Določeni politični krogi v Bonnu so zainteresirani za nadaljnji obstoj napetosti v Južni Tirolski in okoli nje. S tem bi si namreč zagotovili tudi možnost vplivanja na politiko avstrijske in italijanske vlade.

Številne neonacistične organizacije s sedežem v Zahodni Nemčiji organizirajo in financirajo teroristična dejanja v Južni Tirolski. Vlade in politične službe, ki že zdavnaj poznajo to zločinsko dejavnost, so nezadostno ukrepale.

OGLEJMO SI NEKAJ PRIMEROV

Eden glavnih pobudnikov bombnih napadov v Južni Tirolski je univerzitetni docent univerze v Innsbrucku dr. Norbert Burger, ki redno prispeva članke za neofašistične časnike »Deutsche Nationalzeitung« in »Deutsche Wochenzeitung«. Je pa tudi član revanšistič-

JUŽNA TIROLSKA

nih organizacij in sodelavec Gehlenove tajne službe. Za visoko odškodnino se ukvarja tudi z organiziranjem pozornost vzbujajočih poskusov pobegov iz Demokratične republike Nemčije. Burger je bil večkrat pred avstrijskimi sodišči. V svoji ožji domovini je financiral pretepaško in teroristično skupino. Zahodnonemškemu listu »Illustrierte« je dal intervju o Južni Tirolski, v katerem je odkrito govoril: »Bombe morajo pokati, atentati so nujni.« V neofašistični založbi Leononi so izdali Burgerjevo knjigo »Južna Tirolska, kam?«

Ceprav so Burgerja že leta 1961 odpustili z univerze v Innsbrucku, je vse do konca leta 1966 prejemal plačo. V tem času je prejel od avstrijske države 260.000 šilingov. Trenutno je Burger v preiskovalnem zaporu, toda tisti vplivni močje, ki stojijo za njim, ga ne pustijo na cedilo. Pred kratkim so zaprli tudi študenta Petra Kienesbergerja, ki je direktno sodeloval pri nekaterih atentatih v Južni Tirolski. Tudi ta je sodelavec nekaterih zahodnonemških organizacij. Pred nekaj leti je vodil napad z eksplozivni na mejni zid v zahodnem Berlinu. Od časa do časa je delal pod imenom »Maks« tudi za italijansko vojsko in je za to dobil 50.000 šilingov.

Kako blizu so si v teh krogih zločin, izdaja, prevara in politična goljufija!

Zahodnonemški minister Franz Joseph Strauss, ki je sedaj vpisan kot študent na univerzi v Innsbrucku, sodi med tiste politike, ki obravnavajo Južno Tirolsko kot »nemško vprašanje«. Nič čudnega torej ni, da se teroristi iz Innsbrucka hvalijo, da imajo »mogočne prijatelje«.

V Münchnu ima »Kulturno delo Južne Tirolske« svoje glavno središče. Svoje podružnice ima v mnogih mestih Zahodne Nemčije in ima tako pri vseh terorističnih akcijah svoje prste vmes. »Tajna centrala za partizansko bojevanje« vodi teroriste in jih oskrbuje z orožjem in razstrelivom. Ozke zveze teroristov z zahodnonemškimi postojankami so avstrijski državni policiji dobro znane. Ugledni meščanski časnik »Presse« je zato pred kratkim pisal, da obstajajo med državno policijo in teroristi temni povezovalni kanali.

ALI OBSTAJA REŠITEV?

V Italiji se samo komunistični poslanci zavzemajo za pravice Južnih Tirolcev. Toda Južni Tirolci s protikomunistično usmerjenostjo izpodbijajo interese Južnih Tirolcev in le počasi ter z obnavljanjem priznavajo svoje najboljše zaveznike v italijanskem parlamentu. Tudi avstrijski komunisti nenehno opozarjajo na možnosti politične ureditve tega problema.

Nasilje je terjalo od Južne Tirolske že mnoge žrtve in povzročilo veliko škodo. Prebivalstvo ga odklanja, a večina Južnih Tirolcev se še vedno ne zaveda, da morajo trpeti zaradi tujih interesov. S sporazumom med demokratičnimi silami Italije in s pomočjo demokratične skupine v Avstriji bi bilo mogoče doseči tako rešitev, ki bi bila v korist Južnim Tirolcem. Vsekakor pa bi morali najprej odločno odkloniti zahodnonemško revanšistično vmešavanje. Italija je imela bridke izkušnje s fašizmom in nemško okupacijo in je zato brez dvoma postala ozreznjša.

Johann Müller,
Dunaj

Mopedisti!

PRAVILNIK O REGISTRACIJI MOTORNIH VOZIL

PREDPISUJE, DA MORATE MOPEDE OPREMITI S SVETILKAMI, KI OSVETLJUJEJO TUDI REGISTRATSKA TABLICE, TAKE SVETILKE IZDELUJE TOVARNA SATURNUS.

KUPITE PA IJ LANKO V VSEH SPECIALIZIRANIH TRGOVINAH, SERVISIH IN PRI KOMISIJAH ZA TEHNIČNE PREGLEDE MOTORNIH VOZIL.

• SATURNUS •

ČE BOSTE VAŠ MOPED OPREMITI Z NOVO ZADNJO SVETILKO, KI JO ŽE UPORABLJA TOVARNA TOMOS V SVOJI PROIZVODNJI, SI BOSTE ZAGOTOVILI NEMOTENO IN VARNO VOŽNJO!

Color
KIT ZA LOPATICO
INTEKTO

proizvaja vse vrste premaznih sredstev po naj sodobnejših tehnoloških postopkih za industrijo in široko potrošnjo. Izdeluje specialne premaze za avtomobilsko, lesno in pomorsko industrijo, za gradbeništvo in vrsto specifičnih premazov za lahko in težko industrijo — antikorozivne zaščite, zaščite proti kemikalijam, atmosferijam in raznim mehanskim vplivom. ● Podrobnejše značilnosti o proizvodih vsebujejo prospekti in navodila, ki vam jih na željo takoj pošljemo. ● ZAHTEVAJTE NASVETE IN TEHNIČNO POMOČ!

*Podjetje
za visoke gradnje*

STAVBAR

20 let prizadevanj in izkušenj

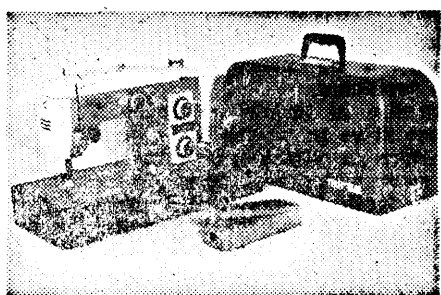
Že od vsega začetka, po vojni, se je dejavnost Stavbarja usmerila v obnovo in gradnjo stanovanj. Velike potrebe, skromna sredstva in pomanjkanje materiala so zahtevali skrajne napore tako po tehnični kakor po ekonomski plati. Prvi objekti, ki jih je Stavbar zgradil v letih 1947/48, resda ne ustrezajo današnjim estetskim in arhitektonskim zahtevam, vendar so zgrajeni solidno in se stanovalci v njih še danes prijetno počutijo.

Gospodarski razvoj ni obšel gradbeništva niti delavcev Stavbarja. Strokovnjaki so kmalu spoznali, da gradbeno podjetje ne more zidati stanovanj brez sodelovanja z bodočimi stanovalci. Pogovori in posveti so oblikovali ideje, ki so jo kmalu izpeljali in ustanovili lastni oddelek za projektiranje. Krog je bil sklenjen. Bodoči stanovalec ima želje, potrebe in zahteve, denarja je samo

določena vsota, arhitekt — strokovnjak Stavbarja, pa mora vse to uskladiti in upoštevati še najkrajši možni rok gradnje. Ta razvoj seveda ni potekal tako gladko. Prebroditi je bilo treba mnogo težav, a iz tega so se rejevale neprecenljive izkušnje 20-letnega veterana.

Kdo se ne počuti prijetno v stanovanju ali enodružinski hišici, kjer so prostori razporejeni praktično in racionalno, a kljub temu dajejo občutek domačnosti in udobnosti. V takšnem okolju je tudi družinsko življenje lepo in harmonično. Kadar so zahteve številne, denarja pa malo, postanemo ljudje še bolj iznajdljivi in napredni. Stavbarjevim strokovnjakom je to zelo dobro uspelo z modernizacijo proizvodnje — uvedbo industrijskega montažnega načina gradnje stanovanj. Širokemu krogu »malih« ljudi so omogočili vselitev v sodobna stanovanja, ki jih zelo hitro izgradi, a so kljub temu kvalitetna in približno za 20 % cenejša od klasičnih.

Vendar veteran **Stavbar** ne miruje v svojih prizadevanjih in tudi v prihodnje ne bo. Z izkušnjami, zbranimi v dveh desetletjih, bodo koraki v prihodnost še daljši in zanesljivejši, zato si lahko kmalu obetamo še kakšno novost.

Tudi šivalni stroj sodi v vsako gospodinjstvo. Srečo in zadovoljstvo pa vam bo v hišo prinesel le šivalni stroj »MIRNA-VERITAS« avtomatik, na katerem lahko izbirate med 60 različnimi vzorci.

A kar je najvažnejše! S 15. avgustom 1967 je »MIRNA« — tovarna šivalnih strojev — znižala avtomatskemu šivalnemu stroju »MIRNA-VERITAS« ceno za 15 %.

Cenjeni potrošniki! Prepričajte se o izredni kakovosti šivalnih strojev proizvodnje tovarne »MIRNA«.

SAP-Ljubljana

TURISTIČNI BIRO

priporoča potovanja in izlete s turističnimi avtobusi SAP.

Na razpolago so programi za izlete do konca leta 1967.

Poslužujte se potovanj z osebnimi avtomobili, ki vam jih nudimo po zelo ugodnih pogojih tudi brez šoferja.

Za prevoze z žičnico Krvavec smo pripravili za zimsko sezono poseben cenik s popustom za skupine.

**Nudimo kvalitetne gostinske usluge v
obratih:**

- **Porentov dom — Kranjska gora**
- **Medijske toplice — Izlake**
- **Gostišče Obrezije — Izlake**
- **Restavracija Krpan — D. Logatec**
- **Gostišče Krištof — D. Logatec**

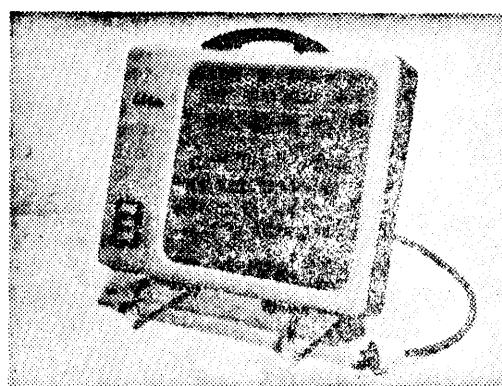
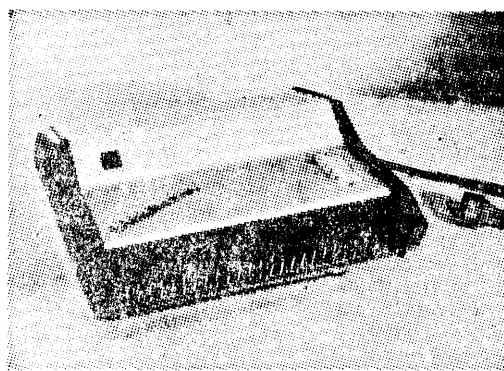
Sprejemamo rezervacije za silvestrovanje v Kranjski gori in Izlakah (prevoz organiziran).

Posredujemo rezervacijo turističnih sob
v zimskošportnih središčih.

**Za ogrevanje prostorov v zimskih dneh
vam bosta najbolje služila priznana iz-
delka**

»Elra«

ŠKOFJA LOKA

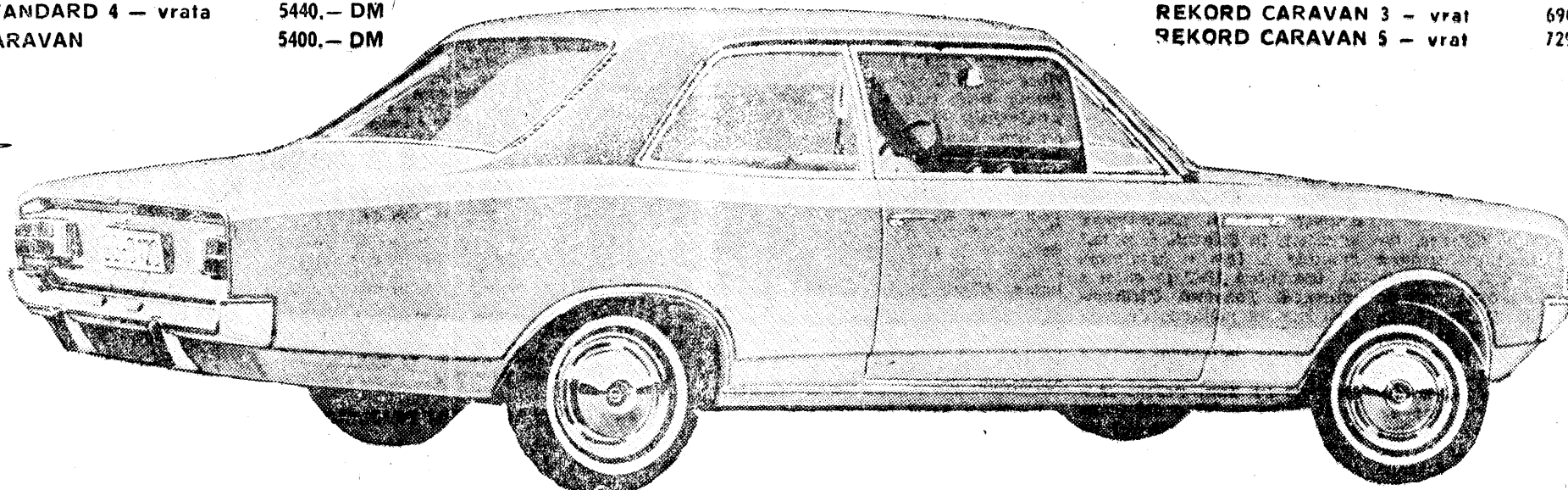
- **električna sobna peč »Globus«**
s tremi grelci po 700 W. Vsak grelec ima
svoje stikalo

- **električni kalorifer »Elraterm«**
- z turbinskim sistemom, dvobrzinskim asinhronskim motorjem in grelcem 2000 W. Obja izdelka sta sodobne oblike in lakirana v prijetnih pastelnih barvah.

AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA

OPEL KADET STANDARD 2 – vrat	4992.– DM
KADET STANDARD 4 – vrata	5440.– DM
KADET CARAVAN	5400.– DM

OPEL REKORD STANDARD 2 - vrat	6600 - DM
REKORD STANDARD 4 - vrata	6900 - DM
REKORD CARAVAN 3 - vrat	6900 - DM
REKORD CARAVAN 5 - vrat	7292 - DM

Informacije: AVTOTEHNA, Ljubljana, Titova 25, tel. 312-022

AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL AVTOTEHNA OPEL

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

vratarju sem omenil, da bi rad govoril z veleposlanikom Hristićem. Odvedli so me v sprejemnico v pritličju. Tam so me nekaj časa pustili čakati, medtem pa so me hodili gledat razni uslužbenci, ki so me tudi spraševali po raznih rečeh. Nazadnje so mi ponudili celo turško kavo, ki sem jo tedaj pil prvič v življenju.

Najbolj jih je vse po vrsti zanimalo, kdo sem in kaj bi rad. Že tretji, ki je prišel v sprejemnico, pa je dejal, da je bil v Bologni in da me od tam pozna. Naslednji pa je že vedel, od kje sem doma, kako se pišem in vse drugo. Zato sem sklepal, da so se potem, ko sem jih obiskal v milanskem konzulatu, pozanimali zame, najbrž pri primorskih beguncih v Jugoslaviji. Torej le niso mirovali, kot sem mislil, ampak so iskali dokaze za mojo iskrenost.

Spraševali so, kje zdaj službujem in kakšno delo opravljam, ko pa sem jim povedal, so mi obljubili stike z odgovorno osebo iz veleposlaništva. Opazil sem, da tudi to že vedo in da jih ušasti zelo zanimajo. Pač pa se mi je zdelo, da ne pričakujejo posebne koristi od mene.

Po sporazumu o ustaših med Ciano in Stojadinovićem je prišel v Italijo uslužbenec jugoslovanskega notranjega ministrstva, neki debel mož, Srb iz Beograda. Uradno bi moral nadzorovati izvršitev sporazuma.

Ko sem ga zagledal, sem pomislil, zakaj pošiljajo takega nerodnega, ki je povrh še strahotno neurejeno oblečen. Obležo je imel zanemarljivo in povaljano, čevlje za nekaj števil prevelike. Hodil je z nami, vodil so ga sem in tja. Celo na Lipare smo ga vabili, pa ni šel, ko je slišal, da tam ni nikogar več.

Ko smo bili v Neaplju, je Conti nekam odšel in sva tako ostala s Srbom sama. Tedaj mi je povedal, da je prišel v Italijo samo zato, da bi navezval stike z menoj in da ga v ta namen pošilja veleposlaništvo. Med drugim sva tudi začela govoriti o vprašanju primorskih in istrskih Slovencev ter Hrvatov. Kmalu sem ugotovil, da mož nima niti najmanjšega pojma o tem, kar se dogaja v Italiji z mojimi rojaki. Povrh tega pa je še pil kot žolna. Takemu človeku ni moč zaupati, sem sklenil.

Kljub temu sem mu povedal vse, kar sem vedel o ustaših, tudi to, da je njihov razpust samo navidezen. Dal sem mu navloge vseh ustaških poglavarjev, mu povedal, da se še vedno sestajajo in vzdržujejo med seboj zveze, čeprav žive raztreseni po raznih krajih. V 24 urah jih lahko zberemo in oborožimo, če se jim bo zdelo potrebno, sem mu rekel.

Nazadnje pa sem mu še precej brezobzirno povedal, da z njim ne nameravam sodelovati, ker mi ni prav nič všeč. Mož se temu ni niti upiral, kar zadovoljen je bil videti. Verjetno se je bal, da ga ne bi razkrili.

Niti mesec dni ni preteklo, ko me je v Pisi obiskal nov človek, uslužbenec rimskega veleposlaništva, ki se je pisal Vlada Miličević. Kot sem zvedel, je bil pred tem v diplomatski službi v Berlinu in na Dunaju; namignil pa mi je, da se ukvarja predvsem z obveščevalno službo. Bil je videti resen in uglajen človek, in upal sem, da bom zdaj lahko prek njega pošiljal podatke o ustaškem rovarjenju v domovino, za katero sem smatral Jugoslavijo, čeprav smo bili Primorci še vedno zunaj njenih meja.

Miličević mi je tudi povedal, zakaj je prišel k nam. Tisti Srb, ki je bil prišel v Italijo nadzorovati izvršitev sporazuma, je povedal doma, kar sem mu povedal jaz, namreč, da je razpust ustašev samo ukan. Zato je prišel Miličević h Contiju posredovati in protestirati, zahtevati, naj bodo italijanski ukrepi odločnejši. Toda to je bilo šele kasneje.

Ko sta se s Contijem pomenila, je Miličević omenil, da se nočijo ne misli vrniti v Rim in da bi si rad ogledal mesto. Slutil sem, da se želi pogovoriti z menoj, zato sem precej dolgo ostal v pisarni in se sam pozno ponoči vračal proti stanovanju. Ob reki Arnu pa sem v temi srečal Miličevića, ki se je tamkaj sprehajal. Neopazno mi je namignil, naj grem naprej, on pa da mi bo sledil. Zavil sem v temnico in ozko stransko ulico in tam sva se lahko v miru pogovorila.

Tudi Miličevića je zanimalo vse o ustaših, tudi moje mišljenje, ne samo goli podatki. Povedal sem mu svoje dvome o izvajanju sporazuma. Kakih deset minut sva se pogovarjala, dejal mi je, da pride naslednji teden spet h Contiju po uradnih opravilih, dejansko pa zaradi sestanka z menoj. Če bom do takrat zvedel kaj posebno zanimivega, naj napišem na tenak list papirja in ga zvijem pod podlogo njegovega klobuka, ki ga bo pustil v Contijevi predstobi.

Miličević je res prišel, kot je bil napovedal. Tudi jaz sem napisal precej obširno poročilo o ustaškem delovanju, saj sem bil dosti zvedel. Toda Miličević je bil s klobukom kar precej neroden. Ni ga pustil v predstobi, ampak v pisarni pred Contijem, kjer nas je delalo več.

Poročilo pa sem na vsak način hotel oddati, zato sem se pretvarjal, kot bi po nerodnosti zbil njegov klobuk z obešalnika, da je padel na tla. Nato sem ga vprico vseh brisal in čistil, da gospod ne bi bil užaljen, ker sem zamazal njegovo pokrivalo, obenem pa sem vprico vseh porinil list s poročilom za podlogo, klobuk pa spet obesil na obešalnik.

Kasneje sva se z Miličevićem sestajala tako v Rimu kot tudi v Pisi, posebno pa v Viareggiu, kjer sem mu našel ljubico, da je imel navidezen vzrok prihajati tja.

O načinih, kako sva se sestajala in kako sem mu dajal poročila, bi lahko na splošno zapisal le to, da sva stalno menjala kraj, čas in način najinih sestankov, pri tem pa sva se posluževala različnih trikov.

Tako je nekoč v Rimu dal v časopise oglaš, da kupuje že rabljen avto tipa »buick«. Oglaš sem prebral, prišel v Rim, mu telefoniral, da prodajam avto, dogovorila sva se, da se dobiva v neki kavarni. Tam sva neopazno zamenjala enaki aktivki, ki sva ju že prej kupila.

Drugič sva spet sedela v neki kavarni blizu skupaj in se delala, kot da se sploh ne poznavata. Jaz pa sem s prstom bobnal po mizi in tako s pomočjo Morsove abecede pripovedoval svoje ugotovitve.

(NADALJEVANJE)

Našel sem ga na vrhu prijaznega hriba HOM, od koder je čudovit razgled skoraj po vsej Spodnji Savinjski dolini. Sedel je na klopi, kadil svojo polovično in se zaziral v daljavo.

— Poglejte, pravi, od tu nam je dolina kot na dlani! Si morete misliti lepšo razgledno točko, kot je ta naš ljubljani HOM? Nimate je. In mnogi Savinjančani tega sploh ne vedo. Ne vedo, kaj sploh imajo. In mnoga podjetja si belijo glavo, kad bi šli delavci na enodnevni oddih. Tu gori naj pridejo in do kraja zažujejo to lepoto! E, moj dragi, ko bi mogel vodilnim tam doli v dolini vcepiti v glavo, jim zapihati na dušo, jim položiti na srce, naj se že končno zganijo in priskočijo na pomoč s kakim dinarjem. Tako pa se sami ubadamo z graditvijo naše skromne kočice na vrhu HOMA. Tudi okoli so dobri ljudje, radi nam pomagajo. Pa tudi sami delamo. Pridejo

vprašal sem, če sta kar sama. Povedala sta, da sta imela v zakonu tudi hčer, ki pa že tudi ni več tako mlada, saj sta oba že daleč preko sedmih kriz. Pa kaj bi to, saj je še toliko drugih stvari, o katerih je vredno govoriti. Na polici je zloženo kar lepo število knjig.

— Dosti bereta? sem vprašal.

— Hm, kar nama pride pod roke, sta hkrati odgovorila. Nato je žena Mara predme postavila velik zavitek in v njem sem našel na desetine izrezanih člankov, ki so jih med vojno pisali vodilni belogardisti v Ljubljani in nemurji v Mariboru. Vmes pa je bilo tudi precej partizanskega tiska.

— Vse to sem izrezovala in dobro shranila. Mislija sem si: naj znanam berejo, kako so znali nekateri pisuni blati našo OF. Danes pa je mogoče kak tak fičfirč spet kje v ospredju. Nekateri znajo, to pa vse te spise sem večkrat

Kdor le more, naj gre v gore

mladi fantje, krampi in lopate zapojo udarniško pesem. Nekateri najprirednejsi so že po več sto ur žrtvovali. In še jaz delam, čeprav sem star. Ne odneham vse dotle, da bo koča do kraja zgrajena, da bomo ta planinski hram tudi uradno odprli. Takrat bom prinesel naš prapor, ki ga evam kot puncico svojega očesa. Zaplapolal bo in pozdravil dolino, zdramil zaspane dolince in jih zabil na vrh sončnega hriba. In če mi bo dano, če me bo grlo ubogalo, zapel bom tisto našo:

— IDOR LE MORE, NAJ GRE V GORE!...

Pristopi prijazen možak kakih petinideset let, MIKLAVC Slavko — in reče:

— Tale, ki tako zavzeto govori o gorah, je naš DRAGO OCVIRK iz Zabukovice. Vse bi dal za planine, za tole našo postojanko. Radi ga imamo kot svojega očeta. Ali ne, Drago?

— Ja, ti že veš, saj si naš predsednik! Potem pristopijo še drugi, sami navdušeni planinci, in vsi sapi dopovedujejo:

— Kar je res, je res; predlanskim je bil Drago z nami na TRIGLAVU! Trinsedemdeset let in 2863 metrov nadmorske višine niso mačje solze. Beseda je dala besedo in spet smo se znašli v višinih časih druge svetovne vojne. V gozdovih HOMA je bilo mnogo partizanov in Nemci so delali hajko za h.jko. HOMU pa so rekli Banditenberg. In ker je bil DRAGO OCVIRK osrednja osebnost naše družbe, sem ga seveda povprašal, kako je bilo z njim med vojno. Pa si je pogladil srebne lase, trudne, a še vedno živahne očesa zadobile mladosten sijaj in na ustne se je prikrdel nekam ironičen nasmeh.

— Partizan nisem bil, pomagal pa sem po svojih močeh. Kak heroj resda nisem bil, toda Nemcev že od nekdaj nisem maral. Če pa že hočete, zapišite kako besedo in pri tem ne delajte iz mene junaka.

Obiskal sem ga na domu. Ženo Miro sta bila ravno pri zajtrku. Sedli smo k mizi. Po

primerjala in sem si rekla: glej, tudi tole umazanijo je napisala slovenska roka. Kaj napravi z ljudmi neumna politika!

Mogoče bi še katero rekla, pa je morala po opravih v Zalec. Še kar urna je zlezla na bicikel in se z njim poglala proti Savinji. Jaz pa sem naprosil Drago, naj mi o tebi kaj več pove. No, po kratkem pomisleku je takole začel:

— Luč sveta sem ugledal 30. X. 1891. in to v lepi savinjski vasi Gomilski. Imel sem enega brata in dve sestrji; sestrji še živita, brat pa je zgodaj odšel po svetu s trehuhom za kruhom in je v Ameriki tudi umrl. Oče je imel majhno poselstvo, po poklicu pa je bil mizar. Ne vem, takrat smo nekam slabo živeli. Tudi mene so dali v uk: izučil sem se za čevljarja, kar sem se danes. Kako so takrat vajenci živeli, se ni rad ne spominjam. Garali smo od jutra do večera in še pozno v noč. Kot pomočnik sem delal v več krajih. Tako me je zaneslo v Soštanj, kjer sem postal sokol. Ze takrat smo »bili« boj s šoštanjskimi nemurji. Spominjam se, kako nam je starosta naročil, meni in še trem fantom, sokolom, naj snamemo pri postaji veliko tablo z nemškimi napisom. Nemurji so dvignili glave in zandarji so ti ne vse kripla prizdevali, da bi nas izsili; ni se jim posrečilo. Delal sem tudi v Trbovljah in Gradu. V Trbovljah sem prvič okusil žilavko; ne bom je pozabil.

— Leta 1912 sem postal avstrijski vojak. In sicer sem služil pri težki artiljeriji. No, potem se je začela prva svetovna vojna. Leta dni sem bil na ruski fronti, nato pa dolgo na italijanski. Naš regiment je bil zelo pisano sestavljen: Slovenci, Nemci, Avstrijci, Madžari, Čehi, Poljaki in celo Italijani. Doberdoba ne bom nikdar pozabil. Da, vsaka vojna je resnično umazana, jednaka smrt je kosila stare in mlade. Kot ob žetvi snopi so ležali naši fantje na bojišču; žalostna podoba, ki je postelja zemljan ne more pozabiti.

Sit sem bil vojaške suknje in ko sem proti koncu vojne dobil dopust, se nisem več vrnil. Skril sem se okoli doma in zandarji me niso našli. Potem pa, ko se je pričela tista neslavna krajevina, so me ponovno hoteli vtakniti v vojaško suknjo. Poklicali so me na orožne vaje v Celje. Posrečilo se mi je dobiti od razumnega oficirja, Ljubljana, odpustnico in sem jo mahnil domov. Kako sem bil presrečen, ko sta me tega dne obkrožila dva zandarja z nasajenima bajonetoma.

— V imenu kralja, Ocvirk, aretirani ste!

— Zakaj? Saj imam vendar odpustnico!

Zandarja sta kar zajela, ko sem pokazal listič z žigom vojske komande: na orožne vaje pa so me potem še večkrat klicali.

Leta devetnajstega sem se poročil in z ženo Maro bova kmalu obhajala tako imenovano zlato poroko. V Zabukovici sem menda od dvaindvajsetega leta in sem bil med prvimi propagatorji Sokola. Pri Naprednikovih v Grižah smo imeli telovadnico. Veste, tudi o Naprednikovih bi morali kaj zapisati. Ta družina je med drugo svetovno vojno zelo trpela. Zakaj? Zaradi zavednosti. Ej, to so bili ljudje! Orodna telovadba mi je bila najljubša, še najbolj pa drog. Telovadbi smo, da je bilo veselje. Rad sem se zadrževal po prigorju: V ZDRAVEM TELESU ZDRAV DUH!

Seveda, potem je prišla okupacija. Nemec je zasedel našo lepo domovino in še kar na samem začetku prišel z zverinstvom. Prvo leto sem nekam še kar preživel; ta čas pa je romalo v zapore že mnogo Zabukovčanov, Grižanov, Megejčanov. Tudi svinčena ura je že kosila. Mene pa so zaprli konec dvaindvajsetega. Z mnogimi sem se znašel v zloglasnem Starem piskru. Tri tedne sem čakal na zasiłanje. Ves ta čas me je mučila misel, česa me pravzaprav dočijo. Strah in trepet je bil tedaj neki gestapovec Vouk, domaćin, tu iz našega kraja. Celo pri meni se je učil za čevljarja. Ze takrat je bil falot in sem ga kmalu odslovil. Vprašal sem ga, zakaj so me zaprli, pa se je na ves glas zakrohotal.

prišel takole kak praznik, napekle so in odnesle s koši na dogovorjeno mesto. Enkrat me je hudumovno pogrelo. Zene ni in ni bilo. Kar gori nad hišo so imeli svabi bunker. Misli sem si ušli so jo. In prav v tistem trenutku je prišel nemški vojak: sam komandant da hoče govoriti z menoj. Ježeš, sem si mislil, imajo jo. Kaj pa zdaj? V strahu sem se odpravil h komandantu. Ležal je na divanu in zehal v strop. Sukal sem oči, kje da bom ugledal ženo Maro. Ni je bilo. Komandant pa mi je rekel:

— Bi mi hoteli sešiti aktivko? Odleglo mi je: žena je na varnem. Komandantu pa sem zatrjeval, da takih aktivk ne znam šivati. On pa je vzrožil:

Hudiča, žebile v čevlje pa menda znaš zabijati, kaj? Hm, spet so bili na vrsti tisti nesrečni čevlji, zaradi katerih je kmet Sešek plačal z življenjem. V dolino je prinašal mleko, nazaj v breg pa čevlje. Večkrat sem ga opozoril:

— Francej, čuvaj se! Dobili so ga, mučili in ustrelili, preprost človek je bil in vendar tako trden Slovenec.

— Veste kaj, me je pogledal s tistimi mirnimi očmi, ki so kdaj pa kdaj tako mladostno zažarevale — kar končaja. Vojne je že davno konec in jaz tudi nisem tak junak. Pa raje o drugih ljudeh pišite. Nikar me ne povzdiguje v nebesa, ko pa tega ne zaslužim. Kak heroj prav zares nisem bil. Samo tista trdna zavest, da sem Slovenec, mi je velevala, da Nemcu nikoli nisem lizal peta in jih tudi ne bom. Kar zgrozim se, ko slišim in berem, kako spet rožljajo z orožjem. Bojim se za svojo domovino. Lepa je, čudovita, zame je najlepša na svetu. In zato tako rad hodim v gore. Nikoli se ne morem do siteda nagledati teh naravnih lepot. Pa je spravimo skupaj, moja žena in drugi in odrajam za nekaj dni. Kako mladostnega se počutim v gorah. Ko bi se to dalo, še enkrat bi zlezal na vrh Triglava in zakričal, da bi me slišali vsi, ki znajo centiti to, kar imamo, kar nam je ustvarila mati NARAVA.

— KDOR LE MORE, NAJ GRE V GORE!

Drago: tebi in tvoji ženki Mari želimo še mnogo vedrih uric na svežem planinskem zraku!

—dk—

— Ocvirk, ti bodo že povedali. Sicer pa sam najbolje veš.

In so mi res kmalu povedali. Prišli so na vrsto tisti srbi, strah ni dnevi zasliševanja. Uklenili so me kot največjega razbojnika, potem pa se je začelo. Dolžili so me, da sem partizanom popravil čevlje. Čeprav so batine kar deževale, sem vneto zatrdel, da so obdolžitve gola izmišljotina. Pa je pristopil tisti Gril, ki jih je toliko izdal. Pokazal je na oficirsko skornje in mi dejal:

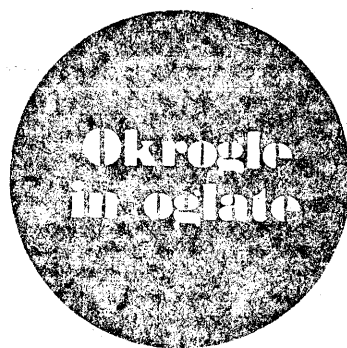
— Ocvirk, tiste skornje so bili pri tebi napravljeni! Gril je bil najprej partizan in je res bil v bunkerju nad gornjim Poltom pod vrhom Mrzlice, kamer smo pošiljali obutev iz moje delavnice. Vendar sem jaz še kar naprej gna! svojo in zato so me začeli znova pretepati. Poškodovali so mi desni bionč in sem bil skoraj gluhi, priznal pa nisem.

Iz Celja sem z drugimi romal v mariborske zapore. Spet se je začelo tisto, kar so prej počenjali v Celju: zasliševanje in udarci. Tam pa sem se srečal z zaporniki zdravnikom: bil je Čeh. Obvezal mi je glavo in me kar precej štiti; tudi v Mariboru obdolžitve nisem priznal.

Vsega zmrcvarjenega so me končno izpustili. Vrnil sem se v Zabukovico in delal svojo pot. Čevlje za partizane sem še naprej popravil. Spominjam se, kako mi je Potek, komisar zahodnih partizanov, poslal pošto, da imajo eno žensko popolnoma boso. Hitro sem bil čevlje in jih sam odnesel v hosto. Malo predolgo smo potem kramljali in mesec je že visoko prplaval, ko sem se vračal domov. Spomina me je ustavila postojka, ki je na vsak način hotela vedeti, kje sem bil in kaj sem počel. Potem pa mi je policist zagrozil.

— Samo enkrat še ob tako pozni uri, pa boš ob glavo!

Eh, pa kaj je to, nič proti tistemu, kar so delali drugi. Dosti jih je bilo v tem grabnu, ki so pomagali. Moja žena tudi in tane čez cesto Pungarskova tudi. Je

• Zlobnež, ki noče razumeti miroljubnega L. Johnsona... Ob pozivu ameriškega predsednika L. Johnsona vsem narodom sveta, naj ne proizvajajo orožja, marveč naj rezerve uporabljajo za razvoj znanosti, je znani pariški satirik Robert Escarpin napisal v »Mondu«:

»Upajmo, da se bodo Johnsonove miroljubne pozive odzvale vse dežele, zlasti še tisti Severni Vietnam, ki, prezet od najhujšega bojnega besnila, vztrajno kljubuje s svojo gigantsko oboroževalno industrijo miroljubnim obiskom ameriških letal ter sistematično postavlja svoje šole pod ameriške bombe, katerih namen je: znanstvena povziga vietnamskega ljudstva«.

• Težko diktatorjem, ki so prepričani, da niso diktatorji, je napisal v »Nepočasnih mislih« poljski satirik S. J. Lec.

• Dar strica iz Amerike... v zahodnonemškem zveznem zboru so sprejeli zakon, ki določa, da bodo vsakogar, kogar bodo zalotili pri prisluškovanju ali drugem elektronskem vohunjenju, kaznovali z zaporo do 6 mesecev in z denarno globo. Neki poslanec je rekel v razpravi o tem zakonu, da je »mini-vohunjenje kuga, prenesena v Zahodno Nemčijo iz ZDA«.

• Neki tujec, ki je prišel v Sparto, se je ustopil pred nekoga Spartanca in dolgo stal na eni nogi. Nato se je pobaal: »Prepričan sem, da ti ne bi mogel stati tako dolgo na eni nogi.« »Prav imaš, jaz ne bi mogel,« je odgovoril nagovorjeni, »verjemi mi pa, da ti takšno uslugo lahko napravi vsaka gost«.

• V britanskem parlamentu so bo, vse tako kaže, znova pojavil — Winston Churchill, in sicer vnuk starega, slavnega Winston Churchill, Mladi Winston kandidira v volilnem okrožju, v katerem je bil Winston Churchill izvoljen za poslanca že 1900. Mladi Churchill obiskuje hišo za hišo in skuša spoznati volivce. »Sandy Times« poroča, da se je mlademu kandidatu primerilo tole. Potrkal je na vrata v neki hiši in rekel gospodnji: »Dobro jutro, jaz sem Winston Churchill.« Gospodinja ga je začudeno pogledala in mu odgovorila: »Jaz sem pa Marlene Dietrich.«

PRAVNA POSVETOVALNICA

Štetje posebne dobe bivšim italijanskim državljanom

Znano vam je, da imajo vsi bivši italijanski državljani, ki so po mirovni pogodbi postali jugoslovanski državljani, pravico, da se jim kot posebna doba šteje tudi tisti čas, ki so ga prebili kot italijanski vojak. Vi ste bili na odsluženju vojaškega roka od 1. maja 1935 pa do 30. septembra 1936 in ste vseh 18 mesecev prebili v Italiji. Zato vas zanima, ali se vam kadrovski rok teh osemnajstih mesecev prizna v posebno dobo ali ne. Okrog priznanja te posebne dobe je precej nejasnosti, pa vas zato zanima, po katerem členu je to mogoče uveljavljati in kako je v našem primeru.

Člen 149 zakona o pokojninskem zavarovanju določa, da se zavarovancu, ki je postal jugoslovanski državljan na podlagi mirovne pogodbe z Italijo, šteje v posebno dobo čas, ki ga je prebil kot bivši

italijanski državljan do 8. septembra 1943 v vojnah na vojaški dolžnosti, v internaciji ali ujetništvu. Omenjeni člen določa, da se v posebno dobo šteje tudi čas, ki ga je prebil kot bivši italijanski vojak v ujetništvu po 8. septembru 1943, toda vprašanje se na to ne nanaša. Dejstvo je, da se bivšim italijanskim vojakom, jugoslovanskim državljanom šteje v posebno dobo čas, ki so ga prebili kot vojak v vojnah. Pri tem pa se kot čas vojne ne šteje samo čas druge svetovne vojne, temveč so tudi zajete vojne, ki jih je Italija vodila pred drugo svetovno vojno v Etiopiji, Somaliji in Eritreji. Vojna v Etiopiji je trajala od 3. oktobra 1935 do 9. maja 1936. Pri tem pa se kot obdobje vojne ne smatra samo obdobje vojnih operacij, temveč tudi obdobje predhodnih mobilizacijskih priprav kakor tudi čas po končanih vojnih operacijah do demobilizacije vojnih udeležencev. Pa še to: Od časa prebitja na vojaški dolžnosti se ne odbije vojaški rok, ki je padel v ta

čas bodisi v celoti ali samo delno.

Tako določa zakon o pokojninskem zavarovanju. Če bi bili v času, ko ste bili pri vojakih, vpoklicani zaradi vojne z Etiopijo, bi se vam čas, ki ste ga prebili pri vojakih, štel v posebno dobo ne glede na to, da ste služili takrat svoj redni rok. Če pa ste bili redno pozvani na odsluženje vojaškega roka, potem bi se vam čas, ko ste služili rok, ne mogel šteti v pokojninsko dobo kot posebna doba. Če ste torej bili 1. maja 1935 vpoklicani na odsluženje vojaškega roka predčasno in v zvezi z bližnjo vojno v Etiopiji, potem bi se vam čas od 1. oktobra dalje do konca vojne, štel v pokojninsko dobo. Če pa je bil 1. maj 1935 za vaš vpoklic normalen termin in bi v vsakem primeru takrat odšli k vojakom, bi se vam čas služenja v vojski ne mogel šteti v pokojninsko dobo. Zlasti še, če ste ves čas bili v Italiji in je vendarle šlo za vaš redni rok. Vsaj tako je naše mnenje. Ni pa s tem izključeno, da drugi ne bodo drugačnega mnenja. Tolmačenje predpisov je široko. Vendar načeloma velja, da se v posebno dobo šteje čas, prebit v vojni, s tem, da se čas kadrovskega roka ne odbija.

Čudežni rudnik soli. Sovjetski mineralogi so ugotovili, da je največji del planine Kodža Mumin v sovjetskem Tadžikistanu dejansko velika solna gora. Po prvih ocenah gre za največji rudnik soli na svetu, katerega zaloge bi zadostovale za zadnje potrebe vsega človeštva kar za polnih sto let. Planina, visoka 1200 m, je strnjena blok solnih rudnin. Z velikansko vrtilnoco, ki vrta ob podnožju gore, so našli sol celó v 800-metrski globini. Sol je raznobarna, njene plasti so bele, rdeče, modre in zelene. Posebno dragocene so kalcijeve, natrijeve in magnezijeve soli.

DROBNE ZANIMIVOSTI

Na Trinidadu, enem izmed Antilskih otokov, je veliko asfaltno jezero. Trinidad je, spriču ogromne količine asfalta v jezeru, največji preskrbovalec z asfaltom na vsem svetu. V nekaj desetletjih so odpeljali iz jezera več kot 10 milijonov ton asfalta, jezerska površina pa se kljub temu sploh ni znižala. Dnevno izkopijejo iz jezera 300 do 400 ton asfalta. Velika jama, ki nastane pri tem, se čez noč popolnoma napolni. Doslej še niso mogli ugotoviti, kako je to jezero nastalo.

Naselje, staro 6000 let. Skupina naših arheologov je pod vodstvom direktorja deželne muzeja v Sarajevu dr. Alojza Benca in v sodelovanju z arheologi iz Švedske in iz ZDA odkrila v vasi Obre pri Kaknju v Bosni dobro ohranjeno naselje iz mlajše kamene dobe, staro 6000 let. Odkrili so tudi delavnico lesenega orodja in razno orodje iz te dobe. To je prvo takšno naselje, ki so ga doslej odkrili v naši deželi.

Brez stanovanja in strehe. V Afriki, Aziji in Latinski Ameriki je konec 1962. leta živela več kot milijarda ljudi, ki niso imeli kote, kjer bi bivali. Gre za približno polovico prebivalcev teh celin. Razumljivo je, da vplivajo takšne »stanovanjske« razmere skrajno kvarno na zdravje teh ljudi. Te podatke navajajo poročila komisije ZN za stanovanjske zadeve, za gradnjo in načrtovanje, komisije, ki zaseda v Zenevi. Ta položaj — je rečeno na koncu zadnjih poročil — se, spriču pilih sredstev za gradnjo stanovanj, lahko samo še poslabša. Medtem pa mečejo imperialisti milijarde dolarjev za zločinke vojne, kakršna je npr. vojna v Vietnamu, vojne, ki to skrajno negativno stanje samo še poslabšujejo.

Sadež črnega ribeza je zelo cenjena surovina za konzervno industrijo, spriču velike količine vitamina C (do 300 mg na 100 g ribeza). Zaradi tega gojijo poljedelci v številnih deželah črni ribez na velikih površinah. V naši deželi gojimo črni ribez na približno 1500 hektarski površini in sicer največ v Sloveniji (na okrog 800 ha), potem na Hrvaškem (500 ha), v Srbiji pa komaj na 150 ha, čeprav je tam mnogo predelov, kjer bi črni ribez lahko odlično uspeval. V Bosni in Hercegovini gojijo črni ribez na 100-hektarski površini. Če primerjamo te površine s površinami, zasajenimi s črnim ribezom v drugih evropskih deželah, lahko rečemo, da pri nas niti daleč ne izkoristimo možnosti bogatega dohodka. V Franciji gojijo črni ribez na površini 6700 ha, v Veliki Britaniji na površini 6200 ha, v Zahodni Nemčiji na površini 2700 ha itd. Črnemu ribezu posvečajo v zadnjem času posebno pozornost zlasti na Madžarskem, Poljskem, v CSSR in ZSSR ter v Avstriji.

•TV 5• izhaja vsak teden - Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije - Zavod »Borec«, Ljubljana Beethovnova 10 - Tisk in knjižnica CJP Ljudska pravica, Ljubljana. Kopirarstva 2 - List ureja uredniški odbor - Letna naročnina 600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev - Posamezna številka stane 40 din oziroma 10 par - Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pri čemer, p. predaj 590-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 - Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 - Rokopisov ne vračamo

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

Plesalec Heinrich Himmler

Hitler je cenil Heinricha Himmlerja, ker se je kot zastavonoša udeležil münchenskega puča v letu 1923: ta njegov podvig je bil dokazan s fotografijami. Himmler je tiste čase preživel hudo versko krizo, ki ga je oddaljila od katoliške cerkve ter ga približala plesu. Mladi in spretni poljedelec je hodil s plesa na ples — postal je pravi strokovnjak za takrat moderni »boston«, počasni in valjujoči ples — in mimogrede postal še predstavnik družbe Stickstoff-Land iz Schleissheim, ki je izdelovala umetna gnojila. Tedaj se je seznanil s kapetanom Ernstom Röhmom, zavezanikom in izpričanim človekom, zaupnikom vojske za povezavo s skrajnimi desničarskimi strankami ter bodočim po veljnikom *Sturmabteilungen*. Röhm je tiste čase vodil gibanje, ki se je imenovalo *Reichsflagge* (zastava rajha), in Himmler se mu je takoj pridružil. Potem so se spoprijateljili s tovarnarjem zdravil Gregorjem Strasserjem, ki je vodil raztresene nacistične skupine, ko je bil Hitler v zaporu, in ki je pozneje postal poslanec. Heinrich Himmler je pustil službo v tovarni umetnih gnojil in po-

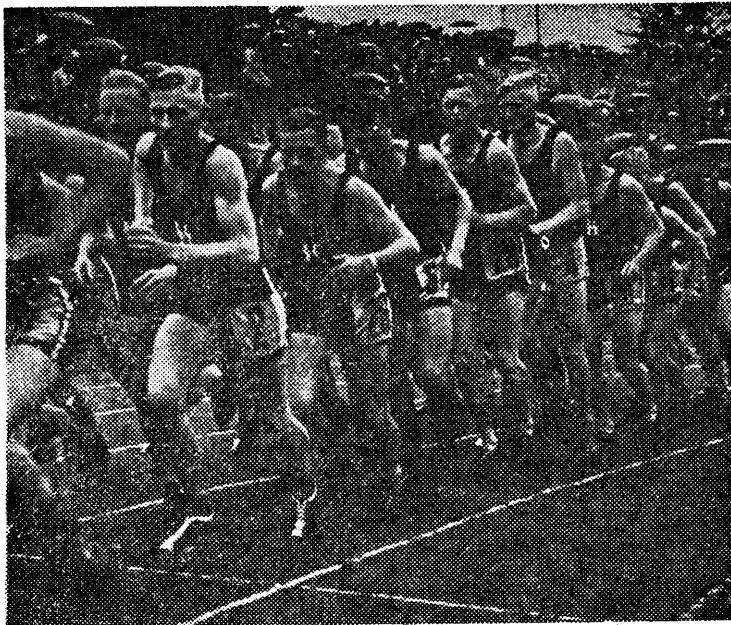
stal Strasserjev sekretar in kurir. Z motorjem se je vozil po Bavarskem, organiziral shode in delil lepake. Plače ni dobival, toda zato mu je Strasser zaupal visoko zveneče naslove: imenoval ga je za *Gauleiterja* južne Bavarske, potem za *Gauleiterja* severne Bavarske in drugih področij, naposled pa kar za vodjo propagande celega rajha. Ti naslovi so bili brez vrednosti, kakaj Himmler je bil še zmerom kurir. Toda godili so njegovemu stremušču, zlasti še, ker ni imel denarnih težav: oženil se je s precej starejšo in bogato žensko. Margerete Boden je bila visoka, plavalas in modrooka, imela je manjšo kliniko v Berlinu. Spoznala sta se v Berchtesgarnu, v hallu nekega hotela, kamor se je Himmler zatekel med nevihto. Po poroki je Margarete prodala kliniko in kupila posestvo v bližini Münchna. Zakonca sta tam zgradila bungalov iz lesa, Heinrich pa se je spet lotil kokosereje.

Računal je, da bo v rejo kokaši hitro in veliko zaslužil, vendar se je ušel. Preveč ga je prevzela politika, zato se je odrekel kokosim.

Po poroki je imel manj dela za Strasserja, ki je potoval po

vsej Nemčiji, zato je prosil za sprejem v SS. Hitro je dobil tudi čin. Toda SS so se zmerom sestavljale majhne skupine, raztresene po vsej deželi. Rodila se mu je hči Gudrun, začel se je pripraviti z ženo, ker je zaradi kokaši zapravil veliko denarja, dvesto mark plače pa ni moglo povisati družinskega standarda. Margarete se je morala odreči meščanskemu življenju iz samskih let in včasih se je kesala, ker je vzela Heinricha za moža. Očitno mu je trgovsko nespособnost in politične iluzije, od katerih družina ni imela drugega kot visoko doneče in nič vredne naslove ter smešno majhno plačo.

Toda prišel je dan svetih treh kraljev leta 1929. Heinrich je bil imenovan za esesovskega *Reichsführerja*. Tudi ta naslov je bil nepomemben, za kar si Himmler ni preveč belil las. Hotel mu je dati »vsebinsko«. Preselil se je iz podeželskega bungalova v Schellingstrasse v Münchnu, v četrtni umetnikov, začel »delati« in v letu dni se je število esesovcev povečalo z 280 na 1000. Decembra 1930 jih je bilo že 2727, konec leta 1931 pa 14.964. Gospodarska kriza je povzročila brezposelnost, novače-

CISTOKRVNI, KREPKI, PLAVOLASI ARIJCI Z DOKAZI, DA SO BILI TAKŠNI TUDI NJIHOVI PREDNIKI OD LETA 1735 DALJE

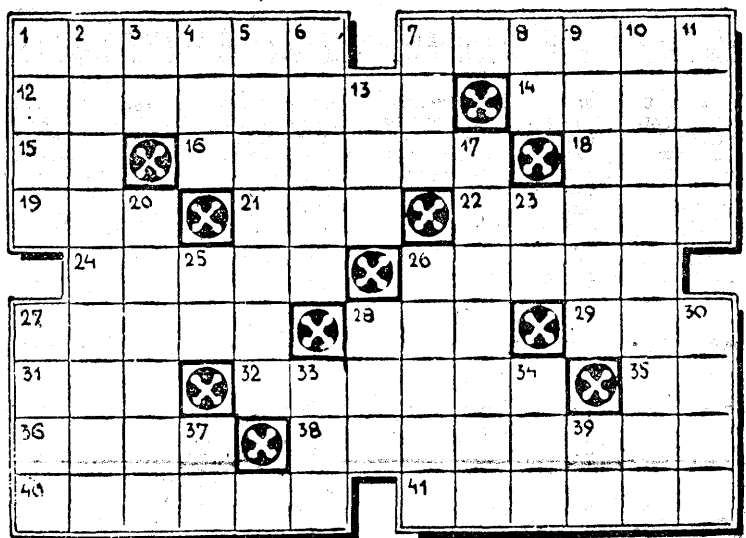
nje je uspevalo, prihajal je denar, ker si je Hitler pridobil naklonjenost velikih industrij-skih in finančnih skupin, privržena pa mu je bila tudi vojska.

V pisarni na Schellingstrasse se je Heinrich Himmler počutil kot pravi poglavar. Pod njegovim poveljstvom je bilo na tisoče mož, toda iz njih je hotel narediti nekaj več kot le vojsko stranke. Hotel je, da bi postali najlepši cvet nemškega naroda tudi s telesnega vidika: izbranci med izbranci. Zato se je za-

krvi in zemlji). Himmler mu je takoj zaupal vodstvo posebnega urada *Rassen und Siedlungshauptamt* (RUSHA), centralnega urada za raso in kolonizacijo. V prihodnjih letih naj bi ta urad skrbel za Nemce, ki so živeli zunaj nemških meja in ki jim je pripadalo nemško državljanstvo, medtem ko naj bi poljskim kmetom odvzel zemljo in jo dal novim nemškim državljanom. Trenutno je bila najpomembnejša Darréjeva naloga prenos Himmlerjevih načel o zakonu na esesovske bojovnike. Noben izmed njih se ni smel ožestiti brez dovoljenja RUSHA: zaročenca sta morala dokazati čisti arijski izvor do leta 1735, se pravi do Friderika Viljema II. Seveda sta morala biti brez telesnih hib ali pomanjkljivosti. Posebna zdravniška komisija, ki jo je Darré imenoval na Himmlerjev ukaz, je obiskovala esesovske zaročenke ter jih slovesno proglašala za »primerne«.

(Nadaljevanje prihodnjik)

Križanka

VODORAVNO: 1. tožitelj, ovaduh (tukja), 7. ruska križarka, ki je prva odprla ogenj s topovi, kot znamenje, da se je začel oborožen upor v ruski revoluciji, 12. smučarski lik, 14. sved bik v mitologiji starih Egipčanov, 15. gora v Švici, 16. jezero v Kanadi blizu Ottawe, 18. partizansko ime prvoborca in obveščevalca v I. bat. Sercejeve brigade I. 1942 (Stane Prebil), 19. naj-

večji jug. otok, 21. predlog, 22. pred leti umrl dunajski operetni kompozitor svetovnega slovesa (»Vesela vdova«, »Zemlja smehljaja« itd., - Franz), 24. zavito, 26. mesteca v Indiji ob vzhodni gorovja Aravali, 27. tropška rastlina, iz katere dobivajo tudi vlakna za tekstilno industrijo, 28. egipčanski bog sonca (daljša oblika), 29. orientalski prašek za barvanje las, 31. visoka gora nad

Kobaridom, 32. trdnjava v Leningradu (tedanjen Petrograd), ki je odigrala vlogo v ruski revoluciji, 35. kratica za »iden« kar pomeni isti, isto, 36. organizacija severnoatlantskega pakta, 38. mesto na Poljskem pri Krakovu, 40. kraljevič v grški mitologiji, Afroditi ljubljene, 41. jajčast, obel.

NAVPIČNO: 1. priimek udeleženca NOB, avtorja knjige »Jeklena pest«, ki opisuje partizansko življenje (Jože, partizansko ime Korotan), 2. nekdanje ime za Leningrad, kjer se je začel oborožen upor v ruski revoluciji, 3. španski spoplik, 4. listnato drevo, 5. ime treh makedonskih kraljev, 6. brezžični prenos glasov, 7. pristanšče v Izraelu, 8. kem. znak za radij, 9. kožni izpuščaj, 10. prodajalnica morskih živali, 11. gorovje na polotoku Arabije ob Rdečem morju, 13. poteg z nožem, 17. priimek voditelja ruske revolucije Lenina (Vladimir Ilijič), 20. po italijansko »kolikor«, 23. ime črke, 25. rimska štir, 26. finski arhitekt, pionir moderne arhitekture (Alvar Hugo Henrik), 27. mozoljavost, 28. priimek zunanjega ministra Kube (Raul), 30. mesto na jugu polotoka Arabije, 33. kratica za »metekilogram-sekunda«, 34. žensko ime, 37. osebn. zaimke, 39. italijanski spoplik.

REŠITEV KRIZANKI

IZ PREJSNJE STEVILKE

VODORAVNO: 1. slika, 6. Brdo, 10. Kalan, 11. surove, 13. Azov, 14. Smrekar, 15. lava, 16. Kongo, 17. pra. 18. bala, 19. VIM, 22. garda, 24. Ante, 25. akorder, 27. Aias, 28. Vardar, 29. sraka, 30. Anaa, 31. pečar.

čel močnejše ukvarjati z načrtom, ki ga je že dolga leta nosil v glavi. z evgeničnim pravilnikom, se pravi z metodo rasne selekcije pri novčenju in pri ustvarjanju bodočih esesovcev z ostro disciplino zakonskih zvez.

Nekateri so ga imeli za norca, toda njegova ideja o rasni čistosti je začela zanimati nemško plemstvo, zlasti tisti del, ki je bil izgubil zemljiška posestva. Ti plemiči so s fanatično strastjo zagovarjali misel, da je čista kri »nedeljivo bogastvo«. Eden prvih aristokratov, ki je prošil za vstop v SS, je bil baron Friedrich Karl von Eberstein, ki so mu sledili razni principi in grofi. Tako so se *Schutzstaffeln* spreminjale iz tolpe pretepačev v enote »nadljudi«, lastnikov najboljše germanske krvi. Zato je stopil v SS tudi Walter Darré, avtor knjige, ki naj bi postala svetilni tekst nacističnega sveta: *Um Blut und Boden* (Na

Kravate Tekstilne tovarne »SVILANIT«, Kamnik, so modne in so pojem moške elegancije. Prilagojene so vsem okusom in za vsako priliko.

Na letošnji praznik republike, dne 29. novembra, ob 19.30 bo v naši RTV prva televizijska izvedba Simonitičeve »Partizanka Ane«, ki je ne le prva avtentična slovenska, ampak pravzaprav tudi jugoslovanska partizanska opera. Zato jo bo direktno prenašala tudi Intervizija, tj. vse vzhodne države, na čelu s Sovjetsko zvezo. To je vsekakor izjemen uspeh slovenske glasbene enodejanke, za katero pa je skladatelj Rado Simonitič letos že prejel tudi nagrado Vstaje slovenskega naroda.

Delo ima svojo zgodovino. Besedilo v verzih, ki ga je napisal pesnik Smiljan Samec, se je v dokončni obliki rodilo v partizanih, in sicer v prvi polovici l. 1944 pod okriljem Vrhovnega štaba na otoku Visu, kamor je oba avtorja opere zanesla včasih čudna partizanska usoda. Zato je tudi originalni izvod besedila iz tistega časa spravljen v muzeju Ljudske revolucije Slovenije, objavljeno pa je tudi že

bilo v celoti v publikaciji »Dokumenti« Slovenskega gledališkega muzeja. Tudi Simonitič je prvi del te opere zasnoval in uglasbil že tedaj v partizanih, kakaj oba avtorja sta tisti čas želela s popolnoma

»Partizanka Ana« na ekranu

končano opero priti v osvobodeno Ljubljano. Toda nove odgovorne dolžnosti z ustanovitvijo in vodstvom tedaj slavnege pevskega zbora JLA »Srečko Kosovel«, ki so ga sestavljali sami primorski Slovenci, so skladatelja in dirigenta Simonitiča zavrle, da je moral to delo odložiti. V roke ga je vzel šele dobrih dvajset let pozneje in ga tudi srečno dokončal. Delo je torej po svoji zgodovini in tudi literarni ter glasbeni sestavi nedvomno avtentično. Izpremenil se je samo naslov, ki se je prvotno

glasil »V nove zarje«, z uvodnim mottom po Kajuhu: »Moj dragi fant / leži ubit nekje v dolenskih hribih...«

Vsebinska dela zajema le drobno tragično usod, borb in življenja slovenskega ljudstva

za usodo Ane in svojega nem-rojenega sina. Ana vzkrigne in se zgrudi. Ko pa se vrne iz boja rahlo ranjen kurirček Peter, ki ga je bil imel komandant kot za svojega, se ob pogledu nanj zave, da ji lahko

ta mali dečko nadomesti sina, dečka vzame v oskrbo kot bolničarka in mati. Partizan ne utegne dolgo žalovati za padlim tovarišem, kakaj vsakodnevna borba zahteva od njega vero v zmago, ki se svetlika v »novih zarjah...« V delu nastopa deset oseb, vsaka s svojo drobno usodo in funkcijo, in zbor partizanov.

V Simonitičevi glasbi se komaj opazno prepletajo motivi narodnih in partizanskih pesmi, s katerimi so naši borci živeli in umirali. Delo je melodiozno in učinkuje še danes

neposredno, saj prav zato ne pozna poznejših modnih glasbenih in vsebinskih muh.

Opera je bila posneta pod skladateljevim glasbenim vodstvom, z orkestrom in zborom RTV, v posameznih vlogah pa nastopa vrsta uglednih solistov ljubljanske Opere, in sicer (po vrsti): Danilo Merlak, Rudolf Franc, Edvard Sršen, Božena Glavakova, Slavko Strkelj, Zlata Ognjanović, Ladko Korosec, Anton Prus in Pleško (oče in sin).

Televizijsko posneto je bilo delo (na predlog Ladka Koroseca) v naravi, v originalnih partizanskih uniformah, in tudi slikovna podoba je pomnenu strokovnjakov izvirna in odlična. Televizijsko vodstvo uprizoritev je bilo v rokah glasbenika Krana Cipčija in režiserja J. Senka.

Vsekakor je torej »Partizanka Ana« izjemen zgodovinski in kulturni dokument iz časov, ko je bila Evropa še okupirana.

JUGOBANKA

Podružnica Ljubljana Titova 32

POVEČUJE OBRESTI ZA DEVIZNE RAČUNE OBČANOV:

- za vloge na vpogled od 4 na (4 % v devizah in 2 % v dinarjih) **6 %**
- za vezane vloge preko 13 mes. od 6 na (6 % v devizah in 1 % v dinarjih) **7 %**
- za vezane vloge preko 24 mesecev na (6 % v devizah in 1,5 % v dinarjih) **7,5 %**

Vsa vplačila in izplačila z deviznega računa izvršuje banka brezplačno.

OBRESTI ZA HRANILNE VLOGE:

- vloge na vpogled **6,25 %**
- vezane vloge preko 13 mesecev **7 %**
- vezane vloge preko 24 mesecev **7,5 %**

Vsak vlagatelj pri naši banki, ki ima hranilno vlogo v višini 1.000,00 N-din ali več, je zavarovan za primer nezgode ● Vabimo vas, da nas obiščete v naši banki v Ljubljani, Titova 32, kjer vam bomo posredovali podrobnejše informacije.